ARGEȘ

Revistă de cultură fondată în 1966 ● *Serie nouă*

■ Anul XVI (LI) ■ Nr. 11 (425) ■ Noiembrie 2017 ■ 4 lei ■

Editori:
Consiliul Local Pitești
Primăria Municipiului Pitești
Centrul Cultural Pitești

Apare sub egida Uniunii Scriitorilor din România

Cain căindu-se
Pictură murală (detaliu), 1760, Biserica Budești-Susani.
Din albumul Mânăstiri din România: Transilvania, București, 2005, Editura NOI Media Print

Mihai Barbu

„În Petrila, în colonia noastră multietnică se citea mult. Tinerii se dădeau în vânt după romanele de 15 lei. Erau aşa numitele dox-uri, cu aventuri exotice, pe mări şi oceane, pe uscat şi în aer, cu eroi care ieşeau mereu învingători. E drept că ei nu deveniseră, încă, nici ilegalişti, nici comunişti”. Între timp s-a schimbat regimul, şi „Aventurile submarinului Dox” trebuiau, grabnic, înlocuite cu „Povestea unui om adevărat”, „Povestea lui Pavel Morozov”, cu eroii din „Aşa s-a călit oţelul” şi cu cei din „Tânăra gardă”.

reportaj

“De când ochii tăi s-au stins, ochii mei n-au încetat să plângă...”

(Povestea d-nei Margareta Udrea, nepoata lui Oliver Giovanni şi al Elisabetei Del Vesco din Iscroni)

Pe la începutul secolului XX în regiunea Veneto, din nordul Italiei, era o sărăcie lucie. Oamenii erau pricepuţi la lucrări executate în piatră şi lemn dar amarul vieţii de-acasă i-a împins s-o apuce pe drumurile străinătăţii. Aşa au venit, valuri de emigranţi italieni în Valea Jiului, la Iscroni, la Haţeg, Sântămăria Orlea şi la Brezoi. Margareta Udrea a fost, o viaţă, învăţătoare la Petrila şi îşi aduce aminte că bunica sa, Nona, avea o mică prăvălie în Longorane care era la fel de pustie precum o alimentară din Epoca de aur. Aşa se face că bunicii ei, Oliver Giovanni şi Elisabetta - fostă Del Vesco (Nona Betta, în relatarea noastră) s-au hotărât să vină în Valea Jiului. Acolo se deschideau mine de cărbune şi asta le oferea un prilej nesperat de a-şi schimba viaţa. Era anul 1903. Când au ajuns în gară la Petroşani, era o iarnă cumplită şi, implicit, un ger de crăpau pietrele. Pe fereastra trenului i-au zărit pe localnici, nişte momârlani îmbrăcaţi gros, în iţari, sumane şi căciuli. „Aici m-ai adus, Giovanni?”, l-a întrebat Nona şi a rămas toată viaţa pe aceste meleaguri. „Nona era însărcinată şi mama s-a născut aici. Deşi au venit într-o zonă minieră, italienii nu s-au făcut nici unul dintre ei miner. *Nici dacă ar pune geamuri la mină, tot nu ne-am duce să lucrăm acolo*, ziceau ei. Au lucrat la pădure şi la viaductele de la calea ferată ce legau Petroşaniul de Simeria. La a doua generaţie, neamurile s-au amestecat. Italianca Maria Olga Oliver, fructul dragostei dintre Giovanni şi Elisabetta, s-a măritat cu un neamţ întâlnit în Valea Jiului, Frederic Loy, şi au avut împreună doi copii români: pe Frederich şi Margareta. Frederich a ajuns inginer zootehnist, s-a însurat la Miercurea Ciuc şi a avut două fete. Una a rămas acasă iar a doua s-a stabilit, după Revoluţie, tocmai la New York. Tatăl lor a sfârşit la doar 52 de ani. Aşa că Nona Betta a rămas în continuare, pentru toată familia, stâlpul casei.

Crăciun în Siberia. O pâine neagră, o bucată de slănină şi o sticlă de vodkă.

Pe tatăl d-nei Margareta Udrea, l-au ridicat, imediat după încheierea războiului, şi l-au dus în Siberia. Era neamţ şi trebuia să lucreze la edificarea marii Uniuni Sovietice. Familia nu a ştiut nimic de el vreme de patru ani şi jumătate. Într-o seară, a venit cineva la uşa lor şi a întrebat: „Unde-i Loy Frederic?” Cel căutat nu era acasă dar i-au transmis să se prezinte, de urgenţă, a doua zi la Comisariatul din Petroşani. Omul, de bună credinţă, s-a dus fără să bănuiască nimic necurat. Credea ca e chemat ca să-şi rezolve nişte formalităţi. Cei de la comisariat nu i-au mai dat drumul să plece. Ei aveau ordin ca toţi nemţii să fie îmbarcaţi în vagoanele de transportat animalele şi să fie duşi în Siberia. Erau aşa numitele ”bou-vagoane”, cum li se spunea în limbaj popular. Loy Frederic a călătorit o lună de zile pe un frig cumplit. Erau, de-a valma, şi bărbaţi şi femei. Pentru a-şi rezolva nevoile fiziologice, într-un colţ al vagonului au găsit o gaură ce comunica direct cu exteriorul. Era un fel de closet turcesc de ambe sexe. La început, femeile se mai ruşinau dar cu timpul s-au obişnuit. Mai ales că, după câteva zile, toţi au avut parte de o diarie care a dat deoparte orice ruşine şi orice urmă de cavalerism. Toate se desfăşurau, acum, sub semnul urgenţei. Dl. Loy era un tâmplar pe cinste. În Siberia, toţi au fost trimişi ca să lucreze la mină. Cu meseria lui a reuşit ca, o bună parte din timp, să lucreze la suprafaţă. Despre ruşii din Siberia, dl. Loy a rămas cu o părere bună. Odată, de Crăciun, a fost invitat la o familie din sat. Împreună cu cei ai casei au mers, până în satul vecin, ca să ia parte la slujbă. Când s-au întors, gazdele au pus pe masă o pâine, o bucată de slănină şi o sticlă de vodcă. Atâta au avut, atâta au pus pe masă. A fost singura amintire frumoasă din lagăr. Deşi d. Loy nu a lucrat în mină, el nu s-a împăcat deloc cu deportarea. Un inginer din Aninoasa cu care se ştia de-acasă, dl Oszler, l-a convins să evadeze. Ideea lor era să traverseze toată Rusia, până la Prut, iar de acolo până acasă au socotit că-i o nimica toată. Inginerul l-a convins pe consăteanul său că are o meserie căutată (putea face orice: mese, scaune, ferestre...) şi că, din ce vor câştiga, vor putea ajunge acasă. Aşa au ajuns, după un periplu epic (pe care fiica sa nu a putut să ni-l detalieze), la graniţa cu România.

Iubirea de frate. Dincolo de Prut...

Era noapte şi era un frig straşnic. Au intrat în prima casă întâlnită-n cale şi le-au oferit gazdelor bani suficienţi ca să-i îngăduie o noapte în casa lor. Cei doi fugari au dormit în fân, într-o şură. Dimineaţă mai aveau în faţă Prutul, un ultim obstacol de trecut, şi ar fi ajuns în România. Din nefericire, gazda le-a luat banii şi a anunţat, imediat, organele. Dimineaţă, miliţienii i-au luat pe amândoi ca din oală. I-au trimis urgent înapoi în Siberia, le-au mărit pedeapsa şi au fost ultimii care s-au mai întors în România. Patru ani şi jumătate a durat detenţia lor. Când a fost dus în Siberia, Frederic Loy a lăsat, acasă, doi copii de 6 şi 8 ani. Margareta Udrea îşi aduce aminte că, de-un Crăciun, petrecut la Biserica catolică, preotul paroh i-a întrebat pe copii ce ar vrea să le aducă moşul în traistă. Copiii voiau păpuşi, maşinuţe, trotinete iar unul dintre ei, mai îndrăzneţ, şi-a dorit o bicicletă. Aşa ceva nu s-a mai auzit în Petrila. Era ca şi cum, azi, cineva şi-ar fi dorit o maşină. „Când m-a întrebat pe mine, eu i-am zis părintelui că nu îmi doresc nimic altceva decât să vină tata acasă”. Preotul a reţinut dorinţa fetiţei şi când, în cele din urmă, Frederic Loy a ajuns acasă i-a zis: *Să ştii, Fredy, că fiica ta te-a adus acasă!* “Tata îmi zicea mereu, atunci când era predispus la confesiuni, că-mi mulţumeşte pentru că ştie că doar eu l-am adus, din nou, acasă.” Pentru faptul că a fost deportat în Uniunea Sovietică, Loy Frederic a primit de la stat o pensie de 80 de lei. Când a murit, nevasta lui a primit, ca pensie de urmaş - 40 de lei. „Dar nu de asta au rămas în România şi nu s-au mai întors în Italia decât în vizită, la rude...”, mi-a confirmat fata lor, doamna Margareta Udrea.

Tabăra interzisă. „Sunt copii de deportaţi!”

“Într-o vară, după ce am luat vacanţa, mama şi-a sacrificat rochia ei de mireasă ca să-mi facă mie câteva rochiţe. La şcoală, se făceau liste cu copiii fruntaşi la învăţătură care urmau să plece în tabără. Ne-am bucurat când am aflat că şi noi, eu şi fratele meu, urmam să plecăm în vacanţă cu şcoala. Bucuria noastră a fost extrem de scurtă. Alţi copii, care nu erau pe listă, i-au spus domnului învăţător că noi eram *copii de deportaţi*. Pentru a nu avea probleme, bunul nostru învăţător ne-a tăiat de pe listă. Aşa că eu n-am fost niciodată într-o tabără de pionieri şi şcolari”.

Focuri, în cuptoare de pâine, cu DOX-uri capitaliste sau Fahrenheit 451 la Petrila

„În Petrila, în colonia noastră multietnică se citea mult. Tinerii se dădeau în vânt după romanele de 15 lei. Erau aşa numitele dox-uri, cu aventuri exotice, pe mări şi oceane, pe uscat şi în aer, cu eroi care ieşeau mereu învingători. E drept că ei nu deveniseră, încă, nici ilegalişti, nici comunişti”. Între timp s-a schimbat regimul, şi „Aventurile submarinului Dox” trebuiau, grabnic, înlocuite cu „Povestea unui om adevărat”, „Povestea lui Pavel Morozov”, cu eroii din „Aşa s-a călit oţelul” şi cu cei din „Tânăra gardă”. Această operaţie s-a făcut rapid, de azi pe mâine. „Mama a hotărât, într-o noapte, să facă focul în cuptorul de pâine cu toate dox-urile fratelui meu.Securiştii erau vigilenţi şi voiau biblioteci curate în toată colonia. Începuseră percheziţiile prin case şi vestea s-a întins repede. Mama le-a cărat, singură, cu roaba şi a avut grijă să nu-i cadă vreun dox pe jos. Focul ardea repede dox-urile, cenuşa era uşoară, cuptorul nu se încălzea cât să facă faţă, dimineaţă, coacerii unei pâini. Aşa că mama, după ce a făcut curat în biblioteca fratelui meu, a mai adăugat şi câteva lemne de esenţă tare ca să mărească puterea calorică a doxurilor. A ieşit o pâine nu prea coaptă, care nu semăna deloc cu pâinile cu coaja groasă, de-un deget, pe care gospodinele din cartier o băteau de cu un cuţit cu lama lată de rămânea asemenea unei opere de artă”.

Cu Petru Groza-n parc la Deva

Cât a fost elevă la Liceul pedagogic din Deva, Margareta Loy a avut parte de-un program monoton. Scoală şi scurte ieşiri în oraş, de la 14 la 16. De obicei, elevele se plimbau prin parcul de la poalele cetăţii unde se întâlneau, adesea, cu un domn distins, cu pălărie, costum, papion şi baston. Acesta făcea scurte plimbări pe aleile parcului şi apoi se aşeza pe-o bancă de unde privea Cetatea. De obicei, îi făcea mare plăcere să intre în vorbă cu fetele, pe teme de învăţătură şi viaţă. Fetele îl ştiau. Locuia în

(continuare în p. 31)

Gabriel Chifu

Gala „Scriitorii anului”

În zilele 1-3 noiembrie 2017 s-a desfăşurat la Iaşi ediţia a II-a a Galei „Scriitorii anului”, organizată de Uniunea Scriitorilor din România, Primăria Iaşi şi Casa de Cultură „Mihai Ursachi”. Au fost invitaţi scriitorii premiaţi în lunile noiembrie 2016 - octombrie 2017 şi preşedinţii filialelor din ţară. Actorul Ion Caramitru a susţinut un recital extraordinar în timpul galei; iar scriitorii invitaţi s-au întâlnit cu cititorii din licee şi facultăţi în zilele/orele premergătoare.

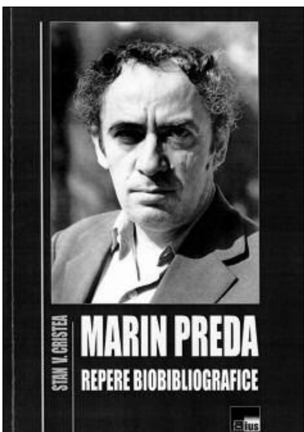
Într-o sală arhiplină din complexul multifuncţional „Palas Iaşi”, cei şapte membri ai juriului (lipsind Eugen Negrici şi Alex. Ştefănescu) au prezentat succint opera premianţilor, în ordine cronologică: Ioan Holban (***Varujan Vosganian, Gabriel Chifu***); Nicolae Oprea (***Al. Cistelecan, Niculae Gheran***); Dan Cristea (***Gellu Doarian, Eugen Suciu***); Daniel Cristea-Enache (***Mihaela Miroiu, Adrian G. Romila***); Mihai Zamfir (***Andrei Cornea***); Răzvan Voncu (***Andrei Pleşu***) şi Mircea Mihăieş (***Bogdan Alexandru Stănescu, Mihai Şora***). Au lipsit de la festivitatea de premiere, din diverse motive: Al. Cistelecan, Niculae Gheran, Andrei Pleşu, Bogdan Alexandru Stănescu.

Preşedintele juriului Mircea Mihăieş a fost şi moderatorul galei, în absenţa preşedintelui U.S.R. Nicolae Manolescu din motive medicale. În urma jurizării finale a fost ales ***Scriitorul anului*** premiantul lunii martie pentru romanul „Ploaia de trei sute de zile” - ***Gabriel Chifu***, care a donat partea materială a premiului pentru realizarea unui supliment al „României literare” în luna aniversării Unirii României. **(N.O.)**

Eveniment editorial

Stan V. Cristea - MARIN PREDA, repere biobibliografice,

ediţia a doua, revăzută şi adăugită (Editura Aius, Craiova, 2017)

Istoricul literar Stan V. Cristea continuă cercetarea vieţii şi operei lui Marin Preda, dar şi a receptării critice a „marelui singuratic”. Masivul volum (aproape 800 de pagini format academic) reprezintă cea mai minuţioasă biobibliografie a lui Marin Preda, desi autorul spune în *Nota asupra ediţiei*, cu modestie, că ea nu are pretenţia de a fi exhaustivă, deşi are toate elementele de fi contrazis. Lucrarea este structurată în trei mari secţiuni: *Reperele biografiei; Reperele operei* (în volume şi în periodice) şi *Reperele receptării* (în periodice şi în volume). La acestea se adaugă indicii privind opera şi indicii de nume, meniţi a înlesni accesul rapid la opera şi la referinţele critice despre aceasta. Întreprinderea aceasta impresionantă a presupus o documentare de ani de zile în cele mai importante biblioteci din ţară. Am spune că pare imposibil ca un singur om să facă o asemenea documentare, ea părând apanajul unui colectiv de cercetători, a unui Centru de Studii „Marin Preda”, la care istoricul Stan V. Cristea visează de mai mult timp. Până va fi fondat un asemenea centru, e de salutat efortul Centrului Judeţean pentru Conservarea şi Promovarea Culturii Tradiţionale Teleorman de a contribui la editarea acestei lucrări de referinţă pentru istoria literară, în general, pentru cercetătorii vieţii şi operei lui Marin Preda, în special, dar şi pentru elevi, studenţi, masteranzi, doctoranzi. Puţini dintre scriitorii noştri importanţi au parte de câte un cercetător ca Stan V. Cristea care să le pună viaţa şi opera în ordine.

Festivalul „Sensul iubirii”

În zilele de 20-22 octombrie, la Turnu Severin şi la Kladovo (Serbia) a avut loc Festivalul international de literatură „Sensul iubirii”, iniţiat şi condus de 20 de ani de poeta Ileana Roman şi susţinut de Emilia Mihăilescu, directoarea Centrului Cultural Mehedinţi. Au participat scriitori din ţară şi din Serbia. La această ediţie, preşedintele juriului a fost criticul literar Ioan Lascu, iar Marele Premiu a fost câştigat de poetul Mircea Dinescu, care cu această ocazie şi-a lansat şi placheta de versuri *Colierul din bomboane de colivă*. Premiul pentru roman a fost adjudecat de Jean Băileşteanu, Dumitru Augustin Doman, redactorul şef al revistei „Argeş”, a primit Premiul pentru critică literară, iar Mihai Barbu – premiul pentru reportaj literar.

Concurs national de poezie „Ion Chichere”

În zilele de 9-10 octombrie, la Reşiţa s-a desfăşurat cea de-a doua ediţie a Concursului national de poezie „Ion Chichere”.

Juriul compus din Cornel Ungureanu (preşedinte), Gheorghe Jurma, George Vulturescu, Costel Stancu, Radu Cernătescu a acordat următoarele premii:

1. Cristian Bistriceanu
2. Alexandru Marchidan
3. Iulia Daria Iacob

Concursul, organizat de **Casa de Cultura a Sindicatelor Resita**, s-a bucurat şi de participare internaţională - poeţi români din diaspora. Au participat in total 50 de autori.

Reşiţa este cunoscut ca „oraşul cu poeţi” şi nu se dezminte, impresionând modul în care-şi omagiază poeţii, de la regretatul Ion Chichere, poet emblematic pentru oraş, până la cei actuali: a fost prezentat un film (30 min.) despre Ion Chichere şi în memoria sa a fost organizat şi un foarte frumos spectacol de muzica folk, fiind invitate nume sonore. Câştigătorii au citit din creaţiile cu care au participat in concurs şi premiile au fost in bani, cărţi şi in publicarea unui volum colectiv. Reşiţa a fost în seara de 10 octombrie o adevarată cetate a poeziei.

Un nou volum de Mihail Diaconescu

Editura *Magic Print* anunţă apariţia unui nou volum semnat de romancierul şi istoricul literar Mihail Diaconescu.

Noul volum este intitulat *Discursuri*. El cuprinde discursuri rostite de domnul Mihail Diaconescu la ceremoniile solemne prilejuite de lansarea unora dintre cărţile sale la Palatul Prezidenţial Cotroceni, la Palatul Patriarhal din Bucureşti, în unele biblioteci.

Discursuri cuprinde de asemenea cuvântări rostite de romancierul Mihail Diaconescu la primirea titlurilor de doctor *honoris causa* (la Universitatea Oradea, la Universitatea Piteşti, la Academia Dacoromână din Bucureşti).

Volumul *Discursuri* pune problema teoretică şi practică a cuvântărilor solemne, aşa cum a fost ea discutată în cuprinsul retoricii antice şi moderne (*Ars loquendi* şi *Ars bene dicendi*).

Ţinem să subliniem faptul că în ultimele decenii în cultura română nici un alt autor n-a mai publicat culegeri de discursuri.

De aceea volumul *Discursuri* semnat de domnul Mihail Diaconescu se anunţă a fi un important eveniment literar.

(NICOLAE IOAN YORGOS)

A trecut Dincolo şi Lordul...

Aşa îi spuneam cu toţii scriitorului piteştean Traian Gărduş...

Vineri 20 octombrie, Lordul va fi aflat ce este Dincolo, după ce i s-a mântuit suferinţa trupească din ultimul an, marcat de o boală necruţătoare. Epigramist redutabil şi printre ultimii cultivatori al sonetului, Lordul a fost un spirit care a iscat emulaţie în boema culturală piteşteană. Traian Gărduş a colaborat la diverse publicaţii din România*: Argeş, Astra-Braşov, Luceafărul, Albina, Orizont, Tribuna, Urzica.*

A debutat în colaborare cu Andrei Codrescu, în anul 1993, la Editura Dacia din Cluj, cu volumul de povestiri „Domnul Teste în America şi alte momente realiste.”

Volume publicate: „Domnul Teste în America şi alte momente realiste” (coautor, Editura Dacia, Cluj, 1993). „Poemele Afroditei”, Editura Zodia Fecioarei, Piteşti, 1996, „Caleidoscop epigramatic” Editura Zodia Fecioarei, 2000, „Lacrima interioară”. Editura Atumn, Piteşti, 2009), „Sonete desuete”, Editura Tracus Arte, 2014; împreună cu scriitorul Mircea Bârsilă.

Pe noi, condeierii tineri, ne strângea în juru-i, ne introducea în spiritul literaturii anglo-saxone (toată viaţa a fost profesor de engleză, chiar unul dintre cei buni), ne asculta poemele, povestirile şi fragmentele de romane, ne oferea sfaturi pertinente şi ne încuraja. Lordul ne-a învăţat şi cum să ne împrietenim cu vinul, cum să-i furăm acestuia sufletul, pentru a avea un suflet mai mare şi încăpător pentru frumuseţile cele tainice şi nepieritoare...

Acum 39 de ani, în 1978, tot în octombrie, Lordul îi lua un interviu marelui fotbalist Mario Kempes, după meciul C.F. Valencia - F.C. Argeş. Gicu Dobrin, vrăjitorul pomenitului meci, îl preţuia şi respecta pe Lord, întâlnirile celor doi erau lecţii veritabile de politeţe; iată, acum se vor întâlni şi în eternitate, acolo unde sunt plecaţi, mai toţi înainte de vreme, foarte mulţi boemi piteşteni...

Dumnezeu să te ierte, Lordule, drum lin în Lumina Lină...

AUREL SIBICEANU

Aripi de cenuşă

A apărut, la Editura Tiparg, volumul *Aripi de cenuşă* al profesorului de filosofie David Ilina. După numeroase eseuri şi proze publicate în reviste şi volume, David Ilina surprinde, de astă dată, cu un volum de poezii.

Pagină realizată de D.A.D.

actualitate

Gheorghe Grigurcu

„Spaima de-a fi”

■ Individ robust care nu se îndură a îmbătrîni, de-o obezitate placidă, precum postura unui mare carnivor sătul care se odihnește. Posedă un fond solid de trivialitate și brutalitate, dar și o inteligență socială suficientă, care-i permite să le țină-n frîu, să adopte în lume o poză convenabilă. Ambițios, vrea să facă o impresie „bună”, însă fără a se supralicita, fără a păcătui printr-o megalomanie fățișă, dezavantajoasă. Îndeajuns de rațional pentru a-și atinge ținta. Doar urmărindu-l mai îndeaproape îți poți da seama de stratul său primitiv, care țîșnește în răstimpuri în jeturile voluptuoase ale vorbulițelor porno, în gesturile care dovedesc latența unui bătăuș. Animalul făpturii sale pare a se simți cu toate acestea relativ confortabil în țarcul comportării „civilizate” pe care și l-a confecționat singur. Se întîmplă ca săptămîni în șir să fie unicul meu interlocutor.

■ În Evul Mediu verdele era veșmîntul medicilor, semnalînd culoarea ierburilor de leac, mulțumit a rămîne azi, după ce medicina a preferat roșul energic, inspirator de speranță, culoarea farmaciștilor.

■ Consecvența nu e totuna cu fidelitatea. Prima e o atitudine comportamentală, a doua una morală, care pot a nu coincide.

■ Virtualitatea „prozaică” a normalității, virtualitatea „poetică” a anomaliei. Impactul dintre ele uneori dur, alteori doar ludic.

■ „Cîinele vînează ziua, pisica noaptea. Nu este numai un animal al focului din sobă, ci și unul absolut nocturn. Ochii, urechile, perii tactili, natura silențioasă, mlădie, somnul diurn o atestă. Nu vînează în haită și nu are nevoie de îndrumări; se simte bine în singurătate. De aceea, este în natura lucrurilor ca pisica să caute compania celor solitari. Ea ține de o altă latură a omului – de aceea în care el savurează cu plăcere trîndăvia, în care zăbovește la cîte o idee, compune poezii, fantazează și visează. Acolo își petrece ziua dormind, nu fără a visa ea însăși. Așa cum am observat la Manda, care își mișcă din cînd în cînd în somn botișorul, ca și cum ar pîndi un șoricel, sau își zbîrlește coada, parcă s-ar apropia un cîine. Apoi oftează adînc, cu o profundă satisfacție” (Ernst Jünger).

■ O eliberare de tine însuți, coincidentă cu o adîncire în tine însuți. Indicibila bucurie a unei libertăți în sine, care dizolvă treptat percepția existenței vreunui țărm.

■ Cît de greu e să captezi în cuvinte ceea ce s-ar putea numi clipele de iluminare, cît de fad poate suna textul în cauză dacă nu contactează clipele corespondente ale cititorului! E ca și cum n-ai izbuti să închei o haină frumoasă ori să închizi un sertar cu obiecte de preț. Vezi, de pildă, **Jurnalul intim** al lui Unamuno, cu pagini nu o dată diluate de un extaz care în fapt se sustrage verbalizării.

■ Conștiința unicității: o formă solemnă a durerii de-a fi.

■ „Ca să facem realitatea suportabilă, suntem cu toții siliți să întreținem în noi o iluzie” (Proust). Dar iluzia nu se întrepătrunde astfel cu realitatea existențială, nu face corp comun cu ea? Cum am putea departaja satisfăcător realitatea și iluzia?

■ Unele lăcuste și unii greieri pot face un zgomot în așa fel încît să nu ne dăm seama din ce parte se aude ecoul.

■ Infelicele I. Negoițescu. De-o eleganță blajină, care nu părea a se lua prea mult în serios, „om de lume” dar capabil de impresionante retranșări confesive (l-am văzut, acasă la Cornel Regman, cu fața scăldată în lacrimi), mi se înfățișa ca o întrupare a concrescenței dintre lumesc și spirit: un soi de dandysm cu chipul întors spre interior. Capabil de-o neobosită elocvență, avea în timbrul vocii o subțiere ușor aspriță în răstimpuri, un semnal de bunăseamă al unei sensibilități incomunicabile pe de-a-ntregul. Poate restul grațios al unei timidități. Părelnic relaxat, conserva urmele unui complex învins. Cred că era incapabil de ranchiună. Dacă se vedea pus în situația de-a contesta pe cineva (Eugen Barbu, Marin Preda, Eugen Simion, de la un timp Nichita Stănescu etc.), o făcea cu o convingere inocentă, cu o tărie morală care se dispensa de tactica suficient de răspîndită a unor ocoluri, relativizări, disimulări. Nu făcea parte dintre cei ce-și continuă stilul scriptic în oralitate, precum bunăoară Arghezi. Simplitatea opiniei în vorbirea curentă reprezenta oarecum alibiul complexității migălite și totuși elansate a scriptorului. Înfățișa o frunte largă, „eminesciană”, aidoma unui zenit senin al ființei, defel excesiv montat. Într-un rînd se părea că a și interpretat undeva rolul Luceafărului… A fost unul din puținii oameni de neșovăitoare corectitudine pe care mi-a fost dat a-i întîlni. Exala o onoare interbelică. Conștiința valorii proprii pe care o avea fără doar și poate se asocia cu delicatețea maximă, cea cu care, aș zice, ar avea grijă de-a se mișca astfel încît umbra sa să nu intersecteze umbra semenilor. Într-o seară de iarnă, ieșind împreună, tîrziu, de la restaurantul Casei Scriitorilor, I. Negoițescu, îndatoritor, m-a invitat să-mi petrec noaptea la el (aveam un drum destul de lung de parcurs pînă acasă), la locuința sa de atunci, de pe Ana Ipătescu. Nefiind însă încălzită decît o singură cameră unde nu se afla decît un singur pat, ne-am văzut în situația de-a ne culca alături. Ei bine, ocazionalul meu amfitrion a avut o comportare impecabilă. Nici o vorbă, nici un gest n-a trădat, astfel cum ar fi tentat să-și imagineze cineva, vreo intenție homoerotică. Am stat de vorbă fără întrerupere pînă dimineața, mai bine zis eu ascultîndu-i cu sufletul la gură o lungă, impresionantă spovedanie, cuprinzînd inclusiv detalii din incriminata-i viață intimă. O sinceritate netedă, amară în pasionalitatea-i reprimată de o puritate a conștiinței.

■ I. Negoițescu către mine: „Niciodată, dar niciodată n-am putut găsi un limbaj comun cu Eugen Simion”.

■ „Vă puteți imagina un alcool care să nu producă mahmureală? Chiar dacă pare greu de crezut că ar putea exista, Coreea de Nord susține că l-a inventat și că e făcut pe bază de ginseng. Lichiorul koryo pare băutura-minune făcută pentru a avea cetățeni cît mai fericiți” (**Dilema veche**, 2016).

■ În poezie, obiectele sunt de fapt antropomorfe.

■ A visa: a înfrunta în chipul cel mai convenabil neputința de-a fi.

■ „Mă gîndesc iarăși la Vlad Georgescu: povestea lui se articulează, cel puțin pentru mine, ca aceea a unei răscumpărări. Simetric opusă e aceea a lui Nicolae Balotă, pentru care am avut de cînd l-am cunoscut o admirație respectuoasă, în ciuda rezervelor pe care le avea față de el Negoițescu, de care eram mult mai apropiat. (Cînd era vorba de el, Nego îi aplica deseori epitetul de «iezuit».) Aceste rezerve m-au mirat multă vreme, pînă cînd, - prin 1971-1972, eu fiind încă în România – am văzut articolele lui Balotă din **Scînteia**. Ce-l făcuse pe acest intelectual erudit, după ani grei de închisoare pînă în 1964, după ce publicase în perioada de miniliberalizare a regimului multe eseuri în periodice și cîteva cărți solide de critică fără nici cea mai mică concesie politică (citisem cu plăcere **Euphorion** și cartea **Urmuz**), să devină colaborator la «organul central» al Partidului Comunist? După plecarea mea din țară am aflat că Balotă fusese numit (în 1974), de către partea românească, profesor mai întîi la München și apoi la Paris. (...) Cum își va fi putut justifica față de el însuși semnarea pactului diabolic? Se va fi văzut – megaloman și cinic ascuns – ca un fel de nou Faust, evitînd astfel rușinea și disprețul de sine? Cine poate ști? Și o altă întrebare tulburătoare: cum a putut el să-și urmeze, cu o aparentă seninătate o carieră literară distinsă, egală, pătrunsă de același umanism și înainte și după încheierea pactului?” (Matei Călinescu). Cînd eram colegi de redacție la **Familia**, Balotă, abia ieșit din detenție, pe atunci o prezență intelectuală ireproșabilă, obișnuia să-mi repete o vorbă: „Orice este posibil”. Nu bănuiam că ea va avea o malefică acoperire în propria sa existență.

■ Spaima de-a fi, spaima de-a nu fi. Între ele doar mărturia taciturnă a oglinzii în care te măsori.

■ La grecii antici, deși înscrisă în rîndul marilor virtuți, prietenia cunoștea o limită, cea a jurămîntului fals. Plutarh consemnează faptul că Pericle, rugat de un prieten să-l ajute, a declarat că e gata a face totul pentru acesta, în afară de a jura strîmb cu mîna pe altar, astfel cum pretindea prietenul în cauză. Romanii aveau, la rîndul lor, un dicton: *Usque ad aras amicus* (Prieten pînă la altar).

■ Viața a și trecut, *fără să bagi de seamă*. Cum orele unei zile în care ai fost sufocat de treburi ori, dimpotrivă, în care n-ai făcut nimic. Aici contrariile se conciliază insidios.

■ A. E.: „În joacă se face poezia, dar dacă și soarta?”.

■ A. E.: „Presupun ce e în mintea confratelui nostru X, pus pe succes(e). După ce mi-am înfrînt rivalul și i-am luat locul – își zice – de ce să nu-l laud? Un cîștig suplimentar. Îmi voi proba generozitatea”.

■ Cutare e prea vulgar pentru a putea fi un om de caracter. O natură clisoasă. Dar nici „distincția” căznită a cutăruia nu e de bun augur. Uneori a aceluiași…

■ Cea dintîi informație despre fabricarea țuicii apare în 1570, în localitatea Turț, care a dat pînă azi numele unui sortiment al acestei băuturi. Se pare că etimologia cuvîntului e românească, generînd termenii corespunzători din sîrbo-croată (*cujka*) și din săsește (*tsuikë*).

■ „Cel mai sîngeros dictator al secolului XX este considerat de ruși drept cea mai importantă personalitate din istorie, potrivit unui sondaj publicat recent de Centrul Levada. Invitați să aleagă cea mai importantă personalitate din istorie, rușii l-au plasat pe prima poziție pe fostul dictator cu origini georgiene care a condus Uniunea Sovietică timp de aproape 30 de ani, din 1924 pînă-n 1953: Iosif Vissarionovici Stalin a fost liderul de stat care a trimis la moarte zeci de milioane de oameni și a cărui memorie are parte de o resuscitare sub regimul Putin. Potrivit sondajului Centrului Levada, 38% dintre ruși cred că Stalin este cea mai importantă personalitate din toate timpurile. Fostul dictator sovietic este urmat la mică distanță de actualul lider de la Kremlin, Vladimir Putin (34%), aflat la egalitate cu Aleksandr Pușkin, considerat a fi poetul care a pus bazele literaturii ruse moderne. Primul lider al Uniunii Sovietice, Vladimir Ilici Lenin, s-a ales cu locul 4 în preferințele rușilor, cu 32%, iar Petru I cu locul cinci, cu 29%. Primul străin din top este Napoleon I, pe locul 14 cu 9 %. Ultimul sondaj de acest gen datează de acum cinci ani. Atunci Putin se plasa pe poziția cincea, după Stalin, Petru I, Lenin și Pușkin. Sondajul a fost efectuat în perioada 6-7 aprilie, pe un eșantion de 1600 de persoane cu vîrsta de cel puțin 18 ani, din 137 de localități, iar repondenții au putut alege mai multe variante în același timp” (**Historia**, 2017).

■ 15 ianuarie, dacă nu mă înșel, Ziua zăpezii. A. E.: „Pe cînd Ziua ploii, a vîntului? Dar Ziua poleiului?”.

■ Curios, am întîlnit undeva opinia că sărăcia ar fi mai legată de lume prin nediferențierea sa de aceasta, în vreme ce bogăția ar însemna o dislocare din firescul lumii. Al lumii celei ce întrunește totuși bogăția sumei existentului…

■ Iubirea e insațiabilă doar de sine, nu de ființă. Ființa în schimb e insațiabilă atît de de sine, cît și de iubire.

■ A. E.: „Recunoaște, nu o dată constatăm un fapt pe care ezităm a-l afirma fățiș. Textele unor autori celebri din trecut ne apar, nouă celor de azi, excesiv de elementare, stîngace, fastidioase, admirația pentru ei, bătută-n cuie, venind dintr-o stimă istorică mai curînd decît din actualitatea recepției. Le acordăm prețuirea cuvenită unor vîrstnici venerabili pentru carismaticul lor trecut. Dacă nu mă înșel, Paul Zarifopol s-a ocupat de acest subiect. Iată și o opinie a lui Hegel: „La Seneca găsim multe lucruri edificatoare, înălțătoare, întăritoare pentru suflet, antiteze pline de spirit, retorică, finețe a distincțiilor, dar simțim în același timp, în fața discursurilor sale morale, răceală și plictiseală”.

■ Toată viața am visat să am ferestre largi la locuința mea și nu le-am avut niciodată…

■ Există senectuți fierbinți aidoma unui calorifer încins, datorită puzderiei de neîmpliniri pe rol de combustibil. Atît de numeroase și de solicitante, încît e prea cu putință să fi trecut deja hotarul acestei lumi.

■ Teroarea originalității. „Incredibil, dar adevărat! În China s-a lansat recent moda extensiilor de păr la nas. Dacă pînă acum era jenant ca firele de păr din fosele nazale să iasă la iveală, iată că acum a apărut ideea să fie accentuate. Extensiile la păr de la baza nasului sunt deja la mare modă în China și există zvonul că încep să apară și în SUA” (**Click**, 2017).

■ Partea a doua a Banchetului grec, cea numită *symposion*, era închinată băuturilor, licoarea preferată fiind vinul îndoit cu apă, vinul „civilizat” (*sympinein)*, prețuit stimulent al discuției.

■ Misterul excepției. Opera de artă reprezintă excepția, nu regula. Cu cît e mai rară, cu atît emoția ce-o generează e mai puternică. Dacă la un moment dat există o inflație de producte de acest gen, rezultatul riscă a fi o păguboasă nivelare a perceperii lor estetice.

■ Cuvinte care se caută amoros, se întîlnesc în extaz, cuvinte care se feresc unele de altele, a căror posibilă asociere le umple de spaimă.

■ Să fie Ion Ciupureanu un Bacovia al Craiovei? Aceeași tăietură bizară a persoanei, aceeași melancolie dusă pînă la aparenta indiferență a rostirii, aceeași febrilitate învăluită mai curînd în stranietate decît în dorința de-a se comunica pe sine. Același rol marginal al ființei, parcă dinainte stabilit, unica șansă de care dispune fiind cea de a-și legitima expresia în aparenta absență.

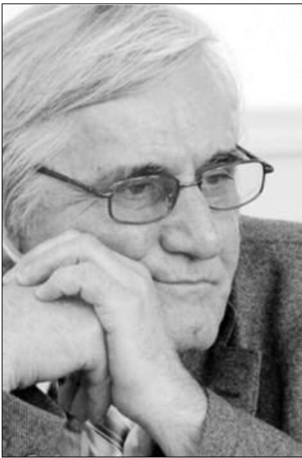
■ Senectute. Poți privi acum cu un ochi relativ obiectiv înfățișările acestei lumi care în curînd te va expulza. E o concesie pe care ți-o face lumea. Nu cumva e concesia sa majoră?

■ „Jurnale, corespondență: a cincea roată la căruță și probabil singura care continuă să se învîrtească postum” (Ernst Jünger).

La grecii antici, deși înscrisă în rîndul marilor virtuți, prietenia cunoștea o limită, cea a jurămîntului fals. Plutarh consemnează faptul că Pericle, rugat de un prieten să-l ajute, a declarat că e gata a face totul pentru acesta, în afară de a jura strîmb cu mîna pe altar, astfel cum pretindea prietenul în cauză. Romanii aveau, la rîndul lor, un dicton: Usque ad aras amicus (Prieten pînă la altar).

aforisme

Nicolae Oprea

In memoriam:

Gheorghe Izbăşescu (1935 – 2017)

Poetul (dublat sporadic de prozator) Gheorghe Izbăşescu s-a născut în 8 septembrie 1935, în comuna Lăicăi (astăzi, sat al comunei Cetăţeni) din fostul judeţ Muscel (azi, Argeş). A urmat şcoala primară şi gimnazială în satul natal, Târgovişte şi Boteni, iar liceul la celebrul „Ienăchiţă Văcărescu" din Târgovişte, păşind aievea pe urmele prozatorilor din „Şcoala de la Târgovişte". După absolvirea liceului în 1953, se înscrie la Facultatea de Filologie a Universităţii din Bucureşti, întrerupând cursurile în anul al IV-lea din motive familiale, pentru a reveni după mai mulţi ani la Filologia Universităţii din Iaşi, pe care a absolvit-o în 1970. Din 1962, s-a stabilit în oraşul Oneşti, din judeţul Bacău, funcţionând ca profesor navetist în Tg. Trotuş şi Oituz, iar din 1975 ajunge profesor al Catedrei de Creaţie literară a Casei pionierilor, transformată în Clubul elevilor după 1989, când devine director al instituţiei. În acest cadru înfiinţează Liga Culturală *Zburătorul* şi, în martie 1990, întemeiază revista cu acelaşi nume (în descendenţă lovinesciană), al cărei redactor şef este pe toată durata apariţiei, în care va milita consecvent pentru literatura tânără. Devine membru al Uniunii Scriitorilor din România în 1990, în Filiala Bucureşti, iar în 2002 se numără printre fondatorii Filialei Piteşti a U.S.R. Doborât de o boală necruţătoare, s-a stins din viaţă în 9 octombrie 2017, în singurătatea apartamentului său din Oneşti – echivalentul *garsonierei 49*, toposul poetic de la debut -, departe de prieteni şi rudele din Târgovişte care l-au susţinut. A fost înmormântat într-o criptă a familiei din cimitirul Mănăstirii Viforâta, în prezenţa câtorva scriitori din Filiala Piteşti.

Fără să adere la unul dintre cenaclurile prin care se afirmă generaţia, tânărul plecat din Lăicăii Muscelului s-a automodelat în singurătatea sa oneşteană prin lecturi şi experienţe dintre cele mai diverse, cu har înzestrat, dar şi cu multă trudă şi tenacitate întru poezie. Interferând planurile biograficului şi mitologicului până la confuzie, Izbăşescu realizează un ansamblu poetic armonios, în cadrul căruia lirismul coabitează cu epicul epopeic, trăgându-şi substanţa deopotrivă din memoria afectivă şi cea livrescă.

*

Cu excepţiile favorizate de forţa grupărilor studenţeşti omogene din Bucureşti, Cluj şi Iaşi – *Cenaclul de Luni, Echinox, Alma mater* -, majoritatea optzeciştilor debutează cu silită întârziere, mulţi după evenimentele din 1989, când dispare cenzura (şi autocenzura). Cred că prin intervenţia intempestivă a cenzurii comuniste („desfiinţată" în ultimii ani, în fapt mascată sub inofensiva titulatură de „Direcţia presei") s-a creat o situaţie nefirească în dinamica literaturii contemporane, un decalaj anormal. Dar optzecistul prin adopţie Gheorghe Izbăşescu (născut la doi ani după Nichita Stănescu!) îi depăşeşte în aşteptare cu un deceniu, în vitregia vremurilor totalitariste, ajungând să debuteze aproape de cincizeci de ani. Fără să-şi trădeze vârsta, ignorându-şi aievea generaţia biologică, poetul din Oneşti se integrează firesc în poetica anilor '80, deşi se alătură unor congeneri aflaţi deja la a doua sau a treia carte. Aşa se face că primul său volum, din 1984, va fi apreciat pe măsură şi fără complezenţă de critica literară în exerciţiu, începând cu Laurenţiu Ulici, criticul dedicat cu totul debutanţilor prin rubrica sa *Prima verba* (devenită carte) şi încheind cu autorul primei istorii a generaţiei tragice din *întunecatul deceniu nouă*, Radu G. Ţeposu.

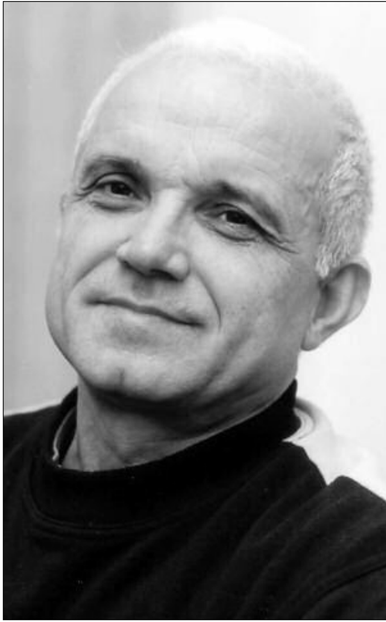
Viaţa în tablouri - publicată la doi ani după câştigarea Concursului de debut al Editurii Albatros din 1982 - era, într-adevăr, o carte unitară, construită expert în jurul a două motive ordonatoare de sorginte mitologică: al lui Orfeu şi al călătoriei iniţiatice. Va fi completată în anul următor, cu *Garsoniera 49*, la fel de omogenă, conturând un topos poetic inconfundabil. Firul editorial se întrerupe aici, din pricini cunoscute deşi par obscure, fiind reluat după revoluţie, abia în 1993, cu *Ansamblul de manevre* şi, mai ales, *Coborârea din tablouri*, considerată de autor „partea a treia a unei cărţi cu subiect unitar". După care, poetul parcă lansat în căutarea timpului furat sub comunism recuperează febril manuscrisele din sertar, în volumele rotund gândite, cuprinzând şi poeme rescrise: *Melodrama realului* (1995), *Cântece de mântuire* şi *Muza din tomberon* (ambele, în 1998), *Mona-Ra* (2000); iar mai târziu: *Jocurile minţii* (2007), *Experimente mentale* (2009) şi *Pietonii lui Pan* (2010). Se adaugă acestora antologiile de autor: *Ulise al oraşului*, în două ediţii: 1994 şi 2008, ultima considerată „definitivă" (dar la Izbăşescu nimic nu este definitiv!); *Melodrama realului*, 2003 (reluând titlul volumului din '95), cea mai reprezentativă; *Un pumnal sub cămaşă*, 2009, care încorporează şi poemele din volumul publicat în 2007, *Jocurile minţii*. Iar în anii din urmă publică un singur volum: *Râsul galben din adânc* (2012). În toate acestea, graniţa dintre inedite şi poemele selectate este greu de precizat, întrucât poetul rescrie febril poemele de odinioară, adaugă şi restructurează asiduu, uneori fără avertisment, dând alt contur ciclurilor anterioare. Izbăşescu este un perfecţionist în felul său, cu oarecari tuşe de narcisism, fiindcă dacă îşi reciteşte poemele (şi o face) simte imperios nevoia să modifice ceva: dacă nu cuvântul, măcar accentul unui enunţ poetic tipărit în alt context.

Valorificându-şi deprinderea de arhitect al cărţii, Gheorghe Izbăşescu alcătuieşte în 2007 un volum reprezentativ, *Jocurile minţii*, unde înalţă eşafodajul antologiei pe stâlpii poemelor definitorii; considerate astfel de critica literară sau/şi de el însuşi. Devine acum mai pregnant principiul ordonator al călătoriei iniţiatice întreprinsă sub semnul confuziei dintre vis şi real. Poetul străbate *drumul contemplativ*, cum îl denumeşte metaforic, cu privirea bifurcată spre mit şi realitate. Planurile se suprapun aievea printr-un *acord perfect* (cu titlul unei arte poetice) încheiat între poet şi mitograf în scopul concilierii dintre poezia cotidianului şi perspectiva mitologică. Deşi induce cititorului convingerea că procedează recapitulativ la modul fidel, el îşi recompune universul poetic printr-o dispunere în trepte, marcând mai apăsat etapele cunoaşterii şi autocunoaşterii. Grupajul (şi antologia) se încheie cu o excelentă ars poetica de sfârşit al drumului contemplativ: „Biografia mea nu e decât o hartă de piele, / învelişul trupului de ideograme înfrânt,/ pe care tot călătoresc precum ninsoarea / ce-şi leapădă din nori muzica rece pe pământ. //Motiv să se învrednicească sufletul, să caute / sfinxul din noi, cel dezbrăcat de haine./ Trufaşul musafir ce ne divulgă indiscret, / cui nu te-aştepţi, ermetismul falselor taine."(*Harta de piele*). Din asemenea versuri şi, în genere, din poemele de temelie ale antologiei transpare sentimentul dedublării poetice, în regimul mişcării oscilatorii între planurile de referinţă ale viziunii: mitic sau biografic. „Ulise şi Scribul: convenţia semiotică a unui singur bărbat" – enunţă poetul care şi-a stabilit promontoriul în *garsoniera 49*, topos liric insolit în perimetrul căruia devine posibilă întrepătrunderea ficţiunii epopeice cu realitatea cotidiană.

Deloc întâmplător, Gheorghe Izbăşescu a fost distins cu unul dintre premiile Colocviului Naţional *Generaţia '80 la maturitate* de la Piteşti din 2010, când îl denumeam veteranul generaţiei. Prin vârstă, el s-ar situa în afara generaţiei optzeciste, fiind mai aproape de Nichita Stănescu, Cezar Baltag şi Ilie Constantin – deschizătorii şaizecismului poetic. În cazul lui, însă – caz rarisim – trebuie luat în seamă nu timpul biologic, ci timpul creaţiei (şi *timpul lecturii*, aş spune). Pentru că s-a format / afirmat efectiv în spiritualitatea optzecismului postmodern. Fără să adere la unul dintre cenaclurile prin care se afirmă generaţia, tânărul plecat din Lăicăii Muscelului s-a automodelat în singurătatea sa oneşteană prin lecturi şi experienţe dintre cele mai diverse, cu har înzestrat, dar şi cu multă trudă şi tenacitate întru poezie. Interferând planurile biograficului şi mitologicului până la confuzie, Izbăşescu realizează un ansamblu poetic armonios, în cadrul căruia lirismul coabitează cu epicul epopeic, trăgându-şi substanţa deopotrivă din memoria afectivă şi cea livrescă.

Deşi slăbit de boală, cu două luni înainte de moarte, Gheorghe Izbăşescu elaborează ediţia a II-a, reordonată şi adăugită, a volumului *Râsul galben din adânc* cuprinzând patru cicluri unitare: *Iisus ne-a deschis în cer albă poartă, Fără pericole nu există minuni, Podul de fier peste Trotuş*. Primele două cicluri cu sens unitar (*Iisus ne-a deschis în cer albă poartă* şi *Fără pericole nu există minuni*) învederează înclinaţia religioasă a poetului contemporan care îşi nutreşte viziunea din drama Mântuitorului. Autorul *vieţii în tablouri* de odinioară conturează acum un tablou schematic, în tuşe esenţiale, cu scene biblice relevând principiul de regenerare purificatoare. Discursul poetului captat de miracolul divin, în registru descriptiv-pictural, cu accente hagiografice, culminează în imnul final al ciclurilor, *Vinul* Învierii. Printr-o trăsătură specifică poeticii sale, Gheorghe Izbăşescu îngemănează mitul cu realitatea. Cum altădată era revalorificat mitul odiseic, mitologia biblică se interferează, de această dată, cu existenţa cotidiană a fiinţei poetice, cu supapele memoriei afective larg deschise. Balansul dintre real şi imaginar apare mai expresiv în poemul care dă titlul celui de-al doilea grupaj, *Fără pericole nu există minuni*. Din străfundurile memoriei, sunt recuperate simbolic ecourile copilăriei din satul natal, cu incursiunile în miraculoasa natură sub zodia zeului Pan. Sentimentul stăruitor al trecerii ireversibile în lumea umbrelor (*simţind c-a venit vremea*, în enunţ poetic) conduce spre împăcarea cu sine sub *securea timpului*: „Domestic şi poznaş animal, eu acum/ vorbesc desigur/ ca fiu al râurilor zgomotoase din Lăicăi/ ce mi-au schimbat curtea ispitelor de-acasă/ într-un drum tainic, pentru înlocuitorii de mâine.// Când eram doar o eşarfă lunecând/ pe ferestre,/ nu întrezăream securea timpului/ ce înainta tiranic, sfătuită de zei.// Şi nici nu hotărau alţii pentru mine/ când să mi se usuce ziua-n gât: numai că atunci eram atât de tânăr/ iar muzica-n oase trăia din obişnuinţă.// Numai că atunci îmi mânam cvadriga/ vijelios, ca pe o şansă, zău./ Fără să bănui că nu sunt eu stăpânul/ de pe capră,/ ci doar închiriatul, vremelnic, vizitiu." *Râsul galben din adânc*, volumul pe care poetul n-a mai apucat să-l expedieze pe adresa Editurii Junimea are conturul unei alegorii despre ultima vârstă de creaţie poetică, marcată de intensitatea sentimentului trecerii şi petrecerii pe drumul vieţii şi al morţii.

Liviu Ioan Stoiciu

Două lansări de față cu o parte dintre personajele din cărți, la Focșani și Adjud

Am primit cu inima strânsă vestea că trebuie să particip la două lansări, la două cărţi ale mele (care se completează una pe alta), apărute în 2017: romanul „Transfer" (Polirom) şi jurnalul-poem „Ajuns din urmă" (Junimea). Editorii ştiu demult, eu nu suport lansările — în majoritate făcute „pe picior", cu invitaţi care vorbesc despre cartea ta politicos (necitind-o sau frunzărind-o la derută; neapărat lăudându-te în gol), lansări la care nu cumpără decât unul-doi cartea, ceilalţi de faţă aşteptând să le-o dai tu cu autograf, din prietenie (de parcă editorii ţi-ar da cartea pe gratis, în afara celor 20 de exemplare-semnal, rapid risipite). Rar au loc şi lansări de carte „pe bune", cu prezentatori de greutate, care nu-şi permit să păcălească auditoriul şi la care să se cumpere cinci-zece exemplare dintr-o carte. Sincer, mă simt prost la toate lansările, mai bine lipsă... Anul acesta am pe piaţă două cărţi legate de Focşani şi Adjud, cu personaje familiare (orice localnic reuşind să recunoască locuri şi personaje). Cum spun, fără să am vreo contribuţie, am fost rugat să vin la lansarea cărţilor mele la Târgul de carte de la Focşani joi, 28 septembrie şi apoi în cadrul Săptămânii Bibliotecii Municipale Adjud, vineri, 13 octombrie 2017. La Focşani am locuit, ştiţi, din 1975 până în 1990, căsătorit cu prozatoarea Doina Popa, cu copil, am lucrat la două licee şi la Biblioteca Judeţeană Vrancea (în apartamentul în care am stat, locuieşte şi azi o soră a mea, Ita, cu soţul şi fiica; vreau să spun că mai am rude la Focşani; plus naşul de căsătorie, un unchi din partea Doinei Popa). La Adjud am şi azi casa părintească (o ruină), în curtea ei şi-a ridicat fratele meu Marian o casă a lui, „modernă"; tot la Adjud locuieşte o altă soră a mea, Mela, la bloc, dar ea e mai mult plecată în Italia, la fiul ei căsătorit cu o italiancă). Fireşte, cei din familie, pomeniţi, cu copiii lor, sunt şi ei personaje în cele două cărţi ale mele. E amuzant, e prima oară când mi-au citit cărţile cei din familie (ajunşi personaje în ele, aţi înţeles), mă refer exclusiv la aceste două cărţi apărute în 2017. Motiv în plus să am posibilitatea să descopăr o altă dimensiune a unor lansări... Poveşti. La Focşani nu mai există viaţă literară după ce au murit rând pe rând „titularii" (mereu mândri că erau membri ai USR: Florin Muscalu, Traian Olteanu, Ion Panait, Dumitru Pricop, Corneliu Fotea, Mircea Dinutz sau Viorel Munteanu, C. Ghiniţă, Apostu Vultureanu; dar şi Puiu Siru, sufletul lumii scriitoriceşti, şi eseistul Florin Paraschiv; a dispărut şi Luca Piţu, însă el nu s-a implicat deloc în viaţa literară de la Focşani, îi ajungea Iaşul, deşi locuia la Focşani), scriitorii rămaşi preferă să nu intre în rolul celor care te aplaudă, colegial (Gh. Neagu, fost director al revistei *Oglinda literară*, dispărută, frustrat că n-a mai fost susţinut din bani publici; sau Ioan Dumitru Denciu, mai mult plecat „la moşie în Oltenia"; amândoi cunoscuţi ca prozatori, dar scriu şi poezie şi eseu). Mai locuiesc azi la Focşani poetul Virgil Panait (Filiala USR Bacău i-a premiat o carte), el a venit la lansare, alături de omul de afaceri de succes Constantin Ştefănescu, poet, o personalitate aparte, care preferă să stea în penumbră (cred că el a fost singurul cumpărător al cărţilor mele). „Tinerilor" apăruţi nu le-am trezit interesul: Janina Vadislav şi Florinel Agafiţei (m-au evitat, m-aş fi bucurat să-i revăd). Gh. Neagu a cultivat un cenaclu la Focşani care a scos pe bandă mai mulţi autori de cărţi de versuri şi proză, mie mi-au rămas necunoscuţi. Nu ştiu dacă mai publică M.C. Voicu şi C. Duşcă, amintiţi în jurnalele mele. Las la o parte publiciştii care au publicat cărţi, prezent era Val. Muscă. Nu mai pun la socoteală nici profesorii care se respectă, tip Neagu Costică şi Valeriu Anghel, cu cărţi publicate şi care coordonează publicaţii. La ambele mele lansări a vorbit Culiţă Ioan Uşurelu, care locuieşte la Odobeşti, conduce Liga Scriitorilor Vrânceni şi o revistă intitulată *Salonul literar*, are un festival anual la care împarte zeci de diplome şi, anul trecut şi anul ăsta a publicat două volume (de vreo 800 de pagini) intitulate „Vrancea literară. Antologia scriitorilor vrânceni". N-avea cine altul să mă prezinte. Jenat, a mărturisit din start că n-a citit nici romanul „Transfer", nici poemul-jurnal „Ajuns din urmă", a vorbit „la general"... De fapt, la ambele lansări, şi la Focşani şi la Adjud mi-am prezentat singur cărţile (a intrat în discuţie şi Opera Poetică, volumele 1 şi 2), asigurându-i pe cei de faţă, mai în glumă, mai în serios, că eu mi-am citit sigur cărţile şi... ştiu despre ce vorbesc. La Focşani, Biblioteca Judeţeană n-a solicitat de la edituri, pentru a fi lansat, decât romanul „Transfer". I-am lăsat eu un exemplar din „Ajuns din urmă". La Adjud, Biblioteca Municipală a pus la vânzare, la lansare, nu numai exemplare din „Transfer" şi „Ajuns din urmă", ci şi din volumul doi din Opera Poetică (Paralela 45)... La Focşani, directoarea Bibliotecii Judeţene (colegă mie de serviciu până la Revoluţie, Teodora Fîntînaru) a fost rezervată, distantă (s-a scuzat că e bolnavă; ediţia din acest an a Târgului de carte de la Focşani, ţinut într-un cort instalat în Piaţa Unirii, în zile friguroase, a fost un eşec, marile edituri au refuzat să participe). La Adjud atmosfera a fost deschisă, cordială, directoarea Bibliotecii Municipale, Tatiana Valea a prefaţat lansările cu două conferinţe (Corneliu Antoniu despre poezie şi Doina Popa despre condiţia de prozatoare de azi). O surpriză, mi-a prezentat romanul „Transfer" scriitorul Adrian Botez (premiant al Filialei USR Bacău; poet şi prozator, critic şi eseist, director al revistei fondate de el, *Contraatac*), din care reţin mai jos câteva paragrafe, de curiozitate (e un text critic de patru pagini). M-a bucurat că lansările mele de acum au fost de faţă Doina, Mela, Ita, Marian (adică o parte dintre personaje, din familie; altele au murit) — nu şi nepoţii mei, copiii lor, azi la 30-40 de ani (care nu mă citesc, şi aşa: Cosmin şi Arthur; nici fiul meu, Laurenţiu, nu mă citeşte; mi-a citit ultimele romane nepoata Alina).

Adrian Botez, titlu: AFTELE, MASTURBAREA ŞI RATAREA CONTINUĂ A ESENŢIALULUI: vol. „TRANSFER", de LIVIU IOAN STOICIU (Editura Polirom, Iaşi, 2017)

Cronica lui Adrian Botez începe cu: Despre spaţiul cu „***n***" dimensiuni, despre „***scurtcircuitarea***" temporalităţilor, până la desfiinţarea lor în Unica Sinteză Atemporală – se ştie şi se vorbeşte de mii de ani, prin **ALCHIMIE** şi **ASTROLOGIE**. Din păcate, „***cele mai înalte ştiinţe***" (cum le numeşte Învăţătorul, din nuvela belgianului Jean Ray – „***Psaltirea din Mainz***") n-au fost şi nu sunt la îndemâna oricui: ele sunt supranumite „***ştiinţe regale***", au fost practicate de preoţii templelor sacre şi de cei mai dotaţi spiritual dintre ucenicii lor, iniţiaţi o viaţă de om... – ...şi, de aceea, şi azi, în aşa-zisa „***modernitate***", ele sunt luate în râs (mai abitir ca altădată!), de tot mai josnica populaţie de plebei ignari, aprope grohăitori, ai Terrei...

Continuă Adrian Botez (îi respect literele de tipar, ortografia originală): În această zonă, tulbure şi extrem de periculoasă, prin necunoscut şi prin absoluta incontrolabilitate, încearcă, şi **LIVIU IOAN STOICIU** (cu timiditate şi precauţiuni infinite, cum se şi cuvine...) să-şi aducă personajele noului său roman, „***Transfer***". Evident că nu poate oferi nici garanţii, nici soluţii, la problema „***hiperspaţiului***", a spaţiului cu „***n***" dimensiuni – dar, spre deosebire de colegii săi scriitori – măcar încearcă: folosindu-se, ca de nişte palide şi nesigure argumente (aproape hilare, în faţa preagrăbiţilor şi jalnicilor locuitori ai zilei de azi...), de străvechi eresuri, de sacre tradiţii şi, mai cu seamă, de intuiţie („***voci interioare***"). Dar demonstraţia sa, de fapt, morala întregului său roman, este că oamenii sunt **total** nepregătiţi pentru experimentarea sacralului suprem, despiritualizarea şi mimarea, revoltătoare şi jalnică, a „***credinţei***" (înnămolită în superstiţii şi formalism senil, chiar de către Biserica-de-Zid!), parazitarea percepţiei sacrale, prin fleacuri evenimenţiale, prin gălăgie babilonică, infernal-inutilă şi asurzitoare de Duh, prin pierderea „***antenelor***" spirituale şi a capacităţii de discernământ valoric, prin instincte înjosite - îi livrează, complet dezarmaţi şi îngreţoşător de grosolani, în faţa **Sublimului Necunoscut** (care **SUBLIM NECUNOSCUT** nu depersonalizează, ci revelează, după iniţieri cumplit de periculoase şi de profund dureroase [a se vedea „***aftele***" şi „***tumorile***" ce-l torturează, în roman, pe personajul central, experimentatorul ne-experimentat spiritual şi, până la urmă, dovedit **ne-vrednic de iniţiere** – pedagogul **OLIMPIU**], **REVELEAZĂ EUL ESENŢIAL, EUL DIVIN**: „***Adevărul e că Oli [Olimpiu] n-are cum să priceapă vocile interioare, n-are destulă linişte, nici distanţă. Nici n-are parte de atâta singurătate, să mediteze, să aprofundeze şi să audă esenţialul***" – cf. p. 330.

Adrian Botez încheie cu: **LIS** devine, prin acest roman, un continuator al acelor celebri (şi iniţiaţi!) scriitori meditativi ai Terrei, care, mereu, îndeamnă omenirea la ieşirea din sinele său strangulator (sinucigaş), şi eliberarea în **SINEA COSMICO-DIVINĂ**.

Asta e situaţia. Am avut parte de două lansări la Focşani şi Adjud „în familie", fără iluzii.

23 octombrie 2017. BV

Poemul de colecție

Arcadie Suceveanu

Chiar aşa

Chiar aşa: beau vin de lemn câinesc,
mănânc pâine de zar
mă încălzesc (de-a dracu'!) la focul
gropii cu var
mă bâlbâi, tuşesc, cad mereu de acord
înghit zoile cu demnitate de lord
colorez marginile nopţii, cioburi de zile
– Clanţ! mă fotografiază îngerul (monstru mic pe şenile)
clanţ! clanţ! – şi a doua zi apar în reclamele luminoase
pictat cu tot cu carne şi oase

Chiar aşa: trecut prin zodii şi avataruri
mă câştig pe mine însumi la zaruri –
trist şi urât şi nefiresc
poet postmodernist în caftan boieresc
mulgând moara costelivă cu aripile cosoroabe
ca pe-o sondă din Emiratele Arabe
ori lustruind (cu sângele) aceste cuvinte poeticeşti
pe care le las moştenire
urmaşilor mei Văcăreşti

Chiar aşa: vine îngerul (acelaşi) simandicos
mă întoarce pe faţă, pe dos
şi zice: cinstiţi cetăţeni, melanholiile şi tristeţile
îi sunt bune pe toate feţele
iar din aceste preaîncâlcite sentimente şi stări
împleti-vom scripeţi, pârghii şi scări
pe care să urce şi să coboare
timpul pierzându-se în legănare
până dincolo de dincolo şi peste

– Vrednic este?
– Vre-e-e-dnic e-este, vre-e-e-dnic e-este
vre-e-e-e-dnic e-e-este

Luminița Zaharia

reciclare

erai un bărbat în floarea vîrstei
te îmbrăcai în combinezon
de astronaut
să fii misterios la văzut
credeai c-aveai
pe vino-ncoa'
pe pupă-mă etcetera
dar, vai
erai doar un bărbat de pai
un bărbat pixelat
cu suflet paraplegic și blurat
un bărbat matlasat
un bărbat vinovat...

am tăiat aerul în două
că între două nu te plouă
mi-era încă milă
de zăcămîntul neexplorat
din tine
mergea o reciclare
din temelii
și m-am apucat
să te înzorzonez
în poezii

epilog:
azi te găsesc aproape atrăgător
așa presat și alb-negru-ntr-o carte
cînd mă plictisesc
sau nu rimăm amîndoi
fără regret dau fila mai departe

grațiere

cineva mă așteaptă mereu la cotitură
degeaba pămîntul a fost creat rotund
noi tot n-am priceput acest mesaj
construim numai în colțuri
paralelipipedul ne e tare accesibil
altfel cum să ne ascundem unii de alții
cum să ne ascundem de viață?

după fiecare zid cineva mă pîndește
bau! zice vînzătorul de iluzii, *nu scapi de mine pînă nu cumperi măcar un flecușteț!*
bau! zice iubitul de ocazie, *așa-i că te-am speriat*
că inima ta bubuie-n spaimă
la fel ca în iubirea-pe-veci?
bau! rîde banul, fără o motivație anume
și fuge să-și bată joc și de alții

m-aș închide singură într-o cameră goală
dar sunt deja încuiată în mine
trupul meu are colțuri tăioase
sufletul e șlefuit pe muchii
de răufăcătorii lumii
bunfăcătorii au fost toți corupți

– grațiază-mă, Doamne,
cu grația ta,
pune-mi în frunte o stea!
stelele nu au colțuri, cum s-a dus vorba,
sunt rotunde și luminoase
sau cel puțin luminate

– așa ca tine, draga mea?
mă întreabă omul visat
care m-a botezat Luminata
poate doar el se mai pricepe azi la grațiat

îi întind încrezătoare lopata

într-o relație

relațiile sunt de mai multe feluri
ele se pot clasifica după enșpe mii de criterii
se poate vorbi zile-n șir despre ele
se pot face analize ample
teze de doctorat

se poate divaga
se poate perora
se poate face orice ai chef
în cadrul, în afara lor, cu ele, în ele, pe ele
așa cum pe cîmpii cresc floricele

o rețea de socializare m-a somat
să-mi definesc relația din habitat
am selectat *într-o relație*
ca să nu cad de proasta satului
să dau oareșce culoare
habitatului

dar să vedeți subconștientul cum începu el
să freamăte
să-ntrebe el cum în ce fel și de ce
și inima, să nu se lase mai prejos
se puse și ea pe anchete
să scriu, dom'le, clar, pe perete
relația cum anume se desfășoară
dacă e serioasă sau ușoară
dacă doarme în botine roșii
dacă îi plac tinereii sau moșii
zînele zmeii galoșii

ce să mai inventez, nu aveam chef
destul am bătut cîmpii poeziei
am spus așadar adevărul gol goluț (și iremediabil golan!)
cum evoluez an de an
de cînd am ales partea cu cartea:

într-o relație mereu incertă cu viața
și deschisă cu moartea

relațiile sunt de mai multe feluri

ele se pot clasifica după enșpe mii de criterii

se poate vorbi zile-n șir despre ele

se pot face analize ample

teze de doctorat

L.Z.

Magda Grigore

În numele poemului

(în marginea pădurilor de fagi)

Am ajuns ca prin vis, purtând povara verii,
în marginea pădurilor de fagi.
Ochi și sânge, carne și oase
am adus cu noi, grăbiți,
învelite în pânza vârstei de mătase.
Am trăit, am iubit, am urât,
am întrebat, am răspuns –
am ieșit în prag tuturor
să le ascultăm glasul,
am plâns,
ne-am ascuns...
și iar am ieșit din frică și bucurie, rotunjiți,
mai flămânziți,
mai înfrunziți
în candoarea verii oneroase.

În lung și-n lat am umblat
și, totuși, parcă am fi visat,
parcă nici nu am fi fost noi,
atât suntem de reci și de goi
în marginea pădurilor de fagi.

Acum ne căutăm un adăpost
(endemice și fragile coleoptere!).

În lume nu mai e nici rost, nici loc, nici timp,
noi am ieșit din anotimp,
din crisalida verii am plecat visând
căldura altor veri la rând...

Dar azi pădurea fagilor își coase,
în coaja cenușie,
vârsta de mătase.

George Coandă

Toamnă albastră

Hop
uite cum mama dracu' de trecură
sau se scurseră-n Clepsidră
(o fi mai corect zis/de precizat)
80 (opt-zeci) de clipe hai-hui
da' ce te pui cu ce mi-ai dat/odat
bunule infinitule tainicule Tată
(că d' aia viața omenească-i o taină)
măsuratu-m-ai cu șublerul Tău
de aici pan' aici ți-ajunge
și dacă n-ai știut ce să faci alo
cu ce ți-am dat e pe răspunderea ta
în sac doar tu ști ce-ai băgat au ba
răspunderea mea fu doar atât
să te aduc pe lume
suflându-ți pe nări Duhu-Mi basta
Panta Rhei totuși Panta Rhei
timpul (tâmpită convenție)
crește-n urmă-mi sau înainte-mi
habar n-am da' pe bune habar n-am
păi se umflă nădușește crapă
dospește mustește se umbrește
mă veți judeca în Viața de Apoi
dacă o fi să mai fie Istorie
deocamdată nu mă încearcă
frigul morții zău că nu mă încearcă
mărșăluiesc încă mărșăluiesc
pe bune mărșăluiesc spre...
prin prigoanele Existenței/Prezenței
știți vă anunț (mă denunț)
mi-am dres inima cu instalații noi
de la fluierul piciorului drept și acum
drept mă fluier singur
zburdând prin miriște
deh chestie de egocentrism infantil
(nu e nimic subtil)

Hai

că vă mărturisesc un secret
(dacă vă interesează probabil nu)
mi-am început oameni buni
la 4,08 minute fix azi dimineață
mi-am început deci Călătoria
(fără surle fără trâmbițe
doar cu câteva inutile regrete)
spre ultima mea toamnă albastră

Atlas ceresc

Norii deasupra munților
desenează acest atlas mișcător
un cartograf nevăzut
acolo Scandinavia perfect trasată
fără aurore boreale
și Norvegia și Suedia și Finlanda
și mai la sud (oare unde-o fi pe cer sudul)
alea Estonia Letonia Lituania
între Golful Botnic și Golful Finic
n-am văzut Rusia Marea Baltică da
și din aceiași nori strălucitori
se desenară Asia Mică/Turcia
și ceva mai încolo dincolo de Creta
acoperită în parte de un nor antic
în formă de cadă Sirtele aia Mică și aia Mare
pe urmă parcă-am deslușit Coloanele lui Hercule
da' n-am văzut Americile
Și vântul deodată a risipit toți norii
un țivlit de pasăre neștiută
străpunse pădurea de brazi
și m-am simțit singur
într-un pustiu albastru
întrebându-mă cum va fi să arate
lumea asta când n-oi mai fi

Sunetul zilei 1

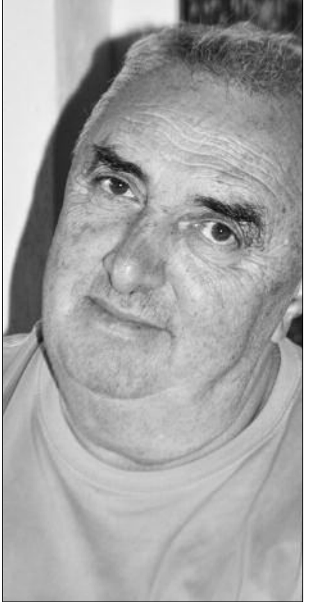
Se lasă seara
e-o ciripire nebună în văzduh
argintii săgetările rândunicilor
prin liniștea spulberată
peste crestele munților
o zare de solară evanescență
undeva niște câini latră
la ultima umbră a zilei
a da a zilei ce va fi
un alt viitor trecut

Sunetul zilei 2

Îmi țiuie urechile
dar nu pot acoperi
țiuiturile clipelor
pierzându-se-n sine
Un om stă gol pușcă
gol pușcă pe-n picior de munte
și brusc și-a ridicat brațele
într-un V triumfal
apoi a urlat spre pădure
a fost ca un țiuit acut
(și i-a răspuns dintre brazi ecoul
ca un egocentric
țiuit în urechile zilei)

poesis

Dan Drăgoi

Trenul nostru

Tu eşti un punct pierdut în vast decor,
Iar ceasul gării-n veşnicii se sparge.
Secundele acum se nasc şi mor,
Dar trenul nostru nu se mai întoarce.

În ritmul roţilor tu mă îngâni.
Tot plângi pe timpul ce mi te adună.
Ce ironie s-ajungem bătrâni
Şi tineri să rămânem împreună.

Eu tot te caut unde te-am pierdut
Şi merg pe mâini şi merg pe picioroange
Şi-o iau pe drumul vechi de la-nceput
Şi tot mergând doar urma ta m-atrage.

Astăzi, chiar dac-aş vrea nu pot să plec,
C-aceste drumuri duc spre nicăieri.
Iar trenul tău mă duce spre înec
Şi trenul meu mă duce doar spre ieri.

Iar globul pământesc s-a strâns subit
Şi-n nicio ţară nu te-am mai aflat.
Îţi aminteşti cum ne-a primit destinu'
Ce l-am trăit sub bolţile de crini?
Trăiam sălbatic în Prezent Continuu,
Înlănţuiţi de miile de mâini.

Că te iubesc se vede negreşit,
De-aceea bat pământu-n lung şi-n lat.

De-aceea privesc florile de mosc,
Ce le-am păstrat în suflet amândoi.
Parfumul lor de-atunci îl recunosc
În gările uitării dintre noi.

Şi iată cum mă ungi în mir de nard
Spre drumurile-mpătimirii noi.
Secundele în turnuri albe ard
Şi ceasul bate rar din doi în doi.

Nu te mai văd. Umbli, pe unde?
Probabil te ascunzi chiar în oglinzi.
Probabil însăşi umbra mea te-ascunde,
Probabil între pleoape mi te-nchizi.

Eram în noapte o oglindă vie

Iubeşte-mă şi ţine-mă sub pleoape,
Când soarele răsare din genune.
Sfinţeşte-mă sub streaşina de noapte.
Oricum, prin vreme, praful mai rămâne...

Eu ştiu că ora dragostei e aur pur,
Împrăştiat în zările deşarte.
Cuprinde-mi cât se poate gândul bun,
El poartă aurul tot mai departe.

Eram în noapte o oglindă vie,
Care s-a spart sub bolţile cereşti.
Doar tu mai stai în vechea melodie
Şi chiar prin cioburi vrei să mă priveşti.

Lasă mestecenii să cânte în vânt

Stropeşte-mi inima cu smirnă şi mir,
Dulceaţa şi parfumul divin să le respir.
Îmbracă-mă pe veci cu roua harului sfânt
Şi lasă mestecenii să cânte în vânt.

După copaci se-ascunde copilăria mea.
Din mână-i ciugulesc sfinţii iezi câte-o stea.
Stă la umbră, pe iarbă curată şi verde.
Frumoasa mea, aşa o minune n-ai crede.

După copaci se-ascunde copilăria mea,
În joc de-a baba-oarba, sub cer de peruzea,
În cântecul ce-adoarme în floarea de cais.
Toate-au trecut şi toate sunt doar vis.

Stau în întuneric, sub vechiul prag al morţii.
Inima ta-i mireasma florilor bolţii.
Primesc purificarea acestor urgii.
Pe dealuri, mestecenii coboară nostalgii.

Copilăria noastră este acum poveste.
Doar iezii-o ciugulesc în iarba de pe creste.
Stă-n ochii trişti ai mamei şi-n aşteptarea-i caldă,
Şi-n puiul căprioarei ce-n inimi ne tresaltă.

Un soare nou se naşte din pruncii noştri azi,
Iar mugurul pocneşte pe-al timpului obraz.
Fărâmă eşti, fărâmă din vechiul pământ,
Dar lasă mestecenii să cânte în vânt.

Dincolo de poveste

Dincolo de poveste e doar pustietate.
Dincolo de gândire e-o mare de păcate.

Dincolo de credinţă e crezul mântuirii.
Dincolo de iubire, oceanul adormirii.

M-a fascinat tăcerea, pe ea n-o pot ajunge.
Eu nu iubesc tăcerea. Tăcerea-n mine plânge.
Dincolo de iubire e piatra de tăcere,
Sculptată-n nemurire, statuie de durere.

Dincolo de ninsoare e apa prinsă-n chingi,
Dincolo de-orizonturi, tărâmul ce-l învingi.

Dincolo de poveste e doar pustietate.
Dincolo de speranţă-s poveşti neîntâmplate.

Cenuşă

Vorbele tale s-au făcut cenuşă.
Nu mi-ai lăsat deschisă nicio uşă.

Să nu spui nimic de aspra-nserare.
Vorbele tale mă îmbracă-n ninsoare.

Să nu spui nimic despre marginea zării,
Când vântul ne trimite cenuşa-ntristării.

Cenuşa aceasta e singura vamă.
Cum să trecem de ea, iubita mea doamnă?

Unde să găsim alte vorbe-n cenuşă,
Când cenuşa ne aşteaptă la uşă?

Vorbele tale s-au făcut cenuşă.
Nu mi-ai lăsat deschisă nicio uşă.

Dacă încerc în zări vreo treaptă,
Cenuşa ta la uşă mă aşteaptă.

Clopot

Poţi deveni un clopot răsunător şi lin,
Frânghia să te poarte în dangăt opalin?
Şi spulberat în sunet să te topeşti în zări,
În cântecul de clopot ce bate-n depărtări?

Mai pune-mi, Doamne, o aripă

M-ascund în mine ca-ntr-un labirint.
Azi dragostea nu poate să îndure
Aceste ascunzişuri de alint,
Când luna de pe creste mi-e secure.

Fiorul tainic iarăşi mă străbate.
De ce m-ascund? De cine-mi este frică?
Mă-ntreb mereu când orologiul bate.
Şi-s trist că am rămas cu o aripă.

Mai pune-mi, Doamne,-n gânduri o aripă
Şi-aruncă peste mine-o nouă haină.
Când dragostea pierdută se-nfiripă,
Căldura Ta s-aducă vechea taină.

M-ascund în mine ca-ntr-un labirint.
Şi versul meu nu poate să îndure,
Că Tu eşti tăvălugul de argint,
Iar luna, peste cer, e o secure.

Sunt fructul perfect

Sunt fructul perfect, frumos ca o rimă..
Sunt fruct de dar, a venit vremea mea!
De vă iubesc, eu nu am nici-o vină.
De muşti din mine, muşti ca dintr-o stea.

Sunt fructul perfect, frumos ca o rimă
Şi stau pe ram sub razele de soare.
Dacă mă rupi, nu este nicio crimă,
Dar fiecare muşcătură doare.

Eu ştiu că ora dragostei e aur pur,
Împrăştiat în zările deşarte.
Cuprinde-mi cât se poate gândul bun,
El poartă aurul tot mai departe.

Eram în noapte o oglindă vie,
Care s-a spart sub bolţile cereşti.
Doar tu mai stai în vechea melodie
Şi chiar prin cioburi vrei să mă priveşti.

poesis

Din poezia lumii

Jacques PRÉVERT (1900 – 1977), Franța

În traducerea lui LEO BUTNARU

S-a născut în apropiere de Paris într-o familie burghezo-aristocratică. La 15 ani trece prima treaptă a bacalaureatului, după care renunță de a mai urma, oficial, vreo școală, preferând universitățile bulevardelor pariziene, bistrourilor, ale boemei ca mediu existențial și de manifestare. După primul război mondial se încadrează în mișcarea suprarealiștilor, avându-i de colegi și prieteni pe Apollinaire, Picasso, Dalí, Magritte etc. Scrie poeme, scenarii, texte pentru cântece și pamflete acide. Debutează editorial la 46 de ani cu volumul de versuri „Paroles", care devine foarte popular grație limbajului familiar, jocurilor de cuvinte și așa-numitului realism poetic. Alte volume de versuri: „Istorii" (1946), „Copiii care se iubesc" (1947), „Spectacol" (1951), „Ploaie și timp frumos" (1955), „Lucrurile și altele" (1972). A publicat mai multe cărți pentru copii, piese de teatru, are la activ o bogată filmografie.

Imens și purpuriu
Peste Grand Palais
Soarele iernatic apare
Și dispare
Ca el și inima-mi va dispărea
Și tot sângele meu va porni
Să te caute
Dragostea mea
Frumoasa mea
Și te va găsi acolo
Unde te vei afla.

DUMINICĂ

Pe Bulevardul Gobelins printre arborii stând smirnă
O statuie de marmură m-a condus de mână
Azi în zi de duminică cinematografele-s pline
De pe ramuri păsări privesc la omeneasca lume
Iar statuia m-a-mbrățișat n-a văzut dar nimeni
Decât un copil orb care mi-a făcut din deget.

CALUL ROȘU

În manejul minciunii
E calul roșu al surâsului tău
Se tot rotește
Și eu stau acolo ca plantat
Poți să zici
Cu tristul realității bici
Și nu am nimic a spune
Surâsul ți-i la fel de adeverit
Ca adevărul meu împătrit.

TOAMNĂ

Un cal se prăbuși-n mijloc de alee
Peste el frunzele prind a cădea
Dragostea noastră tremură
Și soarele de asemenea.

LA MICUL DEJUN

El și-a turnat cafea
În ceașcă
A turnat lapte
În ceașca de cafea
A pus zahăr
În cafeaua cu lapte
A mestecat
Cu lingurița
Își bău cafeaua cu lapte
Apoi lăsă din mână ceașca
Fără a-mi spune un cuvânt
După care își aprinse
O țigară
Dând drumul la
Inele de fum
Scutură scrumul
În scrumieră
Fără să-mi vorbească
Apoi se ridică
Punându-și pălăria
Îmbrăcându-și trenciul
Pentru că afară ploua
Și a plecat
Prin ploaie
Fără a-mi spune un cuvânt
Fără a privi spre mine
Și eu mi-am luat
Capul în mâini
Izbucnind în plâns.

ALICANTE

Pe masă o portocală
Rochia ta pe covorul greu
Și tu în patul meu
Dulce prezență a prezentului
Prin vălurate perdele
A nopții răcoare
Căldura vieții mele.

VARĂ

O înghețată pe nemâncate
Singur la aman fără un ban
O fată de șaisprezece ani
Mai stând în picioare
Place de la Concorde
În amiaza de cinșpe august
În plin soare.

VEȚI VEDEA ATÂT CÂT VEȚI VEDEA

O fată goală înoată în mare
Un bărbat bărbos pășește pe apă
Minunea minunilor unde e
Miracolul anunțat de cu vreme?

PRIMA ZI

Cearșafuri albe în dulap
Cearșafuri roșii pe un pat
Un copil în mama sa
Mama în spații ce dor
Tatăl pe coridor
Coridorul în casă
Casa în oraș
Orașul în noapte
Multă până dimineață
Moartea în strigăt
Copilul în viață.

CÂNTECUL PĂSĂRII

Pasăre ce zboară-atât de lin
Pasăre roșie caldă ca sângele
Pasăre-atât de tandră pasăre hazlie
Pasăre care dintr-o dată se sperie
Pasăre care brusc lovește
Pasăre care vrea să evadeze
Pasăre singuratică și agitată
Pasăre care vrea să trăiască
Pasăre care vrea să cânte
Pasăre care vrea să țipe
Pasăre roșie caldă ca sângele
Pasăre ce zboară-atât de lin
Aceasta e inima ta copilule drag
Inima ce bate atât de trist din aripi
În pieptul tău atât de dur și de alb.

GRĂDINA

Mii și mii de ani
Nu sunt îndeajuns
Pentru a spune despre
Mica secundă din eternitate
În care m-ai îmbrățișat
În care te-am îmbrățișat
Într-o dimineață cu lumină de iarnă
În parcul Montsouris la Paris
În Paris
Pe pământul
Pământul care e o stea.

DREPTUL DE A PRIVI

Tu
Eu nu te mai privesc
Viața mea mai mult
nu te privește
Îmi place ceea ce-mi place
și asta mă privește doar pe mine
și mă vede
Îmi place ceea ce-mi place
eu le privesc
ele îmi dau dreptate.

BARBARA

Amintește-ți Barbara
În acea zi ploua ne-ncetat peste Brest
Și tu pășeai surâzătoare
Frumoasă încântătoare
Sub ploaia abundentă
Amintește-ți Barbara
Ploua din plin peste Brest
Și eu te-am trecut strada Siam
Tu surâdeai
Și-ți răspundeam la fel surâzător
Amintește-ți Barbara
Tu cea pe care nu o cunoșteam
Tu cea care nu mă cunoștea
Amintește-ți
Amintește-mi acea zi
Nu uita
Bărbatul retras într-un pridvor
Ce te strigă pe nume
Barbara
Și tu ai alergat prin ploaie
Radioasă încântătoare
Aruncându-te-n brațele lui
Amintește-ți Barbara
Și nu mă mustra că te-aș fi tutuit
Tuturor celor pe care-i iubesc le spun tu
Chiar dacă n-a fost să-i văd o singură dată
Le spun tu celor ce se iubesc
Chiar dacă nu-i cunosc
Amintește-ți Barbara
Și să nu uiți
Acea ploaie înțeleaptă și bucuroasă
Pe fericitu-ți chip
Peste acest oraș fericit și el
Acea ploaie peste mare
Peste zidurile arsenalului
Peste bărcile din Ouessant
Ah Barbara
Ce război trăncănitor
Ce-ai ajuns tu ce te-ai mai schimbat
Sub această ploaie de fier
De foc și de sânge
În brațele celui care te mângâie
Îndrăgostit
Care e mort dispărut sau poate încă-i viu
Ah Barbara
Peste Brest plouă fără-ncetare
Cum ploua și-atunci
Dar nu mai e același lucru totu-i distrugere
Asta-i ploaie de doliu de groaznică pustiire
Și nu mai e furtună
De fier de oțel și de sânge
Pur și simplu norii
Precum câini de pripas
Au dispărut prin ape din Brest
Și vor putrezi departe undeva
Cât mai departe de Brest departe
Unde n-ar mai fi rămas nimic.

CÂNTEC

Noi în ce zi suntem astăzi
Suntem în toate zilele-roi
Prietenul meu
Noi suntem în viață
Dragostea mea
Ne iubim și viețuim
Viețuim și ne iubim
Și nu mai știm ce este viața
Și nu mai știm ce este ziua
Și nu mai știm ce-i dragostea.

IMENS ȘI PURPURIU

Imens și purpuriu
Peste Grand Palais
Soarele iernatic apare
Și dispare
Ca el și inima-mi va dispărea
Și tot sângele meu va porni
Să te caute
Dragostea mea
Frumoasa mea
Și te va găsi acolo
Unde te vei afla.

proză de **Marian Ilea**

Nordul lui Ilea

Dulceaţa de cireşe sălbatice

Îi ziceau Moş. Era ursuz. Locuia pe strada Gării din Medio Monte. Gard în gard cu familia Bucurescu. Îl chema Dimofte Maftei. În faţa casei avea flori şi un cireş sălbatic. Doamna Rodica era nevasta lui. Făcea dulceaţă de cireşe.

După ce treceai de casa familiei Bucurescu ajungeai la clădirea cu etaj. Între clădirea cu etaj şi gară era gangul prin care se intra printr-o poartă masivă. În fundul curţii mai era o clădire mică. Avea două trepte. Le coborai şi ajugeai la uşa beciului. Beciul era ca o celulă. Avea geam cu zăbrele.

Înăuntru stăteau butoaiele goale în care fusese ţinută motorina.

Margasoiu îl cunoştea pe Moş de pe vremea când era paznic şi portar la bancă şi purta pistol la brâu.

"Nene Dimofte acela e un pistol adevărat?" întreba Margasoiu.

"Pac, pac, pac", răspundea domnul Dimofte Maftei, scoţând arma de la brâu. "Mă prefac că trag, Margasoiule, dar la o adică poate face moarte de om", mai zicea domnul Dimofte Maftei.

Casa lui şi a doamnei Rodica era ca un vagon. Târnaţul era cât casa. Intrai în bucătărie şi de acolo treceai din cameră în cameră.

***

În grădina din spatele casei, doamna Rodica Dimofte punea< cartofi, porumb şi pepeni porceşti. Pe margini creştea fasolea pe rude înalte şi floarea soarelui.

Moşul a fost un om înalt, bine legat care a muncit din greu pentru casa lui. Doamna Rodica Dimofte cumpăra, pregătea, gătea, servea, spăla. Avea grijă de casă. Din vremea războiului doamna Rodica avea cuţit de oţel din supapă de maşină, cu mâner de palstic gros.

"Ăsta-i din vremea când dormeam în beciul ăla din vecini, Margasoiule", zice doamna Rodica Dimofte.

Margasoiu ştie din poveştile Moşului că nu te puteai pune atunci cu ungurii ori cu nemţii, că nu erau trichi flichi. Te împuşcau şi gata.

"Pe front era un pocăit care nu avea voie să poarte armă, nu-l lăsa credinţa", zice nea Dimofte către Margasoiu. "Stătea la cai. Da' când i-o sosit vremea de mers pe front l-o dus un ungur într-o grădină şi l-o împuşcat. Nu te jucai atuncea că te jucai cu viaţa ta".

***

"Eram tânără. Dormeam în beciul ăla. Mirosea a gară. Noaptea nu te puteai odihni de zgomotul trenului. Locomotivele şuierau dinspre depou.

Ascunsă acolo cu moartea lângă mine.

Adunam hârburi de sticlă. Să mă apăr. Dumnezeu mă apăra. Am dormit cu câinele legat de picior. Când m-a muşcat şarpele am tăiat o scrijea din călcâi. Am scăpat.

Tata şi mama se temeau că-şi pierd spijinul. Am ieşit într-o noapte pe linia ferată. O tras un ungur cu pistolul după mine. M-am mişcat pe stânga, pe dreapta. N-o reuşit.

Fratele meu o rămas în război. N-am mai ştiut nimic de el. În Miskolc o depus jurământul. Ne-am dus la el. Era îmbrăcat de sărbătoare. Era tare frumos. Şi Maftei a depus jurământul în ziua aia. El s-a întors. Frate-meu a rămas pe-acolo. Da, războiul nu te iartă. Te seceră ca pe grâu toamna.

Fără ştirea lui Dumnezeu niciun deget de la mână nu-l ridici", zice doamna Rodica Dimofte.

Margasoiu ascultă. Gustă din dulceaţa de cireşe. Soarbe apa din paharul de cristal. Simte că doamna Rodica Dimofte e tristă că nu s-a întors fratele ei din război. "Mai bine venea el decât Dimofte" pare că vrea să spună doamna Rodica Dimofte.

"Ei, Dimofte se temea să nu mă ducă cineva. Să rămână fără mine", zice doamna Rodica Dimofte. "Îi pare bine că mă are. Şi mie că-l am", încheie parcă resemnată doamna Rodica Dimofte.

Pe masa din bucătărie pâinea e aburindă. Nenea Dimofte Maftei trebuie să apară. Vine de la cârciuma gării. Acolo îşi face veacul în fiecare zi. Se uită la trenurile care pleacă.

***

În curtea cu cele două blocuri, Strâmbătură, Năduşitu' şi Cătană îl aşteptau pe Margasoiu. Toţi ştiu că Margasoiu mănâncă dulceaţa aia de cireşe făcută de nevasta Moşului.

Moşul e bătrân cu voce răguşită. Vorbeşte de parcă i s-a împiedicat ceva în gât. Datorită surâsului permanent din colţul gurii şi datorită veşnicei pălării, Margasoiu l-a poreclit pe Moş "Păcăliciul".

Nevasta Moşului e o femeie bună. Are vorba domoală. Cu bărbatul ei e sinceră şi energică.

Margasoiu le povesteşte despre nevasta Moşului. Strâmbătură, Năduşitu' şi Cătană îl aşteaptă. Vor să-l audă pe Margasoiu cum spune că doamna Rodica Dimofte a fost o tânără brunetă, rotundă la corp, care făcea baie în râul care trece prin Medio Monte. Vor să-l audă pe Margasoiu cum spune că domnul Dimofte şopteşte în urechea dreaptă a Margasoiului: "La început a fost tăcerea. Cum răbufneşte forţa lui interioară şi cum vorbeşte privind spre depărtări cu o privire fixă şi cum timpul dispare".

***

"Două sute patruzeci, atâţia am fost în contingentul patruzeci şi unu. Am crezut că nu vom merge. A fost potopul cel mare când toate străzile din Medio Monte s-au transformat în râuri. Când Piaţa de Fân semăna cu un lac. Şi când Medio Monte parcă era o Mare. Da' am urcat în vagoane şi am ajuns în Chop", zice nenea Dimofte Maftei către Margasoiu. În bucătărie miroase a pâine proaspăt scoasă din bloaderul şporiului. "Acolo ne-am dat jos pe peroane. Erau delegaţi de la unităţile din toate oraşele. {ia îţi spuneau care, când şi în ce direcţie ai de mers. Şi-am ajuns la Miskolc. Era cu mine şi viitorul cumnat, Abraham Muiszek. Ei sunt polonezi, morari de meserie", mai zice nenea Dimofte Maftei.

Aşezată pe colţul unei dormeze, doamna Rodica Dimofte ascultă cu atenţie. Are ochii înlăcrimaţi.

"Acolo nu am ştiut nici unde să ne ducem. Du-te-n colo. Hai încoace. Între ungurii ăia n-am mai ştiut nimica. Da' ne-am descurcat. Trei luni am făcut instrucţie. Apoi la jurământ. De atuncea nu l-am mai văzut pe Abraham. În nouă mai am ajuns în Galiţia. Pe unde am umblat. Prin comunele alea. La Sokolov. La Socoleţ. Pe front. În Galiţia aia. La Strâpa am stat în spatele Nistrului. Vedeam Cernăuţiul. Aşa când ne uitam cu luneta. Prindeam oraşelul cu luneta. Nu apăreau oamenii. Da' erau clădirile.

Când s-a-nceput valul ne-am retras. Am ajuns de unde am plecat. Am stat în Budapesta. Bombardau englezii şi americanii - ziua. Bombardau ruşii - noaptea. Aşa că ne-am dus la Ucea. Am venit înapoi lângă Budapesta.

Mă cheamă la el comandantul. Unu Sabadâş Ignitz şi-mi zice< "Dimofte pleci în permisie în Medio Monte. Dacă împuşti câţiva evrei, taie-le urechile cu cerceii ăia ai lor. Adă-le şi te mai las să te duci".

N-am zis nimic. Aveam armă. De copil eram prieten cu evreii din Medio Monte. Colaboram, domnule. Aveam conştiinţă. Mai era şi cizmarul care-mi repara bocancii când eram copil. Şi cam atât.

M-am întors. Altu' n-am mai pupat permisie.

Da' n-a trecut mult şi am căzut prizonieri.

Ne-o ales. Ne-o suit în trenuri. Erau podurile sparte peste Tisa. Lovite de artilerie.

Reparate cu cabluri groase pe care erau fixate şinele. Treceau vagoanele legănându-se ca bărcile.

Am ajuns într-un lagăr. Bec nu era, lampă de petrol nici atât. Vedeam lumina numai când ne scoteau afară. Patru luni am stat acolo.

Câte o mie de soldaţi într-o baracă din aia. La zece oameni primeam o găleată cu apă. Ne udam buzele. Cam cum am cuştuli ceva.

La bucătăriile alea munceau optzeci de bucătari ziua şi optzeci noaptea. Mâncarea o luam din ciubere. Ţi se venea un polonic cu zeamă şi frunze de varză opărite plus făină de grâu opărită şi aia. {sta era traiul nostru. În fiecare noapte găseai două zeci şi cinci înţepeniţi de tifos. Acolo erau cinci mii de români separat şi restul< estoni, letoni, bulgari în altă parte.

Ne dădeau ciorba aia la bucătărie. Nici nu simţeai că mănânci. M-am înţeles cu ruşii. Vorbeam limba lor. M-au lăsat să merg la gunoi unde ţâpau oasele. Băgau vaca-ntreagă în cazan. N-o tranşau. Aruncau gâtul, maţele şi pielea. Confiscau vacile. Le-am zis< "Măi, ruşilor, lăsaţi-mă să iau din gunoiul vostru fluierele oaselor". Mergeam cu Toader Cănău şi le zdrobeam între două pietre. Sugeam măduva aia. Aşa am trăit acolo. Ungurii ne făceau câini. Noi mâncam bine. Dimineaţa găseam două zeci de unguri ţepeni.

Când o venit comisia de englezi şi americani, am ajuns la alt lagăr prin Serbia. La Sobotka. Deja era primăvară. În luna lui mai ne-o suit în vagoane de tablă. Stăteam în pieile goale. Se înfoca tabla. Mergeam cu trenul până-n Brăila. Provizii am avut< pesmeţi, ceapă şi două găleţi cu apă. Am stat o sută de prizonieri într-un vagon. Din Brăila am schimbat condiţiile. Alt tren. Numai optzeci de oameni în fiecare vagon. Am scăpat de aglomeraţie. Mergeam în Rusia. Din două în două zile opream în gări. Impiegaţii controlau roţile. Băteau în ele cu ciocanele. Trei zile şi trei nopţi o trecut trenul prin Urali. O lună de zile am mers până-n gara de la Novosibirsk. Eram în Siberia. Am stat o săptămână în lagărul de acolo. La odihnă. O venit ruşii să ne întrebe< "Tu ce meserie ai?". Le-am spus că-s comerciant în Medio Monte. M-au pus la fabrica de armament. Făceam tunuri şi tancuri. Fabrica era lungă de treisute de metri şi lată de două sute. Avea două zeci şi opt de uşi pe o parte şi două zeci şi patru pe aialaltă. Mă îmbrăcam în haine cauciucate. Lucram la turnătorie. După aceea am trecut la strung.

Îmi săreau scântei de metal în ochi. Aveam doctori din Austria. Ziceau< stai mă puţin! Îţi căscau pleoapele. Îţi scoteau scânteile din ochi. Vedeai tare bine după aia. Lucram de câteva luni. Da-mi ziceam: cum să scap, cum să fug din Siberia asta.

Într-o dimineaţă am băgat un deget între cuţitele strungului. L-am văzut cum se sfârtecă. Dimofte Maftei, aşa mi-a zis doctoriţa, va veni o comisie mare. O să te trimit la ea. O şi venit.

Ruşii stăteau la douăsprezece mese. Te ascultau. Am stat printre ultimii. Rusul ăla s-a uitat la mine, mi-a dat o hârtie, mi-a spus să merg în ţara mea. "Sunt din Medio Monte, rusule", i-am spus. Am lăsat în urmă stratul gros de zăpadă. Acolo şi soarele răsare altfel. Acolo luna e tare mare. Vântul bate de la miazănoapte dinspre Oceanul Îngheţat.

Am pornit din gară cu trenul. Direcţia Iaşi. Ni s-a aprins vagonul din mers. Aruncam mantalele pe focul din podele.

Din Iaşi am ajuns la Râmnicu Sărat. Ne-am îmbrăcat la corpul de armată de acolo. Nu ne-am mai oprit decât la Dej. Linia era spartă înspre Medio Monte. Am pornit pe jos. Când am intrat în casa asta, Margasoiule, m-am pus în genunchi. Aicea în bucătărie. Ţin minte cum băteau câini dinspre gară. Mama şi tata erau la nunta unuia Rângău. O venit acasă cu ceteră şi cu muzicanţi.

În anii ăia de pe front îţi visai părinţii. Altceva nu ştiai nimic. Te culcai cu moartea în faţă şi te sculai cu ea sub pătură", zice nenea Dimofte Maftei aşezat la masă, uitându-se la farfuria plină cu sarmale. În bucătărie e linişte. Margasoiu a lăsat linguriţa de argint pe farfurioară. Lângă dulceaţa de cireşe.

***

Margasoiu, Năduşitu', Strâmbătură şi Cătană au trecut de gangul ce ducea din strada Gării la clădirea mică din fundul curţii. Au coborât în beci. Se însera. Beciul era ca o celulă. Avea geam cu zăbrele. S-au aşezat printre butoaiele goale. Mirosea a motorină.

"Mai întâi a fost tăcerea", a zis Margasoiu. Năduşitu', Strâmbătură şi Cătană ascultau. În beci era întuneric.

"Aici a locuit un şarpe veninos şi periculos", continuă Margasoiu. Toţi se simt străbătuţi de fiorii spaimei. "Când o venit primul evreu în Medio Monte s-a aşezat la marginea dinspre munte. Şi-a făcut o cârciumă. Atunci au învăţat minerii din oraş cum se poate bea pe datorie. Îl chema Abraham Muiszek şi-şi zicea polonez. Venise de lângă Katowice. Avusese o moară şi o fabrică de hârtie. Avea catastif. Te trecea cu tot cu băutură în hârtiile lui. "Celui cu cuşmă albă două pahare cu votcă de Ucraina, celui cu cuşmă neagră cinci pahare cu rom de Albania", zicea Abraham Muiszek. Când era sorocul plăţilor minerii îşi schimbau între ei căciulile. Aşa a dat faliment. Aşa s-a apucat de comerţul cu stofe pentru domnii şi doamnele din oraş. La casa lui Abraham Muiszek se ajungea pe o potecă veche, înghiţită parcă de lemn câinesc, porumbari şi muri. Evreul polonez sosit în Medio Monte se ascundea de lume. Avea un cuţit făcut din oţelul unei maşini vechi din tipografie cu mâner gros de plastic. Se împrietenise cu unu Mihalca. Acela atacase într-o zi de joi, prin luna aprilie, un poştalion plin cu bani. Omorâse vizitiul. Tăiase gâtul paznicului de la transportul banilor. Cu un cuţit. Banca din Debrecen pornise ancheta. L-au prins. L-au anchetat. L-au băgat în puşcăria din Medio Monte. "Evreul Abraham Muiszek m-a pus", zisese Mihalca. L-au adus în anchetă. L-au întrebat . L-au băgat în puşcărie. În aceeaşi încăpere cu Mihalca. Au stat în celula întunecoasă până-n septembrie. Au povestit. S-au împrietenit. Şi-au spus necazurile. Au vorbit despre odrasle. Până le-a sosit condamnarea la moarte. Atuncea s-au speriat. Pe hârtia venită de la Viena scria< "La baza jafului şi a crimelor s-a aflat Abraham Muiszek, evreu-polonez din Medio Monte, familist, tată a doi băieţi şi comerciant". Au făcut apel. Împăratul Franz Joszef l-a iertat pe Mihalca. "Nu pot ierta capul care a gândit", a scris împăratul acela. "Dar iert mâna care a pus în practică gândul capului", a încheiat Franz Joszef.

Abraham Muiszek a fost spânzurat în curtea puşcăriei din Medio Monte. Abraham Muiszek a fost primul evreu spânzurat din acel imperiu.

Abraham Muiszek a fost bunicul doamnei Rodica Dimofte", încheie Margasoiu simţind cum spaima i se topeşte în gură amstecându-se cu gustul de cireşe sălbatice din dulceaţă.

Cătană, Strâmbătură şi Năduşitu' au rămas tăcuţi. În beci mirosea a motorină.

Şi afară era întuneric. Dinspre gară se auzeau şuierături de locomotive.

***

Domnul Dimofte Maftei stă la masa de lângă fereastra ce dă spre peronul gării din Medio Monte. În restaurant. Povesteşte cu impiegatul de serviciu, Tamas Nadassy şi cu fostul impiegat ajuns pensionar, Cristofor Kavassy.

"Da, domnilor. Noi în Medio Monte nu cerem de la nimeni nimic şi nici nu vrem a da nimănui nimic", zice domnul Dimofte Maftei.

"Cândva aşa era. Casele se săpau în crestele Muntelui din Mijloc. Drumurile nu erau accesibile, Dimofte", zice domnul impiegat Tamas Nadassy.

"Cândva drumul era rău în Medio Monte. Ziceam că e un obicei. Că aşa l-au lăsat strămoşii aceia pentru ca alţii să nu poată veni în vizită", zice domnul impiegat pensionar Cristofor Kavassy.

"Cândva în cârciumi şi restaurant vodca şi romul se putea bea pe cont, te trecea pe o ţădulă şi plăteai la sfârşit", zice domnul Dimofte Maftei.

"Sau nu mai plăteai de loc" continuă domnul impiegat Tamas Nadassy.

"Nu era rău obiceiul acela cu drumul. Da' tot ce-i bun dispare", cade pe gânduri impiegatul pensionar Cristofor Kavassy.

"Atuncea casele se acopereau cu paie. Pereţii lor erau din lemn belit de coajă, domnilor. Se creşteau turme de porci la margine de oraş. Mâncau jir de fag şi ghindă de stejar.

Pădurile erau dese, de intrai şi te apucai să strigi nu te auzea nimeni", zice impiegatul Tamas Nadassy.

"Acuma, măi Kavassy, noi suntem la capăt de pod. La cât am tras. La câte războaie am făcut. Alţii de-acuma beau şi cântă. Noi ne-am zdrobit oasele şi sănătatea pentru nimic. Şi asta-i o mare greşală", încheie domnul Dimofte Maftei privind ursuz pe ferastră la trenul care porneşte din gara din Medio Monte tocmai până la Cluj.

Fratele meu o rămas în război. N-am mai ştiut nimic de el. În Miskolc o depus jurământul. Ne-am dus la el. Era îmbrăcat de sărbătoare. Era tare frumos. Şi Maftei a depus jurământul în ziua aia. El s-a întors. Frate-meu a rămas pe-acolo. Da, războiul nu te iartă. Te seceră ca pe grâu toamna.

proză

Mircea Bârsilă

VÂRSTELE LUMII

Desfăşurarea temporală a „împărăţiilor”, în Biblie, este una de factură rectilinie, iar noua vârstă, simbolizată de piatra distrugătoare şi care s-a prefăcut, apoi, într-un munte, va fi veşnică.

Dinamica vârstelor omenirii a fost marcată, în vechile mitologii, de legea unei continue decăderi. Oamenii Vârstei de Aur aveau o viaţă fericită şi incredibil de lungă în comparaţie cu cei din ciclurile următoare (Vârsta de Argint,Vârsta de Bronz, Vârsta Eroilor)şi mai ales cu cei din epoca Vârstei de Fier. Este posibil ca Hesiod, cel dintâi autor care a valorificat literar tematica mitului **Vârstelor omenirii**, să se fi inspirat nu numai din tradiţia orală, ci şi din unul sau mai multe poeme antropogonice, care, din păcate, se vor fi pierdut. În mitul hesiodic al *Vârstelor omenirii*, au fost unificate *„două tradiţii diferite, de bună seamă independente la origine: pe de o parte, mitul genealogic al vârstelor, legat de simbolismul metalelor şi care povestea declinul moral al umanităţii; pe de altă parte, o diviziune structurală a lumii divine ce urma să fie explicată prin remanierea schemei mitice primitive în vederea introducerii unei vârste a eroilor*“.(Jean-Pierre Vernant, *Mit şi gândire în Grecia antică*, Ed. Meridiane, Bucureşti, 1995, p. 33, trad. de Zoe Petre şi Andrei Niculescu). ,,Amintirea” *Vârstei de Aur* a trecut printr-un îndelungat proces de interferenţă cu aşa-numitele **topos**-uri **ale fericirii**: orfica Insulă a Fericiţilor, Cîmpiile Elizee, Paradisul terestru numit Arcadia, Paradisul celest destinat sufletelor celor *„aleşi”*, lumea din universul mitic al colindelor religioase şi din anumite basme, fericitele ţinuturi hiperboreene unde nu se putea ajunge *„nici pe corabie, nici pe jos”*, ci doar în mod miraculos.

La acest trecut, un trecut **ucronic** şi care este proiectat în **illo tempore** se referă şi Eminescu în prima strofă a basmului versificat *Fata-n grădina de aur:*„A fost o dat-un împărat, el fu-ncă/În vremi de aur ce nu pot să-ntorn./Când în păduri, în lacuri, lanuri, luncă/Vorbeai cu zeii de sunai din corn.” .In Vârsta de Fier (Kali-Yuga), oamenii au fot supuşi grijilor, suferinţelor, bolilor, nevoii de a munci şi răului numit **îmbătrânire.** *„Căderea”* lumii şi lupta cu existenţa încă de la începutul *Vârstei de Fier* l-au atras şi pe Vergiliu, în cea dintâi Carte a *Georgicelor.* Jupiter, mâniat, a ascuns focul, a adus otrava viperelor, a poruncit lupilor să prade şi a retras fericirea din lume silindu-i, astfel, pe oameni să născocească felurite unelte din lemn şi din fierul necunoscut până atunci, spre a face faţă cumplitelor vitregii ale naturii: „Niciun plugar nu trudea la vreun lan înainte de Joe;/Nu era voie să-mparţi, să-nsemnezi prin anume răzoare/Ţarina; totul al obştii era; şi pământul pe-atuncea/Darnic mai mult întindea orişice, necerându-i-o nimeni./Joe adaose reaua otravă năpârcilor negre,/El poruncit-a ca lupii să prade, ca marea să fiarbă,/El scuturat-a de miere copacii, ascunsu-ne-a focul/Şi ne secă-ndestulatele râuri de vin de prin câmpuri (...)/Numai pe-ncet, ca, arând, să cate-ale grâului spice,/Ca să sloboadă din vine de cremene-nchisa scânteie./Numai atunci a simţit o ciobacă pe spatele-i fluviul,/Corăbierul atunci numără şi cheamă cu un nume/Cloşca, Hiadele, Carul cel luciu născut din Licaon./Fiarele cum să le prinzi cu un laţ, viclenirea cu vâscul/S-a născocit, şi cu câini cum să-mpresori pădurile-ntinse. /(...)/Fierul cel tare apăru şi îndat' hârşcăi ferestrăul,/Căci la-nceput se crăpau doar cu pene mai moile lemne;/Arte-au venit felurite. Atunci biruiră în toate/Trudnica muncă şi junghiul, în dura-ne viaţă, al lipsei./Ceres întâi învăţă pe om să răstoarne cu plugul/Ţarina, când îndeajuns nu mai dară nici ghindă, nici poame/Codrii cei sfinţi şi Dodona răspunse cu nu-n loc de hrană./Boala-n curând se adause grânelor: răul tăciune/Roase atunci paiul şi sterp, peste câmpuri, ţepos, covârşit-a/Scaiul; pierdut secerişul, în locu-i e aspră pădure/ Deasă de brusturi, de spini şi-ntre holdele strălucitoare/Mult stricăcioasa neghină, odosul, de-acestea-s stăpâne.Căci de nu lupţi cu pământul întruna cu grebla, nu sperii/Stolul de păsări prin zgomot, nu-nfrîngi cu cosorul copacii/Care fac umbră pe-ogor şi, smerit, nu te rogi pentru ploaie,/Vai! vei privi în zadar ale altuia pline grânare/Şi-i scutura în pădure stejari ca să-ţi stâmpere foamea.“ (,,Munca ogorului”. Cartea I, *Georgice*, în Vergiliu, *Bucolice. Georgice*, EPLU, Bucureşti,1967, versurile 125-140; 143-159, trad. de D. Murăraşu).

În scrierile unor filosofi eleaţi, dar şi în unele scrieri satirice se găsesc aluzii şi chiar şi referiri ferme la utopicele Vremuri de Aur **ce vor veni** într-un viitor nu prea depărtat, când oamenii vor avea înţelepciunea de a renunţa la toate relele ce caracterizează etapa *„de fier”* a existenţei umane.

În *Bucolica IV* (*Pollio*), de pildă, începutul *Veacului de aur* bate deja la uşile oamenilor. Vergiliu „cântă” apropiata întoarcere a domniei lui Saturn (*„Se întoarce şi Fecioara şi saturnica domnie”*) şi vesteşte coborârea enigmaticului *prunc* din cer, pe care teologii creştini l-au identificat cu Iisus:«O progenitură nouă se coboar-acum din cer./Pruncului cu care, însă, veacul, mai întâi, de fier/Va-nceta şi-n toată lumea **cel de aur** va să vină./(Febus chiar acum domneşte) ocrotire dă-i, Lucină!/Faima veacului va-ncepe chiar sub consulatul tău/Pollio! Luni mari de-acum iarăşi vor urma mereu /(...)./Căci pământul orişiunde va fi iarăşi roditor:/N-ai să vezi cosor în vie şi nici sapă pe ogor!/De la jug, atunci, plugarul cel vânjos va scoate boii/Şi văpsită-n fel de feţe n-o să mintă lâna oii,/Ci berbecul, la păşune, de la sine-şi va schimba/Când în purpură suavă, când în galben lâna sa,/Şi în roş aprins ca focul mieii au să se îmbrace!/Parcele, ale ursitei nesmintite prooroace,/Zis-au fuselor: „Să toarceţi numai secoli fericiţi”!/Spre onoruri – vine vremea! – mână paşii tăi grăbiţi,/Scumpa zeilor odraslă, nalt vlăstar din Joe Sfântul!/Uite cum de bucurie se cutremură pământul,/Bolta lumii, largul mării şi văzduhul cel senin;/Uite câtă veselie pentru anii care vin»[3] (trad.de Teodor Naum).

Vârstele omenirii sunt reprezentate, în *Infernul* lui Dante, de figura bătrânului (de pe muntele Ida) ale cărui lacrimi unite formează fluviile infernale: ,,Şi-n munte sus, ca bradu-înfipt în stîncă,/Şade-un bătrîn cu spata-n răsărit/ Şi către Roma ochii lui şi-aruncă./Din aur fin e capul lui cioplit/ Şi piept şi braţe din argint, ocale,/Iar pântecul de-aramă-i făurit./ Piciorul stîng e din oţel de zale,/Iar dreptul e din lut şi rezemat/Stă-n el pe stei, smuţindu-se din şale./ Afar' de cap, tot trupu-i e brăzdat,/De crăpături din care curg agale/De lacrimi stropi şi muntele-l străbat,/Pân ce-ajung în iad să se prăvale,/Şi-aici sînt Flegeton şi Stix, precum/Şi Aheron; se scurg apoi în vale,/ De unde-n jos nu-i chip să-şi facă drum;/Cocito-i zice-acelui jalnic rîu şi-l vei vedea;/Deci alta nu-ţi mai spun”. (Dante Alighieri, *Infernul,* Cântul 14, vs.103-120, trad. de Eta Boeriu).

Aluzia alegorică la vârstele omenirii fuzionează, în poemul *Demonism*, de Eminescu, cu miturile *de origine* potrivit cărora lucrurile lumii (cerul, pământul, munţii, iarba, apele, etc.) s-au născut din trupul unei făpturi rele, monstruoase, ucise, în mod violent, de adversarul său, precum Tiamat în poemul mesopotamian al creaţiei (*Enuma Eliş*). În *Demonism*, codrii sunt părul bătrânului Titan, pe faţa sa curg fluvii de lacrimi, sângele i s-a prefăcut în aur, iar muşchii, în argint şi fier: „Titan bătrân, cu aspru păr de codri,/Plânge în veci pe creţii feţii sale/Fluvii de lacrimi/(...)./Sângele său/Se prefăcu în aur, iară muşchii/Se prefăcură în argint şi fier” *(Demonism*, versurile 137-139 şi 146-148, în M. Eminescu, *Poezii I*, Editura Minerva Bucureşti, 1982, p. 117, ediţie critică de D. Murăraşu).

Modelul reprezentării danteşti a vârtelor omenirii se află în *Biblie*. In al doilea an al domniei sale, Nebucadneţar, împăratul Babilonului, era tulburat de nişte vise enigmatice. Spre dezlegarea lor, au fost chemaţi scribii, cititorii în stele, descântătorii şi înţelepţii caldeeni, sub ameninţarea că, dacă nu vor izbuti, vor fi făcuţi bucăţi, iar casele lor vor deveni un morman de murdării. Hotărârea împăratului ca înţelepţii să fie omorâţi l-a determinat pe Daniel, care se numea Beltşaţar, să-i ceară lui Arioc să-l ducă la împărat. Ajuns în faţa împăratului, Daniel i-a mărturisit : „ *în ce mă priveşte, mi s-a descoperit taina aceasta, nu pentru că ar fi în mine o înţelepciune mai mare decât a celor vii, ci pentru ca să se dea împăratului explicarea ei şi să poţi cunoaşte gândurile inimii tale. Tu, împărate, te uitai, şi iată, ai văzut un chip mare. Chipul acesta era foarte mare şi de o strălucire nemaipomenită. Stătea în picioare înaintea ta şi înfăţişarea lui era înfricoşătoare.Capul chipului acestuia era de aur curat; pieptul şi braţele îi erau de argint; pântecele şi coapsele-i erau de bronz; fluierele picioarelor, de fier; picioarele, parte de fier şi parte de lut. Tu te uitai, până ce s-a dezlipit o piatră, fără ajutorul vreunei mâini, a izbit piciorul de fier şi de lut ale chipului şi le-a făcut bucăţi. Atunci fierul, lutul, bronzul, argintul şi aurul s-au sfărâmat împreună şi au devenit ca pleava din arie,vara; le-a luat vântul , şi nici un loc nu s-a mai găsit pentru ele. Dar piatra, care lovise chipul, s-a făcut un munte mare şi a umplut tot pământul.*” (Daniel, 2, 30-35). În tălmăcirea lui Daniel, capul de aur este vremea împărăţiei lui Nebucadneţar, iar celelelate elemente reprezintă următoarele epoci istorice aflate într-un continuu declin. După cea de a patra împărăţie , *,,parte de lut de olar şi parte de fier”*, dar care are în ea *,,ceva din tăria fierului,”* se va ridica cea de a cincea – simbolizată de piatra care a sfârâmat fierul, bronzul , lutul, argintul şi aurul – şi care, la fel ca un munte, va dăinui pentru totdeauna.

În *Munci şi zile*, Hesiod îşi exprima regretul de a nu se fi născut *mai devreme* sau mai *târziu*. Gândul legat de expresia „mai târziu” trezeşte anumite nedumeriri, dacă se ţine seama de „evoluţia” continuă spre rău a omenirii. Jean-Pierre Vernant (op. cit.) a sesizat că respectivul gând atrage atenţia asupra *ciclicităţii* timpului hesiodic. După încheierea celor cinci etape, ciclul se va relua: în aceeaşi ordine sau poate în ordine inversă.

Desfăşurarea temporală a ,,împărăţiilor”, în *Biblie,* este una de factură *rectilinie,* iar noua vârstă, simbolizată de piatra distrugătoare şi care s-a prefăcut, apoi, într-un munte, va fi veşnică.

Mircea Bârsilă

studii

Adrian Alui Gheorghe

Dumitru Chioaru, orficul mîntuit

Ultimele două volume semnate de Dumitru Chioaru, „Muşuroiul de lumină” (Editura Tracus Arte, 2016) şi „Ars orphica” (Editura Limes, 2017), sunt antologii care dau măsura unui poet optzecist al cărui parcurs se situează în afara „traseului” generaţiei, cu o poezie care pendulează între jocul patetic al imaginaţiei şi o anumită exultanţă reflexivă. Reflexivitatea este una din categoria reveriilor livreşti, cu incursiuni – pentru orice ardelean care se respectă! - şi în spaţiul blagian, însă cu o sensibilitate nouă, trecută prin „purgatoriul” postmodernităţii: *„Prietene,/ în memoria limpede avem/ puţină veşnicie./ Împotriveşte-te unui copil să se joace:/ prin porumb am pierdut odată un inel/ şi-am ieşit pe marginea drumului/ rugîndu-l să mi-l înapoieze – de fapt/ nu era nimeni acolo./ Ai văzut şi tu liliacul zburînd/ seara: cîtă frică-mi era cînd deodată/ îl auzeam - fîlfiit cunoscut -// Nu pot, prietene, să spun mai departe/ memoria se tulbură; frînturile/ numai rămîn. Dacă vii ai să vezi/ la ţară lîngă lan boabe împrăştiate de grîu/ un spor părăsit de lumină. Cuvintele/ nu pot să participe. Aminteşte-ţi/ un drum de iarnă pe care mergeam amîndoi/ tăcuţi pînă cînd am strigat:/ ce-am strigat, prietene? – fulgii/ se topeau în gură. Dacă strigam/ ar fi auzit pădurea liniştită/ poate prea liniştită/ hotarele pe care ningea/ nu puteau să răspundă iar tu/ simţeai aceeaşi apăsare ca mine/ (...)/ Prietene, memoria se pierde – în ea/ respiră un zeu”* (***Poemul memoriei*** din vol. ***„Muşuroiul de lumină”***).

Intensivitatea memoriei este, de altfel, un catalizator al poeziei lui Dumitru Chioaru, poetul trăieşte pentru a-şi aminti/ reaminti imanenţa unui spaţiu din care a fost izgonit într-o ipotetică despărţire de paradis, o abordare orphică pe care şi-o însuşeşte printr-un manifest propriu în deschiderea volumului „Ars orphica”: *„Între poeţii generaţiei '80, eu am rămas, cu riscul de a fi considerat retardat estetic, fidel pînă la obsesie poeziei orfice izvorîte din lirism, dar şi din reflecţie asupra ei însăşi. Am constatat recitindu-le că, în toate volumele şi antologiile de autor publicate, există acest gen de poeme cu caracter autoreflexiv care transmit un mesaj orfic în formule diferite de expresie, marcînd momentele evoluţiei gîndirii mele poetice de la una ceremonioasă, mitizantă, pînă la alta ironică, demitizantă. Nu întîmplător însă, această antologie tematică începe şi se termină cu invocarea Poesiei, în care îmi asum destinul generaţiei mele din solidaritate etică şi, totodată, mă delimitez estetic tocmai prin încrederea în poezia orfică pe care, în ciuda unei tăceri de cîţiva ani, voi continua să o cultiv ca pe propria grădină.”* Poezia lui Dumitru Chioaru este, din această perspectivă, o ceremonie invocatoare, o discreţie rafinată însoţeşte „epica lirică”, analogia şi nu identitatea caracterizează textul poetic, pentru că „sinceritatea poetică” este, pentru orice poet adevărat, un truc, aşa cum zeii l-au amăgit pe Orpheu cu un truc în locul recuperării iubitei sale: *„Mă luminez de verde/ şi intru înfrunzind/ în poem –/ dar verzi-s ochii dragostei mele/ ca într-o savană mă pierd/ un leu ce-şi ocroteşte puii/ ca pe alte trupuri ale lui/ verzi/ anii dragostei mele/ unul dintr-altul crescînd/ cum creanga de vîsc e arborele însuşi/ la scara/ eternităţii verzi –/ mă luminez mă luminez/ şi intru înfrunzind în moarte.“*(***Mă luminez de verde,*** din vol. ***„Ars orphica“***). Numai că Orpheu-ul nostru nu (mai) este personajul mitic care domolea valurile mării cu lira şi cu „viersul“ său, de data asta e un personaj care a coborît într-o lume dintr-o (i-) realitate extrem de greu de domolit, pe care mai mult trebuie să o îngîni, decît să o transformi. Euridice pare să fie iubita pe care a/ai pierdut-o înainte de a o găsi: *„Cu lira lui dezacordată trece/ Orfeu pe sub bolţile de piatră crăpate –/ tai peste începutul acestui poem/ şi rămîn doar bolţile de piatră crăpate/ dintr-un oraş unde rînza e rege/ şi brînza regină/ nebunii fac tumbe în săli de consiliu/ după uşi capitonate/ se ghiceşte-n cafea/ masca sub care regele va veni desearǎ/ la balul femeilor divorţate/ de pielea lor naturală/ la biserici se caută în osuare/ strămoşul preotului zburător/ prin fumul lumînărilor de ceară/ vestind că apocalipsa-i o telenovelă/ uniformele-s periate la colţuri de stradă/ cu cele mai deocheate cîntece de cartier/ aşa-s băieţii cu muşchi de plastilină/ pentru antrenorul cu ochelari fumurii/ să umble după femeia de marijuana/ care va naşte copilul/ cu capul cît un chibrit –/ tai iarăşi versuri tai pînă inspiraţia avortează/ şi corzile lirei ard cu flacără violetă/ într-un bar de noapte/ sub degetele lui Orfeu/ în timp ce o umbră de meserie/ se lipeşte lascivă ca un afiş/ de trupul său absent”*. Un Orpheu mai degrabă insurgent, „postmodern”, domină peisajul poetic la Dumitru Chioaru, în acelaşi timp Euridice e o absenţă subînţeleasă „în peisaj”, e mai mult imaterială, greu de domolit de cuvinte totuşi, aşa cum e iubirea dintotdeauna: *„Orfeu ajuns la pace cu ispita/ de-a privi în urmă/ priveşte doar pe jumătate întors/ umbra Euridicei sfîşiindu-se de bordul maşinilor/ cînd zorii îi şterg tăcuţi urma/ deghizaţi în oameni de ordine/ pe-o stradă în pantă/ se retrage la o parte spre zid/ speriat de claxonul unei maşini/ din care i se face un semn necunoscut –/ semafoarele clipesc ca ochii verzi ai Euridicei/ absurdului trecător ce traversează strada/ de parcă ar fi un orb însoţit/ de două umbre mereu –/ să fie oare cele două aripi/ care odată şi odată/ i se vor deschide uriaşe spre zări?”* (***Semn necunoscut***, vol. ***Ars orphica***). Facem un recurs la romanticul Goethe care propune în dialogurile sale cu Johann Peter Eckermann o definire raţională a iubirii. Dar mai poate fi iubirea raţională? Raţiunea iubirii e, prin definiţie, iraţionalitatea. Şi tot Goethe intervine, ca o demonstraţie că forma accesibilă a divinului este iubirea: *„Să fii iubit pentru ceea ce eşti e cea mai mare excepţie. Cei mai mulţi iubesc în celălalt doar ceea ce-i împrumută, sinele lor, versiunea pe care o au despre ei”*. Aceasta este, în fond, definiţia orfismului, a stării orfice, o translare a suferinţei în cîntec, o proiecţie a sinelui chiar într-o stîncă, pe urmele lui Pygmalion, bunăoară. Şi dacă Aristotel, spre deosebire de Platon, ne învaţă că inteligibilul este sesizat în cadrul unei estetici, şi nu al unei dialectici, dacă el substituie astfel conceptului unei ordini ideale viziunea unei ordini reale, nu este mai puţin adevărat că această ordine - ca şi frumuseţea fiinţei iubite, ca şi spaţiul nemuririi, al tinereţii fără bătrîneţe - nu se oferă intuiţiei noastre decît din depărtare. Desigur, această distanţă nu mai este distanţa infinită şi ireală prin infinitatea ei, care ne separă de o altă lume; dar, în interiorul acestei lumi, ea ne separă de o regiune pentru care nu este suficientă o conversiune ideală ca să ne apropie de ea. Aşa cum sugera (şi) Parmenide, *viziunea este prezenţa în absenţă*, ea garantează apartenenţa subiectului şi a obiectului la aceeaşi lume, dar nu face decît ca separarea lor să fie şi mai acută şi, poate, mai dureroasă. La Dumitru Chioaru această „prezenţă în absenţă” este poezia însăşi: *„Azi trupul meu este atît de greoi/ de parcă am închiriat un cadavru –/ pe degetele groase de la picioare se sprijină tavanul/ ca un giulgiu de piatră albă/ cu braţele trosnind din încheieturi mă strîng/ cît pot de tare unghiile învineţite/ deschid în carne izvorul unui sînge sur –/ punct şi de la capăt! îmi zice surioara bufniţă/ tresărindu-mi pe piept din hîrtiile mototolite/ punct şi de la capăt Poesie!/ amantă posesivă numai în labirintul/ promiscuu al cuvintelor –/ zilele trecute un om mi-a spus o vorbă/ pe care am tocat-o mărunt mărunt/ pînă am dat-o dracului pomană –/ iată-mă acum domn al tăcerii/ de parcă m-aş privi într-o oglindă indiferent/ dacă cel încercănat cărunt şi tras la faţă/ sînt eu sau e altul/ - întorc oglinzii spatele şi/ mă îndrept simţindu-mi trupul/ mai uşor ca tăcerea/ dinainte de primul şi după ultimul/ cuvînt”* (***Mai uşor ca tăcerea***, din vol. ***Ars orphica***).

Mai trebuie spus că există la Dumitru Chioaru o sacralizare prin melancolie a spaţiului în care vieţuieşte/ supravieţuieşte, de fapt tot o formă de iubire. Căci, nu-i aşa?, „iubirea de sine e creaţie” şi e tributară *iubirii celorlalţi* după cum spune Rabindranath Tagore. În “Sadhana. Calea Desăvîrşirii”, Tagore realizează această legătură între libertate şi constrîngere în iubire, prezentă la poeţii orfici, o trăsătură a orfismului de fapt, „a găsirii în negăsire”, vorba lui Noica: *„La un pol al iubirii stă personalitatea, la celălalt pol impersonalitatea. La unul afirmaţia pozitivă: aici sînt eu; la celălalt, tot aşa de hotărîtă, afirmaţia negativă: eu nu sînt. Dacă acest Eu n-ar exista, ce ar fi iubirea? Şi iarăşi: dacă n-ar exista nimic decît acest Eu, cum ar fi cu putinţă iubirea? În iubire, libertate şi constrîngere nu sînt contraste. Căci iubirea e liberă şi constrînsă în acelaşi timp. Dacă Dumnezeu ar fi liber numai, n-ar exista creaţia. Cel infinit s-a înfăşurat în misterul mărginirii; prin el, care e iubirea, finitul şi infinitul s-au făcut una”.* La Dumitru Chioaru pînă şi un muşuroi de cîrtiţă (sau poate numai atîta?) este un pas în aspiraţia spre iubire, spre absolut: *„Disperat pînă la Dumnezeu/ de existenţa mea de cîrtiţă/ ce sapă-n lumină tunele de poezie/ pentru a-i vorbi/ mi-am cioplit un monument/ ca muşuroiul de cîrtiţă/ peste care mişună furnici/ şi creşte mai înaltă iarba –/ asta e tot, Doamne?/ asta e tot”* (***Muşuroiul de lumină***).

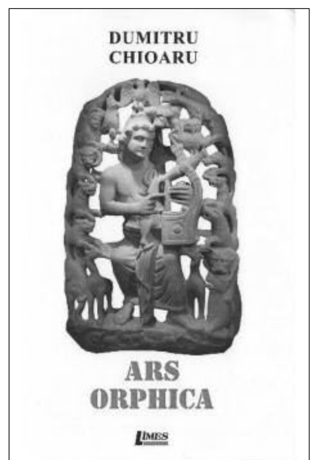
Realitatea imediată, în poezia lui Dumitru Chioaru, nu este utopică ci mai degrabă distopică, o anume contondenţă pune în dificultate fiinţa interioară care se regăseşte fără nicio putinţă de apărare, „fiinţa poetică” este rănită chiar (şi) de contactul cu lumina. Astfel, un joc patetic al imaginaţiei crează din orice contact cu realitatea o stare de martiraj asumat, căutat chiar, un fel de „viciu al suferinţei”, după cum spune Călinescu în „Universul poeziei”: *„Noaptea vine în oraş pe roţi./ Un trecător e lovit/ şi sîngele în bătaia verde a vîntului./ Se închid magazinele;/ a mai trecut/ o zi/ şi contabilul ridică/ spatele împăiat de la birou./ Ochii unui chelner/ se-nvîrt ca monezile./ Trupul meu tremura cînd mă apropiam de lumină/ ca de o femeie despuiată./ Atunci au strigat:/ uite o inimă!/ Dar inima e zeul nostru asasinat! Noaptea/ rostogolindu-se pe roţi/ în oraş”* (***Nocturnă***, din vol. ***Muşuroiul de lumină***).

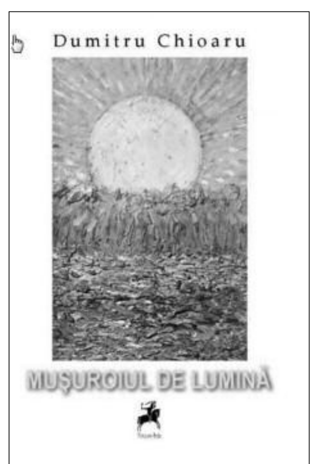
„Poet al poeziei”, sedus de voluptăţile (supra-) fiinţei care (con-) locuieşte textul, poetul trăieşte periculos intrînd într-un dialog care excede materialitatea agresivă. Poezia nu este, în acest caz, doar text, sau doar „o retorică” înăbuşită de regulile scrierii poemului, aşa cum (ar) spune (un) Mircea Ivănescu, ci este mai mult, o mistică care te smulge cu totul din (i-) realitatea imediată: *„Dragul meu – surîde Poesia –/ eşti tot mai trist şi ursuz/ numai eu îţi pot trece pragul/ găsindu-te acoperit de cărţi/ mi-e milă de singurătatea ta/ şi teamă de mine –/ am băut ceva într-un bar/ cu nişte poeţi gălăgioşi/ raşi în cap cu ochelari de soare/ îmbrăcaţi în blue jeans şi sacou/ din catifea raiată/ ca domnul Faustofel –- vorbeau de nevoia de-a face curat- în literatură –/ tot ce s-a scris miroase a maculatură!/ zise unul trăgînd linie/ cu o monedă pe masă/ să lăsăm uitării arca lui Noe/ şi să ne aşternem pe scris/ am inventat poezia!/ spuse altul privindu-mă fix/ şi băgîndu-mi mîna sub fustă/ creaţia e un viol!/ (s-au topit bolborosind în alcool) –/ mai toarnă-mi şi mie-n pahar/ să rămînă la tine ultima picătură/ de inspiraţie”*(***Poesia***, IV, din vol. ***Ars orphica***).

Aflat la un bilanţ de etapă, cu două antologii în ultimul an, optzecist rămas în cursă şi gata de noi isprăvi editoriale, Dumitru Chioaru a ales să fie (şi este) un orfic mîntuit, care a rămas decisiv de partea Poeziei care nu-şi păcăleşte nici autorul, nici cititorul.

Piatra Neamţ, noiembrie 2017

Aflat la un bilanţ de etapă, cu două antologii în ultimul an, optzecist rămas în cursă şi gata de noi isprăvi editoriale, Dumitru Chioaru a ales să fie (şi este) un orfic mîntuit, care a rămas decisiv de partea Poeziei care nu-şi păcăleşte nici autorul, nici cititorul.

studii

Paul Aretzu

O carte în serviciul istoriei literare

Gheorghe Grigurcu este unul dintre cei mai importanţi scriitori de azi, poet, istoric şi critic literar, memorialist, autor de aforisme, publicist, dar (nu mai puţin important) şi un model de corectitudine morală, de sârguinţă, discret, modest, devotat până la fanatism cititului şi scrisului, un benedictin, cizelând stilistic verbul, aspirând la desăvârşire. Ajuns la o vârstă respectabilă, merita cu prisosinţă un studiu exegetic, ceea ce s-a şi întâmplat, gorjanul Ion Trancău publicând o micromonografie, *Miracol grigurcian* (Editura Pim, Iaşi, 2016). Lucrarea este interesantă, întrucât oferă date biografice ordonate, mai puţin cunoscute, şi se ocupă succint şi de principalele domenii ale operei.

Aflăm astfel că Gheorghe Grigurcu s-a născut la Soroca, în anul 1936, având o copilărie agitată. Familia sa, ca multe altele, a fost nevoită, din cauza vicisitudinilor istoriei, să se refugieze, după cedarea Basarabiei, la Gheorghieni, să se întoarcă, apoi, acasă, după reîntregire, şi, din nou, să plece, stabilindu-se la Peşteana Jiu, şi apoi la Târgu-Jiu. Părinţii erau intelectuali, tatăl, inginer agronom, mama, profesoară. Până la patru ani, viitorul scriitor a vorbit în familie limba rusă. În copilărie, va mărturisi, avea preferinţă pentru lectura unor cărţi serioase de istorie. A urmat studii universitare la Cluj şi, apoi, şi-a susţinut doctoratul la Bucureşti, cu o lucrare despre George Bacovia, avându-l drept coordonator pe istoricul literar Al. Piru. Având un temperament insubordonat, este îndepărtat, din motive politice, din redacţia revistei *Familia*. Ion Trancău surprinde cu exactitate starea precară în care se afla, în acel moment, scriitorul: „În felul acesta a rămas mereu pe drumuri, surghiunit, suspect şi urmărit ca un scriitor incomod, chiar subversiv, marginalizat, cu domiciliul forţat, izolat cu familia pe meleaguri gorjene, la Peşteana Jiu şi la Târgu Jiu" (pp. 13-14). În privinţa profilului său moral, Gheorghe Grigurcu îşi va menţine poziţia intransigentă şi după 1989. Polemist redutabil, el sancţionează duplicitatea şi oportunismul, susţinând consecvenţa morală, dar şi, pe plan geopolitic, solidaritatea şi coeziunea fraternă dintre România şi Basarabia. Tânărul scriitor a fost un nonconformist, un insurgent, suferind adesea repercusiunile poziţiei sale: debutul târziu, îndepărtarea din redacţia revistei *Familia*, exmatricularea din *Şcoala de Literatură Mihai Eminescu*, marginalizarea prin blocarea accesului la vârful vieţii literare sau academice.

Multe dintre aserţiunile lui Ion Trancău au ca sursă interviurile scriitorului, în special pe cele publicate de Dora Pavel în volumul *O provocare a destinului*, menite să dezvăluie, direct de la protagonist, aspecte de profunzime ale vieţii, gândirii şi creaţiei acestuia: „Ca veritabil biograf şi exeget literar, înzestrat cu spirit critic comprehensiv, Dora Pavel consideră cartea O provocare adresată destinului ca fiind *romanul propriului destin*, semnat de ficţionalizatul Grigurcu, scriitorul proteic, *adică poetul, eseistul, criticul literar, polemistul sau autorul de aforisme, dar şi prozatorul Gheorghe Gricurcu*, care se dovedeşte aici, rând pe rând, *filosof, moralist, hermeneut sau enciclopedist, devenind o sursă inepuizabilă de înţelepciune şi vorbe sentenţioase, de propoziţii sapienţiale sau oraculare, precum cele ale atât de invocatului Socrate*." (p. 41). Se configurează, astfel, un portret *par lui même*, cum formulează monografistul, relevând vocaţia narativă (neexersată) a scriitorului, asumarea naturii ficţionale, tentaţia perfecţiunii, lipsa preocupării pentru promovarea propriei imagini, totuşi, implicarea în realitatea crudă, sapienţialitatea inclusă în discurs, aplicarea criteriului estetic (maiorescian) în cunoaşterea literară, moralitatea drept criteriu firesc al relaţiilor umane, exilul interior în care şi-a menţinut autenticitatea neviciată, spiritul polemic cu funcţie renovatoare: „Gheorghe Grigurcu are întotdeauna în critica literară şi în polemică eleganţa clasică a omului de caracter şi face trimitere la celebra definiţe a naturalistului şi a scriitorului francez Buffon (Georges Louis Leclerc de Buffon – 1707-1788), după care stilul este chiar omul." (p. 55).

În capitolul *Poetul şi Criticul* se evită tratarea descriptivă a celor două domenii ale creaţiei lui Gheorghe Grigurcu şi se apelează la aspecte teoretice, eseistice, deduse din interviuri sau scrieri cu caracter autobiografic. Este expusă astfel viziunea scriitorului (cu origine în E. Lovinescu şi G. Călinescu) cu privire la compatibilitatea dintre exerciţiul critic şi cel literar, coabitând în acelaşi autor. Se extrage, tot din convorbirile cu Dora Pavel, profesiunea de credinţă, principii ale propriei estetici, observaţii autoreferenţiale. Criticul, se susţine, trebuie să aibă, asemenea poetului, personalitate estetică. Gheorghe Grigurcu respinge clasificarea scriitorilor după criteriul generaţionist. Comentariile rămân însă, în general, în afara textelor, ocupându-se de identificarea ideologiei literare, de contextele generative ale operei. Când se face o analiză concretă, se rămâne la stadiul de generalităţi: „Opera în versuri a lui Gheorghe Grigurcu are amplitudine şi densitate, expresivitatea metaforică amplificându-i, uneori, ermetismul, dar, paradoxal, facilitând exegeza şi evaluarea critică. [...] Poetul nu poate fi suspectat de reminiscenţe lirice interbelice, argheziene, la nivelul limbajului, unde ni se relevă ca un alt inconfundabil magiacian al cuvântului, iar la nivelul imagisticii, ca discipol al lui Lucian Blaga." (pp. 74-75). Interesantă este afirmaţia privitoare la modelele morale, destinale, alese de scriitor: „Gheorghe Grigurcu i-a urmat în neîngrădita libertate a exilului interior, pe aceşti idoli ai tinereţii sale, Tudor Arghezi şi Lucian Blaga, atenuând vicisitudinile comuniste şi postcomuniste cu arsenalul ofensiv şi defensiv al operei sale protestatare." (p. 76). Dar modalitatea de a analiza comparativ poeme selectate din cei patru autori consideraţi afini, Mihai Eminescu, Lucian Blaga, Tudor Arghezi şi Gheorghe Grigurcu, este nerelevantă şi neproductivă.

Opera (poetică şi critică) a lui Gheorghe Grigurcu este copleşitoare prin bogăţie, rafinament, diversitate, seriozitate. Ea merită, din plin, o macro-monografie.

Opera (poetică şi critică) a lui Gheorghe Grigurcu este copleşitoare prin bogăţie, rafinament, diversitate, seriozitate. Ea merită, din plin, o *macro*monografie. Ion Trancău deschide un drum, încearcă o variantă evaluativă, aceea, mai mult, a exteriorităţii creaţiei, a declaraţiilor scriitorului şi a opiniilor câtorva interpreţi ai acesteia. Unele stângăcii şi unele reminiscenţe didactice, trădând profesia (onorabilă) a monografistului, sunt neevitabile. De asemenea, se impunea o mai strictă sistematizare şi o mai temeinică aprofundare. Lucrarea, însă, este plină de vivacitate, propune un unghi de cercetare cu multe idei oportune, fiind, aşa cum recunoaşte chiar autorul, o introducere, prima de acest fel despre reputatul scriitor.

C. Voinescu

Like gramatica

„Scheleţi" făcând parada modei

*Scrie cineva, pe facebook, că A VIZIONAT o expoziţie de costume populare, undeva în ţară. A VIZIONA, verb cu etimonul franţuzesc visionner, poartă sensul, nealterat încă, de a PRIVI UN FILM sau UN SPECTACOL. Cum expoziţia nu este nici film, nici spectacol în mişcare, ea poate fi doar PRIVITĂ, ADMIRATĂ, dacă aceste vorbe mai vechi nu ni se par cumva sub demnitatea epocii. Zice Negruzzi: Tot oraşul... se adunase ca să privească alergarea de cai.

*Nu ştiu cine se mai poate ţine la vorbitorii cărora li se pare firesc să aşeze prepoziţia „pe" unde nu-i este locul: Parlamentul discută Legea PE agricultură, Gigel candidează PE colegiul 21, doctorul X este de gardă PE cardiologie, au construit şoseaua PE fonduri europene... etc. Corect este: Legea PRIVIND agricultura..., candidează PENTRU colegiul..., este de gardă LA cardiologie..., au construit DIN fonduri europene..., dar preluarea fără discernământ logic şi lexical a unor influenţe din limba engleză, nivelul, uneori prea scăzut, de cultură a comunicării, respingerea normei, comoditatea şi lipsa de respect faţă de limba română duc aici.

*Apoi s-au urcat pe scenă, scrie cineva, pe facebook, nişte SCHELEŢI, care au făcut parada modei. Fie că e vorba de sistemul osos, fie că e vorba de schelărie sau de o structură oarecare, pluralul substantivului neutru venind din latină (sceletus), prin filieră franceză (squelette) este SCHELETE (un schelet / două schelete). Îl au şi grecii: skeletos, şi nemţii: Skelett. O variantă veche, întâlnită la Costache Conachi, îl consemnează în forma sceletru, asemănându-se fonetic (vezi Scriban) cu italienescul schéletro. Zice Eminescu: Pe undele încete îşi mişcă legănate / Corăbii învechite scheletele de lemn.

*Se mai adaugă o LINGURIŢĂ MICĂ de sare – aflăm dintr-o reţetă de cozonac, postată pe facebook. Şi, desigur, ni se recomandă să ne limităm pofta la o FELIUŢĂ... tot MICĂ. Este bine cunoscută preferinţa românilor pentru diminutivarea termenilor, mai ales din câmpul semantic al gastronomiei: ciorbiţă de ieduţ la castronel din pâinică, fripturică la tăviţă, cu cartofiori, prăjiturele, o ţuiculiţă, vinişor, că doar e... Păştiucul. Sufixele diminutivale -iţă/-uţă/-el etc. tocmai asta fac, micşorează, refuzând, din pricini de pleonasm, aportul semantic al adjectivului „mică". Doi cheflii (la cârciumă): –Mici aveţi? –Da! –Două mici, vă rog!

*ANTRENORUL, când le-a văzut pierzând, I S-A URCAT sângele-n cap – comentează cineva, pe facebook, un meci „de comă". O greşeală logico-gramaticală, numită anacolut (gr. anakolouthos – inconsecvenţă logică). Îndepărtând subordonata intercalată, rămâne o principală, nu doar strâmbă gramatical, ci şi ilogică: ANTRENORUL I S-A URCAT... Substantivul ANTRENORUL a rămas izolat, în nominativ, ca posibil subiect, iar vorbirea a apucat-o pe alt făgaş, cu pronumele „I" în dativ, complement indirect reluat. Cui I s-a urcat...? ANTRENORULUI, desigur, tot în dativ, că pe el îl reia „I" (lui, îi, i). Zice Caragiale: Eu, domn' judecător, reclam, pardon, onoarea mea, care m-a-njurat, şi clondirul cu trei chile mastică prima, care venisem tomn' atunci cu birja...

litere

Iustin Moraru

Era o prezenţă

Era o prezenţă
Dar nu se-arăta.
Mă trăia o fiinţă înaltă,
Mă respira.

Iar eu eram o blândă prelungire
A ei în aparentul real,
Un periscop în lumina difuză
Prin care mă căutam.

....

Nu ştiu ce vede când priveşte prin mine
În abisul acesta ca de ocean.

Nu ştiu ce vis retrăieşte
Când mă împlineşte, mă simte
Măr copt, în cădere
Din pomul cunoaşterii,
De pe ultimul ram.

Iepurele imaginar

Un iepure imaginar
Nu poate cădea în capcana
Pusă de mine-n poteca
De trecere spre pădurea din paradis.

Nu poate fi
Împuşcat, alungat sau ucis.

El scapă teafăr şi nevătămat
Prin ochiurile plasei
De spaime inventate.
El rămâne dincolo, mereu dincolo
De foamea mea, exilat
Într-o altă realitate.

Ştie că e liber,
Niciodată învins
Şi ne priveşte cu înţelegere
De pe tronul lui invizibil
Din vis.

Umbra tatălui

Umbra tatălui meu cobora
Fără el pe cărare.
O vedeam coborând, coborând
Fără el, ca o blândă-nserare.

Amprenta luminii din sufletul lui
Făcea posibilă umbra asta târzie.
El nu mai era, nu mai era
Dar continua să surprindă, să fie.

Şi am văzut iarba cum se lasă călcată
De piciorul lui invizibil şi ferm.
Şi m-am dat laoparte cu spaimă,
Fără să îndrăznesc să-l mai chem.

Amprentă magnetică

Prezent aici, in acest acum
Sunt fără substanţă,
Doar aripi şi fum.

Doar cântec de înger,
Doar vibraţie impregnată în tot —
Amprentă magnetică
Ce bântuie biruitoare materia
Lumii ce sunt şi am fost.

Nicolae Țăranu

Caraghiaur

- Allah e mare!

- Doar Dumnezeu ştie...

- Turcu plăteam bre! – sare aprig Etem, apoi trage cu nesaţ din narghilea, aşezându-se mai bine între sulurile de perne înflorate, din mătase.

Oftează adânc şi îşi mijeşte ochii îngustaţi de grăsime, ţinându-şi mâna încărcată de ghiuluri pe legătura cu piei de sălbăticiuni adusă în dar.

- Luam, mâncăm! Ce mai pofteam?! întreabă uşor, viclean.

- Vin, bre! Ce-mi dai leşinăturile astea?

- Aduceam! Aduceam! Vin şi şuberek! – dă glas ridicat, semeţindu-se pe culcuş şi întoarce anevoie capul acoperit cu turban din mătase, galben înspicat cu verde, înspre uşa scundă care dă la odăile din spate, prin care răzbate miros de pilaf cu carne de oaie, mâncare pe care turcii o gătesc aproape zilnic. Turcu plăteam! Ghiaur bun estem, pehlivan mare estem, câine credincios estem...

- Breee, nu mă mai face câine!

- Caraghiaur mare soitarău! zice netulburat şi cam şugubăţ, mângâind cu mâna pieile pe care i le-am adus. E-hee!... Mare pezevenchi, mare pehlivan, bre! Ştiut: mare, mare!

Nu-i răspund, îi zâmbesc în colţul gurii şi primesc lauda ca un om care ştie ce face, cum să se poarte cu turcii şi cu creştinii, şi care-l cunoaşte bine pe ciorbagiu, este printre puţinii oameni din sat, cinstit, nu doar dintre musulmani şi dintre ai noştri, nici nu duce vorba de colo, colo.

Sub chioşc prin frunzişul prăfuit al corzilor de vie, a pătruns dinspre dereaua aflată la câţiva paşi, mai jos, în faţa casei, miros de nămol încins, răscolit de un cârd de raţe care se bălăcesc şi măcăne asurzitor.

- Grea treabă efendi! mă vait cu tâlc, spărgând scurta tăcere, străduindu-mă în gând să ghicesc ce-o să-mi ceară, fiindcă degeaba nu m-a chemat.

- Grea estem, estem grea! Etem ştiam, paşa pofteam cal bălan, alb! Harmăsar, bre! Altcum ciorbagiu nu mai estem, nici firman la ghiaur nu luam!

- Aşa-i, e greu! Greu, bre! întăresc serios, afurisindu-l în gând şi pe paşă şi pe Etem.

Un cal bun, îndeosebi un armăsar, este greu de găsit şi costă mult – aproape patru sute de galbeni, uneori, cei pur sânge, nu mai spun unul alb, şi o mie.

Cât despre firman nu-mi fac griji fiindcă nu stau numai la mâna lui Etem, însă, este bine ca el să creadă asta; poate nu o să-mi scot toţi galbenii, dar n-am încotro, ştiu însă ce trebuie făcut pentru a nu rămâne păgubit, iar, de obicei, ciorbagiul îmi dă treburi care aduc câştig.

Almalâul fiind cea mai apropiată aşezare de Silistra şi printre cele mai înstărite din caza, cu mereaua cea mai întinsă, locuitorii săi sunt cam pizmuiţi de creştinii din satele din jur şi chiar cele mai depărtate fiindcă ciorbagiul său, Etem, este folosit la tot soiul de treburi de către mărimile cetăţii şi chiar de paşă, fiind mai repede înştiinţat, multe dintre acestea anevoioase, este adevărat că acesta are oarecare trecere la aceştia, dar tot trebuie să dea peşcheş peste peşcheş, în afara pungii cu mahmudele de la începutul ciorbăgitului, nemaivorbind de bacşişurile celor din jurul paşei...

- Descurcam, Etem ştiam, bre, descurcam! Caraghiaur, des-cur-cam! Allah... Dumnezeu rugam, descurcam! Turcu plăteam, bre Lae!

- Bre, eu o să mă rog lui Dumnezeu să mă ajute, iar mata roagă-te lui Allah, să te ajute... Dumnezeu! E bine?

Etem râde înveselit, dând din cap iar eu mă las într-o parte pentru a face loc uneia dintre cadâne cu feregeaua lăsată pe faţă, din câte îmi dau seama este cea pe care o văd mai des fâţâindu-şi mijlocul în şalvari de culoarea gutuii prin curte, să aşeze pe măsuţă două căni cu vin şi o tăviţă cu bucăţi fierbinţi de şuberek - semn de mare preţuire că sunt servit de una din nevestele sale, sârboaică parcă, al cărui trup visam să-l sufoc odată în îmbrăţişări de nenumărate ori; Etem nu este singurul turc din Almalâul care bea vin, şi nici care are mai multe neveste, ale lui sunt însă alese la Silistra.

- Amândoi bre, ghiaur, amândoi!

- Aşa, pe amândoi!

Răsuflu adânc, trag cu braţul stâng peste frunte, parcă pentru a scăpa de-o povară şi lămurit chipurile, întăresc învoiala:

- Bre, ai suflet bun!

- Da?! Aşa ghiaur! Etem făceam turc, dacă ascultam! Aduceam cadâna giugiuc!

Cu gândul la cele şapte, opt cadâne ascunse de văluri de mătase în care sunt înfăşurate, ce îşi flutură şalvarii prin ograda casei ciorbagiului de câte ori trece vreun creştin călare, de obicei tinerel, care priveşte iscoditor şi pizmaş peste zidul din chirpici al curţii, nemaivorbind de vipera asta de muiere cu ochii ascunşi, dar care aruncă când trebuie fulgere care te frig la suflet, zâmbesc şi-l întreb moale cu glas hazos:

- Doar una, bre? Atât?! Multe, nu una!

- Asta pofteam! Asta aduceam după ce făceam turca! încuviinţează serios Etem, ştiind că aceasta-i dorinţa sa, să mă treacă la Coran şi prinde cana cu vin alb şi o goleşte cu gâlgâituri, mângâindu-şi de câteva ori gâtlejul. Nu spuneam la Allah! glumeşte, plescăind mulţumit.

- Nu te spun, efendi! Dar te bate Dumnezeu! - şi din două înghiţituri golesc ulcica. O să vezi! îl ameninţ râzând, gândindu-mă pătimaş ce bine este să ai mai multe neveste, să te culci cu oricare vrei, îndeosebi cu ochioasa asta căruia vreau să-i beau sufletul.

- Descurcam, Etem ştiam, bre, descurcam! Caraghiaur, des-cur-cam! Allah... Dumnezeu rugam, descurcam! Turcu plăteam, bre Lae!

- Bre, eu o să mă rog lui Dumnezeu să mă ajute, iar mata roagă-te lui Allah, să te ajute... Dumnezeu! E bine?

litere

Nicolae Ionescu

Am împins cu amândouă mâinile
Inima înapoi în piept, de afară...
Dar ea, zăluda, n-a mai încăput...
Venise iar toamna cu buza amară,
Şi frunzele toate din nou m-au durut ...

Ce limpede râdeam...

Ce limpede râdeam când am venit aici...
Sub pielea curată îmi jucau
Muşchi de fiară tânără,
Nesupusă...
În ochi îmi luceau constelaţii îndepărtate,
Buzele aveau gust de amare cireşe...
Plopilor mă închinam
Precum se închină unii icoanelor...
Secretele lumii le dezghiocam
Din miezul fierbinte al poamelor...
Ce limpede visam când am venit aici,
Şi azi nu mai recunosc nimic din jur...
Nici în oglinda ochilor tăi nu mă mai recunosc...
Cântecele mele, şoptite pentru tine,
Le-a spălat ploaia, risipindu-le prin ţărână,
Şi au răsărit deasupra lor ierburi, ghioceii,
Şi vântul le murmură-ntr-o limbă bătrână...
Spirala stelelor s-a îndepărtat, pâlpâind,
În iazuri s-a înecat, de mult, luna, coclind...
Muşchii de fiară zvâcnesc tot mai rar...
Arsura soarelui s-a stins, închisă-n felinar...

Doar prin aer se aud bateri de aripi...
Sunt porumbeii, sau poate
Îngeri trecând...

Aşteptând primăvara...

Deşi lupii toamnei îşi sticlesc
Ochii galbeni-roşcaţi
Pe toate aleile cerului,
Tare îmi mai doresc să ne jucăm iarăşi
De-a livezile...
Tu, plină de toate roadele pământului
Precum grădina Hesperidelor,
Eu-stingher gutui sărutat de brumă,
Împletindu-ne crengile
Într-un curcubeu de rouă...
Să ne lăsăm degetele să alunece
Pe coapsa primăverii,
Arcuită de subterane patimi gata să erupă,
Ca pe clapele unui pian de ceaţă...
Şi să ne regăsim într-un alb mesteacăn
Aşteptând în pâlpâietoarele înmuguriri
Securea de aur a soarelui
Să ne graveze
Total şi definitiv
În icoane pe aripă de fluturi...

Toamna cu buza amară

Am împins cu amândouă mâinile
Inima înapoi în piept, de afară...
Dar ea, zăluda, n-a mai încăput...
Venise iar toamna cu buza amară,
Şi frunzele toate din nou m-au durut...

La geam piţigoiul frământă o rază
Ascunsă sub brumă ca cerul sub fân...
E noapte şi ziua, e noapte-amiază,
Îmi stingi felinarul şi-mi spui să rămân.

La tine e vară, şi foşnetul mării
Îţi saltă covorul corăbii în larg...
Mă leg de catargul cădelniţă-al lustrei,
Umbrela iubirii spre frunte o trag...

Aleile plâng peste răni de castani...
Poate să plouă de-acum, nu-mi mai pasă !
Vitralii de rouă ne urcă prin ani,
Lumina-n rotunde felii stă pe masă !

*

Am împins cu amândouă mâinile
Inima înapoi în piept, de afară...
Dar ea, zăluda, n-a mai încăput...
Venise iar toamna cu buza amară,
Şi frunzele toate din nou m-au durut ...

Miezul lucrurilor

Atunci când
Petalele de fum ale zilei
Mi s-au scuturat deja pe pleoape,
Visez în noapte
Şiruri nesfârşite de cărţi,
Tomuri uriaşe, frumos legate,
În care stă închisă
Nesfârşita înţelepciune a Lumii,
Şi o nostalgică tristeţe mă încearcă...
-Doamne, n-am să pot niciodată
Să le citesc pe toate...
Atunci când
Aripa de fluture a zilei
Şi-a risipit polenul greu
Prin genele mele,
Visez câmpuri fără de hotar
Pline de flori
Smălţuite în toate culorile curcubeului,
Şi o dulce tristeţe mă cuprinde
-Doamne, n-am să ajung niciodată
Să le miros parfumul vrăjit
La ale Tale toate minuni...
Atunci când
Veşmântul de înger trudit al zilei
Îmi acoperă ochii,
Visez în noapte
Terasele ca nişte trepte
Cu pomi încărcaţi de roade,
Şi din loc în loc
Grămezile ascuţite ale cojilor de nucă
Pe care Viaţa m-a aşezat
Cu genunchii,
Pe bună-dreptate
Sau pe mai puţină bună-dreptate,
Şi mă gândesc,Doamne,
Că fructele Livezilor Tale
Prea au multă coajă !
Şi totuşi, mă trezesc zâmbind...
Pentru că mulţi nici nu ştiu
Că au şi miez...

Perspectivă

Răcâind lumina de pe ziduri de templu
Doar cu tâmpla stângă,
Din lacrima străvezie ca o prelungire a inimii
Hotărât să-ţi clădesc un sfeşnic de argint orbitor
În care să te zidesc
Total şi definitiv
Ca pe o ultimă fereastră
Larg deschisă spre necuprinsul Mării,
Spre nemărginirea stelelor,
Spre misterul verde al ierbii,
Vine clipa inevitabilă
A unui pas în spate
Pentru a avea o limpede perspectivă...
Şi atunci mă trezesc
Înconjurat şi gata să mă sufoc
Sub năvala curioşilor îngeri,
Jucând şah cu umbra mea
La umbra umbrei tale

Deosebire

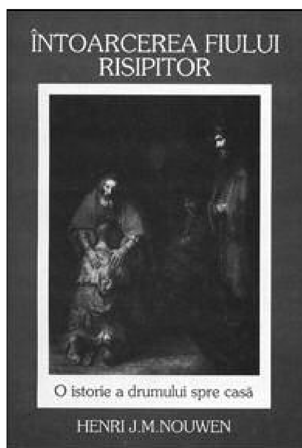
Tocmai învăţam să sar
Eternitatea
Ca pe o băltoacă cu apa tulburată
De lacrimile prefăcute ale florilor
Aninate cu capul în jos
De buza prăpastiei,
Când zâmbetul tău a trecut prin mine
Cu viteza unui glonţ
De calibrul 45...
Şi m-am simţit deodată
Ca un râu fără maluri,
Ca o gară ce aleargă bezmetică
După un tren etern întârziat,
Precum templul invadat de şobolani
-Zei trufaşi şi blânzi
Ronţăin picioarele de marţipan
Ale Colosului Disperării
Ce se prăbuşeşte cu un sunet dogit...
Şi de-atunci, din clipa aceea, nu ne mai deosebeşte
Nimic,
Dar nimic,
De acea tufă de măceş
Înflorită brusc
Într-o dimineaţă ploioasă...

Leonid Dragomir

Un mistic al timpului nostru

Henri J. M. Nouwen s-a născut în Olanda, dar a trăit cea mai mare parte a vieții în SUA și Canada, a predat la universități prestigioase precum Yale sau Harward, a scris cărți de succes despre religie și spiritualitate, apoi s-a retras într-o comunitate de îngrijire a persoanelor cu handicap fizic și mental sever de lângă Toronto. Renunțarea la strălucita carieră academică s-a produs în urma unui eveniment care privit din exterior pare banal, insignificant: privirea unui poster ce reproducea o parte a tabloului lui Rembrandt, *Întoarcerea fiului risipitor*. Este vorba de scena în care tatăl, bătrân și aproape orb, îmbrăcat într-o mantie roșie își primește fiul întors acasă, înfometat și zdrențăros. (Scena

este reprodusă pe prima copertă a cărții autorului olandez, *Fiul risipitor. Povestea unei întoarceri acasă*, apărută în 2017 la editura Humanitas, în traducerea Monicăi Broșteanu. Înăuntrul cărții sunt reproduse alb-negru atât tabloul integral, cât și alte pânze ale maestrului). De aici urmează o foarte intensă meditație desfășurată pe parcursul multor ani asupra tabloului rembrandtian, pe care a reușit să-l vadă, grație unei conjuncturi destinale, la muzeul Ermitaj din, pe atunci, Leningrad.

Nouwen se identifică pe rând cu fiul risipitor revenit acasă după ce și-a cheltuit toată moștenirea pe care i-o ceruse tatălui în destrăbălare, dar și cu fratele acestuia, care rămas cuminte acasă își manifestă însă resentimentele atunci când tatăl sărbătorește revenirea fiului, "mort și înviat", "pierdut și aflat", cum spune parabola hristică. Pendulând între parabola zisă de Isus fariseilor și tabloul lui Rembrandt, privirea lui Nouwen descoperă corespondențe subtile și profunde, asemănări dar și diferențe revelatoare. "Nu-mi dau seama, scrie el, dacă parabola mă ajută să văd noi aspecte ale tabloului sau dacă tabloul mă ajută să descopăr aspecte ale parabolei".

Am citit multe și interesante comentarii la această extraordinară poveste, dar n-am mai întâlnit o trăire spirituală atât de intensă, o asumare atât de personală a mesajului ei precum acesta. În viziunea lui Nouwen, ea concentrează toată istoria mântuirii iar finalul ei deschis, căci nu ni se spune ce s-a întâmplat mai departe cu niciunul dintre cele trei personaje principale (în tablou sunt mai multe), ne pune în față opțiunea fundamentală: să acceptăm iubirea lui Dumnezeu și să devenim fii ai luminii sau să rămânem ai lumii acesteia întunecate și căzute? Dumnezeu ne caută și ne iubește necondiționat, dar noi fugim sau dacă rămânem acasă uităm iubirea mai presus de orice merite, care ne este oferită. Tema centrală a cărții este convertirea, în sensul de revenire acasă prin înțelegerea faptului că Dumnezeu ne iubește mai presus de meritele sau greșelile noastre. Pare atât de simplu, aproape la îndemână, însă așa cum arată Nouwen, dezvăluindu-ne meandrele sufletului care caută iubirea și totodată o refuză, nu e deloc ușor. *Fiul risipitor. Povestea unei întoarceri acasă* nu este o carte scrisă din cărți, deși există referințe livrești, și nici una scrisă ca scop în sine. Cuvintele sale trimit spre un dincolo, spre, spune autorul, "o prezență mai cuprinzătoare, mai adâncă și mai frumoasă decât ne-am putea închipui".

Faptul că Dumnezeu este iubire constituie un loc comun în creștinism. Dar ce înseamnă această iubire? Se deosebește ea de cea omenească? Cum ne putem apropia de ea? Astfel de întrebări jalonează un drum spiritual spre interioritatea cea mai adâncă a propriei ființe, locul unde Dumnezeu, fără a ne violenta libertatea, alege să sălășuiască. Acolo, ne încredințează autorul, se poate ajunge numai prin rugăciune neîncetată iar cartea sa aceasta și este în subtext. Fiul risipitor, fratele mai mare, tatăl sunt ipostaze ale luptei spirituale duse pentru a trece de la vorbirea despre Dumnezeu la vorbirea cu Dumnezeu, de a accede în interiorul credinței sau de a ajunge "de la a-i învăța pe alții despre iubire, până a mă lăsa eu însumi iubit". Asumându-și atât păcatele fiului rispitor, concentrate în revolta împotriva tatălui mergând până la a-i dori moartea, cât și frustrarea și uscăciunea inimii a fratelui rămas acasă, Nouwen este conștient că încearcă să-l "imite" pe Hristos, cel care fiind fără de păcat a luat asupra Sa păcatele noastre, identificându-se, deci înțelegându-i din interior pe ambii frați. Acceptarea iubirii tatălui, poate mai greu de realizat în cazul fratelui fiului risipitor prea încrezător în meritele sale, nu este însă scopul final al călătoriei nastre spirituale. Trebuie să devenim la rândul nostru tați, adică să fim capabili să acordăm necondiționat iubirea. Cerințele ce ne par imposibile ale lui Isus din Evanghelii: a redeveni copii prin nașterea a doua oară, de sus, Fericirile, iertarea și iubirea dușmanilor, întoarcerea celuilalt obraz, atingerea desăvârșirii Tatălui ceresc, exprimă de fapt ce este iubirea atunci când, așa cum spune apostolul Pavel, "nu mai trăiesc eu, ci Hristos trăiește în mine". Ele ne spun ce înseamnă a iubi cu iubirea lui Dumnezeu – una atât paternă, cât și maternă după cum sugerează mâinile tatălui așezate pe umerii fiului reîntors acasă – nu a noastră, omenească, care pune mereu condiții și nu e niciodată lipsită de umbră.

Fiul risipitor. Povestea unei întoarceri acasă este povestea experienței mistice a unui preot catolic contemporan. Deși, are, evident, unicitatea ei, această căutare spirituală ne privește direct. Cu toții, fii risipitori sau frații ascultători avem nevoie, să ne întoarcem acasă, acolo unde Dumnezeu ne așteaptă pentru a ne oferi bucuria și liniștea după care tânjim atâta. După aceea menirea voastră este să-i facem pe cât mai mulți să se simtă acasă în preajma noastră. Lumea de azi tinde să ignore și chiar să anuleze atât paternitatea, nu doar spirituală, cât și iubirea. Cartea lui Henri J. M. Nouwen trebuie citită și pe cât posibil trăită și pentru a înțelege că în felul acesta, după cum ne spune Isus Hristos, vom câștiga poate lumea, prețul fiind pierderea sufletului.

Petru Pistol

Diortosiri

Moto-ul: „... că nu este nici o gramă / Din a lumii scrieri toate să nu aibe melodramă" (*Levantul*).

Cum se amuză clasiciștii

Culinare tantum

(„exclusiv despre bucătărie")

Saturați de speculații teoretice pe *Homer*, câțiva clasiciști mai curioși și-au zis ce ar fi dacă și-ar procura ei, cu textul în față, o masă în meniu homeric. Zis și făcut. Rezultatul: au luat cu asalt toaleta mai abitir decât zidurile Troiei.

Au înțeles astfel neșansa de a-ți proiecta destin mare în vremuri meschine. Unde sunt vremurile de altădată...

Saturați de speculații teoretice pe Homer, câțiva clasiciști mai curioși și-au zis ce ar fi dacă și-ar procura ei, cu textul în față, o masă în meniu homeric. Zis și făcut. Rezultatul: au luat cu asalt toaleta mai abitir decât zidurile Troiei.

Au înțeles astfel neșansa de a-ți proiecta destin mare în vremuri meschine. Unde sunt vremurile de altădată...

Amuzament pedant

Într-un conclav clasicist, un împătimit după *Eneida* zice că aici și-ar găsi ecou orice fapt din realitatea vieții.

- *Spune-mi, dumneata*, îi răspunde amfitrioana, *unde găsești în Eneida vorbindu-se despre suferințele pe care le îndură elevul*?

- *„Infandum, regina, iubes renovare dolorem*" (N)

(Eneas, eroul troian, naufragiat în Cartagina, este primit de regină la palat. Invitat să povestească suferințele de pe urmă ale Troiei, el începe astfel: *„Îmi poruncești, regină, să reînnoiesc durerea de nespus*", *Eneida*, II,3.)

Amuzament pastoral

Pe o altă coordonată geografică, un grup cucernic de clasiciste, urcând pe jos – preludiu pietist – de la Mânăstirea Bistrița la Arnota, observă că poteca fusese frecventată de niște capre care lăsaseră semne ale prezenței lor: căcărezele. Din grup o voce recită cu alean bucolic: *Tityre, tu patulae recubans sub tegmine fagi* ... (*Bucolica*, I, 1)(N).

(*„Tityre, tu, stând culcat la umbra fagului răcoros...*" În urma împroprietăririlor veteranilor lui Augustus, mulți – printre care poetul însuși – își pierd proprietățile părintești, refugiindu-se. Aici problema este tratată *bucolic*: Tityrus este păstorul neatins de efectele desproprietăririi, el rămânând în hotarele proprii, în timp ce Moelibeus trebuie să se refugieze. Vergiliu este în situație acestuia din urmă. Deși din cercurile apropiaților lui Augustus, poetul scapă de furia veteranului, de-acum proprietar legal, luând-o la sănătoasa.

Numai că, pentru poet, închizându-i-se o Arcadie, se deschide o alta.)

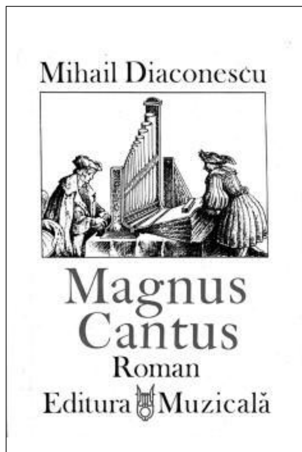
actualitate

Mihail Diaconescu – 80

(n. 8 noiembrie 1937)

VOLUME PUBLICATE

Visele au contururi precise, Roman, Editura Pentru Literatură, Bucureşti, 1963;

Culorile sângelui, Roman, Editura Cartea Românească, Bucureşti, 1973;

Gib I. Mihăescu, Monografie critică, În colecţia*Universitas,* Editura Minerva, Bucureşti, 1973;

Die Farben des Blutes, Roman, Übersetzung aus dem Rumänischen von **Elga Oprescu**, Union Verlag, Berlin, 1976;

Adevărul retorului Lucaci, Roman, Editura Eminescu, Bucureşti, 1977;

Umbrele nopţii, Roman, Editura Cartea Românească, Bucureşti, 1980;

Marele cântec, Roman, Editura Eminescu, Bucureşti, 1980;

Călătoria spre zei, Roman, Editura Cartea Românească, Bucureşti, 1982;

Speranţa, Roman, Editura Eminescu, Bucureşti, 1984; *Emissarâ,* Perevela na russkii iazâk **Nataşa Bogdan**, *Biblioteka Rumâniia, Bucharest, 1985;*

Magnus Cantus, Roman, En francais par Anca Cosăceanu, Editura Muzicală, Bucureşti, 1985.

Depărtarea şi timpul, Roman, Editura Eminescu, Bucureşti, 1986;

Marele cântec, Roman, Editura Muzicală, Bucureşti, 1987;

Sacrificiul, Roman, Editura Cartea Românească, Bucureşti, 1988;

Adevărul retorului Lucaci, Roman, În colecţia *Columna,* Editura Cartea Moldovenească, Chişinău, 1991;

Sacrificiul, Roman, Ediţia a II-a, Vol. I, *Iluzia*, Prefaţa – *Drama opţiunii* de **Monica Joiţa**, Editura Ministerului de Interne, Bucureşti, 1993;

Sacrificiul, Roman, Ediţia a II-a, Vol. II, *Tenebrele*, Editura Ministerului de Interne, Bucureşti, 1993;

Sacrificiul, Roman, Editia a II-a, Vol. III, *Lumina*, Editura Ministerului de Interne, Bucureşti, 1993;

Speranţa, Roman, Prefaţa – *Romanul Unirii* de **Monica Joiţa**, În colecţia *Columna,* Editura Universitas, Chişinău, 1993;

Istorie şi valori, Studii, comunicări, eseuri, articole, Editura Ministerului de Interne, Bucureşti, 1994;

Speranţa, Roman, Ediţia a III-a, Editura Ministerului de Interne, Bucureşti, 1996;

Prelegeri de estetica Ortodoxiei, Vol. I, *Teologie şi estetică*, Editura Porto Franco, Galaţi, 1996;

Prelegeri de estetica Ortodoxiei, Vol. II, *Ipostazele artei*, Editura Porto Franco, Galaţi, 1996;

Istoria literaturii dacoromane, Editura Alcor Edim- pex, Bucureşti, 1999;

Farmecul dialecticii şi fenomenologia narativă, Edi- tura Viitorul Românesc, Bucureşti, 2001;

Antologie de literatură dacoromană. Texte comentate, Casa de Producţie şi Editură Corifeu, Bucureşti, 2003;

Depărtarea şi timpul, Roman, Ediţia a II-a, Colecţia *Biblioteca şcolarului,* Editura Litera Internaţional, Bucureşti – Chişinău, 2003;

Culorile sângelui, Roman, Ediţia a II-a, *Postfaţă* de **Cristi Pantelimon**, Editura Alcor Edimpex, Bucureşti, 2004;

Marele cântec, Roman, Ediţia a III-a, Cu un *Argu- mentum* de **Romică Moise** şi un studiu introductiv *Romanul Pan Europei* de **Ilie Bădescu**, Editura Ministerului Internelor şi Reformei Administrative, Bucureşti, 2007;

Visele au contururi precise, Roman, Ediţia a II-a, Edi- tura Magic Print, Oneşti, 2007;

Nopţi şi nelinişti, Pseudojurnal metafizic, Editura Magic Print, Oneşti, 2007;

Nopţi şi nelinişti, Pseudojurnal metafizic, Ediţia a II-a revizuită, Editura Magic Print, Oneşti, 2008.

Prelegeri de estetica Ortodoxiei, Ediţia a II-a, Vol. I *Teologie şi estetică*; Cu un studiu prefaţă *Filosofie, teologie şi estetică în perspectiva raţiunii speculative*, de **Acad. Alexandru Surdu**, Carte tipărită cu binecuvântarea **Înaltpreasfinţitului Teofan Mitropolitul Moldovei şi Bucovinei**, Mitropolia Moldovei şi Bucovinei, Editura Doxologia, Iaşi, 2009

Prelegeri de estetica Ortodoxiei, Ediţia a II-a, Vol. II *Ipostazele artei*; Carte tipărită cu binecuvântarea **Înaltpreasfinţitului Teofan Mitropolitul Moldovei şi Bucovinei**, Mitropolia Moldovei şi Bucovinei, Editura Doxologia, Iaşi, 2009

Sacrificiul, Roman, Ediţia a III-a, Cu studiul prefaţă *Amurgul unui imperiu* de **Ilie Bădescu**, Editura Magic Print, Oneşti, 2010

Lainici, Capodoperă a artei româneşti şi europene, Se tipăreşte cu binecuvântarea **Î. P. S. Dr. Irineu Popa Arhiepiscop al Craiovei şi Mitropolit al Olte- niei**, Editura Evanghelismos, Bucureşti, 2011

Istoria literaturii dacoromane, Ediţia a II-a revizuită şi adăugită, Carte tipărită cu binecuvântarea **Înalt- preasfinţitului Irineu Arhiepiscop al Craiovei şi Mitropolit al Olteniei**, Editura Fundaţiei Internaţio- nale „Mihai Eminescu”, Bucureşti, 2013

Teologia ortodoxă şi arta cuvântului, Introducere în teoria literaturii, Volumul I, *Aspecte generale, Perso- najul în literatură*, Carte tipărită cu binecuvântarea **Înaltpresfinţitului Teofan Mitropolitul Moldovei şi Bucovinei**, Editura Doxologia, Iaşi, 2013

Teologia ortodoxă şi arta cuvântului, Introducere în teoria literaturii, Volumul II, *Genul epic, Genul liric*, Carte tipărită cu binecuvântarea **Înaltpresfinţitului Teofan Mitropolitul Moldovei şi Bucovinei**, Editura Doxologia, Iaşi, 2013

Teologia ortodoxă şi arta cuvântului, Introducere în teoria literaturii, Volumul III, *Genul dramatic, Recep- tarea operei literare*, Carte tipărită cu binecuvântarea **Înaltpresfinţitului Teofan Mitropolitul Moldovei şi Bucovinei**, Editura Doxologia, Iaşi, 2013

Serile la Vultureşti, Nuvele şi amintiri sentimentale, Volum publicat sub egida Uniunii Ziariştilor Profesionişti din România, Bucureşti, 2015.

Dialoguri şi meditaţii metafizice despre literatură, muzică şi artele plastice, Volum publicat sub egida Uniunii Ziariştilor Profesionişti din România, Bucureşti, 2015.

Serile la Vultureşti, Nuvele şi amintiri sentimentale, Ediţia a II-a revizuită, Volum publicat sub egida Uniunii Ziariştilor Profesionişti din România, Bucureşti, 2016.

Icoane din trecut şi de azi. Portrete, evocări, mărturii, Editura Magic Print, Oneşti, 2017.

Bibliografie alcătuită de IONEL RADU QUINET

DESPRE MIHAIL DIACONESCU ŞI OPERA SA

TEXTE SELECTATE

Mihail Diaconescu este „cel mai important scriitor al spiritualităţii româneşti, începător al scrisului nostru viitor”.

PREOT ACAD. DUMITRU STĂNILOAE, 1989

„Din tematica atât de variată a romanului de inspiraţie istorică, Mihail Diaconescu a ales subiectele cele mai dificile: restituirea vieţii şi chipurilor *interioare* ale unor oameni de cultură (...). Mihail Diaconescu a trecut cu o exemplară siguranţă acest examen extrem de dificil.”

VIRGIL CÂNDEA, 1978

„Suntem departe de cadrul romanului istoric de tip romantic. Sub privirea severă a prozatorului nu mai e loc pentru iluzii (...). Fără atenţie şi migală barocă la detalii, Mihail Diaconescu a schiţat din linii sigure fresca dramatică a unei lumi.”

IOAN ADAM, 1978

„Toate aceste calităţi de excepţie ni-l recomandă pe Mihail Diaconescu ca pe unul dintre prozatorii cei mai importanţi ai literaturii române de azi şi realizatorul unui nou tip de roman istoric, explorând zone inedite, într-un stil şi cu mijloace absolut proprii şi originale.”

ION ROTARU, 1982

„Pentru cei mai mulţi dintre noi numele lui Mihail Diaconescu a devenit sinonim cu romanul istoric contemporan.”

MIRCEA POPA, 1983

„Prin veracitatea şi nobleţea mesajului, arhitectura compoziţiei şi fluenţa naraţiunii, în albii paralele, romanul *Speranţa* are toate şansele să rămână o piesă moderatoare a viziunii generaţiei de astăzi asupra epocii care a premers nemijlocit formarea statului naţional român. Şi aceasta nu înseamnă puţin lucru, pentru niciun romancier.”

CAMIL MUREŞAN, 1984

„Mihail Diaconescu este un romancier de forţă, căruia îi priesc construcţiile masive, riguroase, cu structuri puternice şi coloane solide de susţinere, oferind asemeni arhitecturilor renascentiste mari suprafeţe pe care pot fi pictate scene de gen cu mulţimi pitoreşti din care se desprind numeroase personaje de plan apropiat. Deşi aventura face parte din însăşi substanţa lumilor descrise, dând pete violente de culoare, accentul nu cade pe palpitantul întâmplărilor, ci pe aspectul lor moral, pe capacitatea evenimentelor de a determina în cugetul personajelor o profundă etică definitorie, în care autorul, fără a interveni direct, se implică cu toată forţa lui morală.”

ALEXANDRU CONDEESCU, 1986

„Eroism şi jertfire peste puterile lumii găsim mai peste tot în romanele lui Mihail Diaconescu (...) Sunt un eroism şi o tărie de jertfă sub care toate puterile lumii cad şi se spulberă”.

AUREL ION BRUMARU, 1987

„Mihail Diaconescu nu cade în ispita erudiţiei sterpe, a informaţiei excesive şi a contemporaneizării forţate, lăsând personajele să se articuleze în cercul lumii lor cu armonioasă umanitate.”

AURELIU GOCI, 1987

„Marea Unire şi-a aflat în Mihail Diaconescu un evocator la nivelul marii ei însemnătăţi.”

FLORIN CONSTANTINIU, 1989

„Mihail Diaconescu pare a fi fost contemporan cu fiecare dintre personajele întinsei sale opere epice.”

HORIA BĂDESCU, 1989

„Aşa cum Constantin Noica sau Lucian Blaga au creat instrumente filosofice speciale pentru cercetarea spiritului românesc, Mihail Diaconescu consideră că romanul istoric, impunând un raport special între realitate şi ficţiune, este o modalitate exemplară pentru acest proiect de supremă miză. Căci, la toţi marii scriitori români revine ca o obsesie preocuparea pentru spiritul naţional, pentru tradiţie, pentru istorie.”

MONICA JOIŢA, 1993

„Opera domnului Mihail Diaconescu a impus o problematică aparte, o concepţie asupra timpului şi locului în care trăim, dar îndeosebi asupra datoriei morale a creatorilor de cultură faţă de ţara aceasta şi faţă de poporul român. În fond, el este un scriitor erudit şi un estet rafinat întregit de un moralist (...).

Prin îmbinarea vocaţiei epice cu erudiţia ştiinţifică şi rafinamentul interpretărilor

psihologice şi simbolice, creaţia literară a domnului Mihail Diaconescu se integrează strălucitei tradiţii impuse în cultura noastră de personalităţi ca Dimitrie Cantemir, Bogdan Petriceicu Hasdeu, Lucian Blaga, Nicolae Iorga, Nichifor Crainic, Mircea Eliade, Constantin Noica şi alţii.

Tocmai prin raportare la aceste spirite tutelare înţelegem mai bine originalitatea, puterea de cuprindere, dimensiunea spirituală şi valoarea estetică a creaţiei lui Mihail Diaconescu. El este teoretician al acestei tradiţii în care crede, pe care o elogiază şi pe care o ilustrează în variate moduri, cu propria sa creaţie. Sfânta Tradiţie a Bisericii noastre Ortodoxe şi tradiţiile specifice ale culturii în care ne înscriem au în Mihail Diaconescu un apologet neobosit."

PREOT PROF. UNIV. DR. DUMITRU ABRUDAN,
În *Ilustrissimae Universitatis Scientiarum Oradiae* ***Sollemnis Laudatio****. Eruditissimo, praeclarissimo magistro et auctori atque semper meritis beatissimo Mihail Diaconescu dedicata*, 30 mai 1996

„Este şansa unor naţiuni dacă spirite analitice lucide produc reprezentări care se dovedesc a nu fi doar corecte dar şi benefice pentru o cultură şi, astfel, pentru conştiinţa de sine a unei naţiuni. Consider că prin opera sa, Mihail Diaconescu realizează o astfel de performanţă; construcţiile sale epice sunt contribuţii constructive la ceea ce eu numesc devenirea conştiinţei de sine a unei naţiuni. A naţiunii române, dar nu numai; şi alte naţiuni pot obţine o mai bună înţelegere a specificităţii lor, a impactului lor în evoluţia Europei."

General (r) LUCIAN CULDA, 1996

„Bogăţia de idei, de fapte şi de evocări din romanele lui Mihail Diaconescu este întregită de amploarea expresivităţii, a calităţii estetice a cărţilor sale. Ele constituie o bogăţie a culturii române. "

GH. BULGĂR, *Stil şi artă literară în prozalui Mihail Diaconescu,* 2001

„Mihail Diaconescu este o personalitate de anvergură hasdeiană, cu cel puţin două proiecte ciclopice împlinite: e vorba de cele două volume de *Prelegeri de estetica Ortodoxiei* şi de recenta *Istoria literaturii dacoromane*"

THEODOR CODREANU, 2001

„Toţi aceştia şi ceilalţi (eroi literari – n.n.) pe care Magul de la Vultureşti îi scoate din istorie pentru a face, din nou, istorie cu ei sunt o singură voce reverberată ca un ecou neîntrerupt, în timp, o singură fiinţă împărţindu-se în toate fiinţele, iar puterea de a ţine aceste lumi sub ochiul prezentului, de a ni le arăta nouă, **ca şi cum le-am arăta copiilor şi nepoţilor noştri**, arată că **Mihail Diaconescu are şi cu viitorul o relaţie oarecum asemănătoare**. Această liturghie în mijlocul istoriei îi dă şansa de a muta prezentul dinspre margine, dinspre limita timpului nostru, să zicem, spre un centru mai mult sau mai puţin previzibil – **care se defineşte, însă, oricum, şi faţă de viitor**."

N. GEORGESCU, 2002

„Noica scria undeva despre *„modelul Cantemir"* în cultura română, concept sub care îi aşeza pe Cantemir, Hasdeu, Iorga, Enescu ori Mircea Eliade. Cred că într-o asemenea tovărăşie ar trebui adus azi şi Mihail Diaconescu (...). Pentru astfel de dreaptă aşezare pledează, probează, depun mărturie vie întreaga-i creaţie şi activitate."

MARIN DIACONU, 2002

„Romanul diaconescian e vizionar evocator; e un roman care construieşte o irealitate mai reală decât realul (...). Remarcabil este şi faptul că în plin *anamnesis* istoric autorul creează aproape în totalitate în cuprinsul *mimesisului* (...).

Mihail Diaconescu este nu numai un fenomenolog, respectiv un creator de ample şi rafinate parabole epice, ci şi un aristotelic: realul conţine posibilul şi, ca atare, transformă posibilul în real, imaginând documentul, creându-l. Desigur, tot aristotelic, *„în limitele"* verosimilului şi necesarului (...).

E actul de magie al cărui secret aparţine imaginarului tumultuos al autorului. Totuşi, numai cine ştie istorie, poate crea istorie (...).

Fenomenologia spiritualităţii româneşti, a lui Mihail Diaconescu, în paginile romanelor se află la ea acasă. Desigur, spiritualitatea românească e un dat istoric şi are o existenţă obiectivă, însă meritul scriitorului Mihail Diaconescu este de a fi găsit o interpretare epico-estetică bazată pe o dialectică a contrariilor şi pe o dezvăluire a semnificaţiilor esenţiale, acestea constituind dimensiunea metafizică a impunerii lor în conştiinţa noastră (...).

Trebuie precizat că perspectiva filosofică a lui Mihail Diaconescu este regresivă, descoperind ca pe o stelă arheologică matricea stilistică a orizontului românesc."

VALERIU FILIMON, *Critica arhetipală şi fenomenologia narativă*, 2004

„Tradiţionalistul Mihail Diaconescu a adaptat în mod original, dar a şi negat, aruncându-le ca pe nişte lucruri nefolositoare, vechi reguli literare, modificând astfel integral modul nostru de a ne raporta la istoria transfigurată epic. El ilustrează acel tip de creator cu o puternică vocaţie spirituală, specific culturii noastre, zămislit în condiţiile aparte ale spaţiului şi timpului în care durează neamul românesc. E vorba de îmbinarea dintre erudiţie şi artă, dintre preocupările pentru rigoare ale cercetătorului şi forţa plăsmuitoare a romancierului. dintre situarea ştiinţifică fermă şi trăirea sentimentală aptă să susţină descoperirea lumii sub laturile ei estetice. De aceea a fost comparat cu Cantemir, Eminescu, Haşdeu, Iorga, Blaga, Crainic, Enescu, Noica şi Mircea Eliade. De aceea creaţia lui romanescă nu poate fi evaluată fără apelul consecvent la opera istorică şi teoretico-estetică pe care a realizat-o. Şi tot de aceea nu numai vasta operă pe care a realizat-o atrage abundenţa şi varietatea de interpretări critice, simbolice, arhetipale sau cu conţinut teologic, ci şi personalitatea scriitorului percepută ca unul dintre reperele cele mai importante ale culturii noastre de azi şi de mâine."

PREOT PROF. UNIV. DR. DUMITRU RADU, 2005

„Domnul Mihail Diaconescu are dreptate când afirmă că teoria genurilor şi speciilor literare înţelese ca instituţii determinate istoric, la care autorii îşi adaptează creaţia, după intenţii şi criterii absolut personale, îşi găseşte în cuprinsul operelor, argumente numeroase şi elocvente (...). Sunt autori care au creat în contexte socio-istorice, socio-culturale şi socio-spirituale diferite, apelând la modalităţi scripturale diferite şi cu rezultate estetice diferite (...). Pentru că aduce în discuţie autori şi opere de o mare diversitate, domnul Mihail Diaconescu apelează la o mare varietate de metode de abordare a textelor. Ni se demonstrează astfel încă o dată faptul că în cercetarea ştiinţifică pluralismul metodologic nu poate fi decât benefic".

OVIDIU DRIMBA, 2006

„A spune despre cărţile lui Mihail Diaconesc (*Istoria literaturii dacoromane* şi *Antologie de literatură dacoromană*) că reprezintă un eveniment în istoriografia literară românească e prea puţin. Ele marchează adjudecarea hotărâtă a unui „pământ nou" la teritoriul literaturii noastre, capitol remarcabil nu numai pentru patrimoniul naţional ci şi pentru reprezentarea noastră în cultura universală."

ION BUZAŞI, 2007

„Toate demonstraţiile domnului Mihail Diaconescu dedicate unor probleme estetice implică străvechea şi fundamentala problemă filosofică a transcendenţei (...). Apare evident faptul că întrepătrunderea dintre teolo- gie, metafizică, logică şi epistemologie este unul dintre aspectele cele mai importante ale gândirii sale de tip dialectico-speculativ."

ACAD. ALEXANDRU SURDU, 2009

„Creşterea numerică a studiilor şi comentariilor dedicate operei lui Mihail Diaconescu este din ce în ce mai puternică. El este perceput ca una dintre personalităţile tutelare ale culturii noastre. Câteva generaţii de intelectuali din România de azi s-au format sufleteşte citind această operă. Modul cum aceste generaţii îşi reprezintă dimnesiunea spirituală a existenţei noastre istorice este definitiv marcat de opera scriitorului, savantului şi esteticianului Mihail Diaconescu (...).

Niciodată nu vom fi deajuns de recunoscători marelui scriitor, strălucitului teoretician, om de ştiinţă şi om de atitudine Mihail Diaconescu pentru tot ceea ce a dăruit culturii române şi europene. A fi contemporan cu Mihail Diaconescu este o mare şansă, dar mai ales un motiv de profundă bucurie.

Cei ce admiră şi iubesc opera lui Mihail Diaconescu – şi cercul acestora se măreşte de la o generaţie la alta – găsesc în ea înalte repere valorice, la care se raportează în variate moduri. Opera aceasta aparţine tezaurului de valori spirituale nemuritoare ale poporului român.

Valoarea exponenţială şi patrimonială a acestei opere este un bun sublim al nostru, al tuturor. Ea ne reprezintă în timp şi în lume."

ILIE BARANGĂ, *Noi contribuţii bibliografice la studiului operei lui Mihail Diaconescu*, 2009

„Domnul Mihail Diaconescu este un titan al culturii."

ACAD. PROF. UNIV. DR. IRINEU POPA Arhiepiscop al Craiovei şi Mitropolit al Olteniei, 2011

„Tradiţionalismul şi modernitatea romanelor lui Mihail Diaconescu, fondate pe utilizarea originală a unor variate serii de simboluri comunicante, au impus o realitate estetică uimitoare şi revelatoare, unică în literatura română şi europeană. Reliefând aceste simboluri pătrundem în miezul de foc al artei epice diaconesciene.

Tradiţionalistă prin valorile pe care le afirmă, modernă prin mijloacele estetice utilizate, proza lui Mihail Diaconescu are o ţinută paradoxală, insolită, fascinantă.

Simbolurile comunicante susţin această ţinută conferind «*fenomenologiei epice a spiritului românesc*» atributele originalităţii şi ale celei mai rafinate arte literare."

MONICA DUŞAN, 2014

Domnul Mihail este unul dintre acei *„străluciţi teologi şi oameni de cultură din a doua jumătate a secolului al XX-lea"*.

PREOT ACAD. PROF. UNIV. DR. MIRCEA PĂCURARIU, 2017

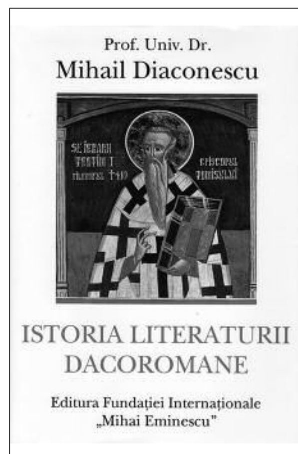
Domnul Mihail Diaconescu este *„un moralist enciclopedic"*.

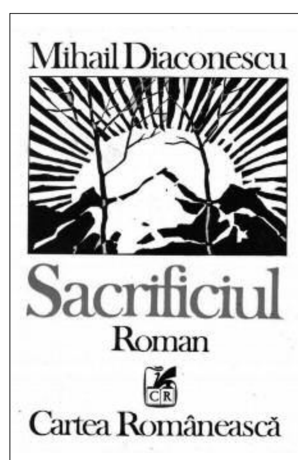
RODICA LĂZĂRESCU, 2017

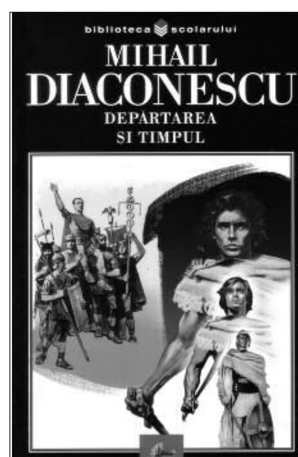
*„Romanele lui Mihail Diaconescu întreprind o inconfundabilă «****fenomenologie narativă a spiritului românesc****», cum o caracterizează autorul însuşi (...).*

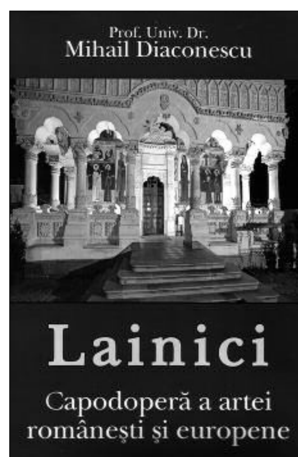
*Câtă trăire atâta cunoaştere, iată axul fenomenologiei narative. Fenomenologia narativă este metoda de cunoaştere a profunzimilor noologice, a ceea ce autorul numeşte «****lumea esenţelor****» (...).*

Această intensificare este un indicator al unei experienţe, al unei trăiri de o extraordinară amplitudine şi adâncime, care nu poate fi exprimată (actualizată) decât prin recursul la structurile legendei, ale mitului, ale scenariului exemplar, care-şi găseşte adăpostul deopotrivă în narativ şi, într-un chip excepţional, în romanele istorice de mare succes ale lui Mihail Diaconescu (...).

aniversare

Aureliu Goci

Romanul intelectual și antroposofia iubirii

Ştefan, Simfonia fantastică, Editura „Zodia Fecioarei”, Piteşti, 2017

Eleganţa stilistică, rafinamentul expresiv, empatia pentru un posibil comunicator elastic şi comprehensiv provin din universul intelectual care ocupă spaţiul narativ, pentru că personajele sunt actori, scriitori, medici şi, în plus, între pagini se citeşte mult: Mircea Eliade, Rudolf Steiner, Arsenie Boca, Alice Voinescu. Ideea unei împliniri prin Marele Spectacol, printr-un absolut al carierei artistice se află, deasemenea, în opera lui Mircea Eliade. Protagonista, o fiinţă lilială acaparată de scenă evoluează existenţial între bărbaţi deosebiţi, puternici sentimental şi de mare rafinament intelectual. Autoarea rămâne fidelă unui univers cultural rafinat şi unor personaje cu mari disponibilităţi intelectuale.

Protagonista cărţilor, o femeie măritată, iniţial ataşată de soţul său de care este îndrăgostită este îndrăgostită şi de un alt bărbat. Cazul e plauzibil, cunoscându-se că disponibilitatea erotică fiind mare cineva poate să iubească mai mulţi parteneri în acelaşi timp. Credibilitatea e reală pentru că oamenii pot iubi în mai multe feluri şi, psihobiologic există mai multe feluri de dragoste.

Ceea ce surprinde de la început este rapiditatea acţiunii, avalanşa narativă care te copleşeşte cu o mulţime de informaţii şi divagaţii care îşi găsesc mai târziu locul în substanţa acţiunii. Şi naraţiunea ţine cont că mai tot timpul în roman, e duminică.

Ceea ce surprinde de la început este rapiditatea acţiunii, avalanşa narativă care te copleşeşte cu o mulţime de informaţii şi divagaţii care îşi găsesc mai târziu locul în substanţa acţiunii. Şi naraţiunea ţine cont că mai tot timpul în roman, e duminică.

Şi se citeşte foarte mult, Mircea Eliade în special, dar şi maeştrii autorului *Istoriei Religiilor* în aspiraţia către Noua Spiritualitate. Personajul feminin, Marea actriţă vrea să aprofundeze Ştiinţele Spirituale, şi astfel îi precizează Preşedintelui: „Lecturi, rostesc încercând să par neutră. Lecturi prin care încerc să cunosc lumea, viaţa. Eu sunt creştin ortodox, dar ca şi Eliade, găsesc multă înţelepciune în învăţătura orientală. Maeştrii taoişti... vocea mi s-a frânt. Nu pot să-i ţin o conferinţă Preşedintelui. Ochii ei mă sfredelesc. Ascund ceva? Da, ascund. Şi ca orice femeie, voi şti să ascund foarte bine taina inimii mele.

Vreau să fac un mare spectacol, dar nu pe scena teatrului, într-un loc Sacru. Pentru aceasta studiez Ştiinţa Spirituală, am nevoie de deschidere, de aer, de ieşire din Timp, dar şi de ieşire din Spaţiu. Oamenii moderni au dreptul şi ei la Înalta Artă. Noi actorii, suntem mesagerii Timpului. Rudolf Steiner, cel care a creat fuziune între învăţăturile Orientului şi gândirea Occidentală la începutl secolului trecut, a preţuit enorm arta. El spunea că artiştii au conexiuni directe cu forţele energetice ale Cosmosului.”

Romanele intelectuale, cu o mare densitate de idei şi punând în centru iubirea, ca sentiment fundamental, formator şi devastator pot avea succes şi la prima linie a publicului cititor de romane de dragoste, dar şi la publicul cultivat prin dezbaterea de idei, de întrebări şi de răspunsuri compatibile cu un nivel elevat.

Cunoştinţe din diverse domenii (pedagogie, istorie, medicină ş.a.) se alchimizează, finalmente într-un complex univers creativ şi se metamorfozează într-un singur discurs narativ.

După cum se ştie dna Maria Mona Vâlceanu organizează în fiecare an la Piteşti *Colocviul „Mircea Eliade”* – singura manifestare de la noi adusă autorului *Istoriei Religiilor...*, cu participarea celor mai importante personalităţi ale culturii actuale.

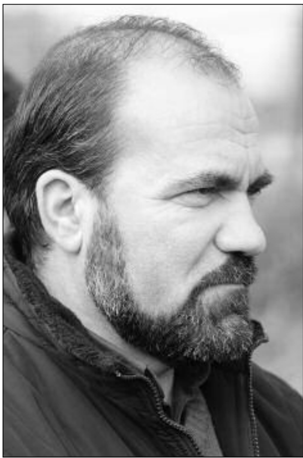
Mai mult decât îndrăgostiţi – posedaţi de iubire – personajele se dedublează, cu un pol de lumină şi altul de întuneric care pot domina succesiv conştiinţa umană. Dna Maria Mona Vâlceanu are lecturi şi cunoştinţe avansate în ceea ce priveşte Ştiinţa Spirituală care la începuturile secolului al XX-lea a sintetizat învăţăturile Orientului şi gândirea Occidentului şi propunând revenirea la conştiinţa primitivă, conexată la puterile energetice ale Cosmosului, eficientă în Spaţii Sacre prin oficiere ceremonială. Se pare că şi Mircea Eliade cunoştea mişcarea antroposofică. Ca şi creştinismul, vorbeşte de energia iubirii iar Einstein anticipează o formulă. Autoarea are cunoştine despre mişcarea antroposofică: „Există o mişcare antroposofică în lume, care l-a urmat pe doctor Steiner. Antroposofii au legături între ei, se cunosc şi uneori ţin congrese. Chiar şi în zilele noastre. Mai ales mişcarea de medicină antroposofică: un astfel de om a ajuns în cercurile noastre, l-am remorcat şi îmi întreţine lecturile. Mişcarea medicală antroposofică, IKAM, se sprijină pe învăţăturile lui Rudolf Steiner, mai ales pe textele Conferinţei de la Crăciun, din 1924, un fel de testament dacă ne gândim că Rudolf Steiner a murit în 1925. Conducerea de azi, oameni bătăioşi pentru ideea vindecării prin iubire şi legătura cu forţele cosmosului. Michaela Glocker, Rolf Heine îmbină ştiinţa medicală cu ştiinţa spirituală.” Mircea Eliade face din Andronic, protagonistul din *Noaptea de Sânziene* un iniţiat în mişcarea antroposofică şi un observator al forţelor elementare ale Cosmosului.

Cele două cărţi reprezintă, de fapt, un singur roman intelectual în tema unică a iubirii, fără prea multe derivaţii narative, dar de o mare bogăţie documentară, cuprinzând informaţii ample şi profunde din diferite domenii ale cunoaşterii având ca model opera integrală a lui Mircea Eliade. Autoarea nu scrie doar un roman de dragoste, ci şi o carte care teoretizează manifestările sentimentului şi proiecţiile lui spirituale: „Ce mă înspăimântă aşa de mult în povestea asta în care iubesc un bărbat până la a-mi pierde minţile? A-mi pierde minţile? Sau abia acum a mi le aduna? Abia acum să înţeleg că dragostea este o forţă uriaşă în Univers, care poate dărâma în calea ei toate obstacolele, ca o viitură de ape, un torent ce antrenează în curgerea ei, zdrobind totul, orgoliu, principii, căsnicii, legi morale. Cine se poate împotrivi? Numai cel care nu iubeşte cu adevărat.”

P.S. Dacă ar fi să nuanţez o opinie personală, aş afirma că romanele dnei Mona Maria Vâlceanu, prin universul intelectual şi speculativ care performează opera şi personalitatea lui Mircea Eliade seamănă, compoziţional şi tiplogic, mai evident, cu *Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război*, de Camil Petrescu. Celebrul prim capitol de acolo, *Lecţia de filosofie* – dincolo de idealizarea femeii şi a imaginii bărbatului de fals „stăpân” – şi aici există o consistentă *Lecţie de antroposofie*.

De altfel, se cunoaşte preţuirea reciprocă a doi autori care îşi scriu romanele la persoana I-a singular, în perioada interbelică atât de complexă care decidea că anul 1930 a fost un an al romanului.

Ioan Romeo Roşiianu

Florina Isache şi căutarea propriului eu poetic

Florina Isache –
„Drum în casa de iarbă”,
Ed. Pleiade, Satu Mare, 2016

Cu o poezie în care se dedă nemijlocit la frumos ne îmbie poeta roşioreancă Florina Isache, o poetă ce şi-a mai adunat până acum numele pe alte trei cărţi.

Volumul „Drum în casa de iarbă” a apărut la Editura Pleiade din Satu Mare, sub directa oblăduire a lui Radu Ulmeanu, într-o colecţie girată de Gheorghe Grigurcu.

Ştacheta fiind astfel ridicată te aştepţi la mult, doreşti să descoperi în versuri şi între acestea preaplinul.

Ei bine, Florina Isache vine cu o adevărată interogaţie poetică să ne provoace, iar scurtul dar spectaculosul său traseu literar vorbeşte despre un îndelung exerciţiu liric şi stilistic, unitatea voumului trădând şi o anumită viziune poetică a propriei căutări.

De altfel aceasta îmi pare a şi fi coloana vertebrală a volumului, unul parcă pornit de la convingerea că o privire valorează exact atât cât îi îngăduim să fie.

Ei bine, astfel ea depăşeşte uşor fireştile tensiuni ale aventurii cunoaşterii, iar elementele construcţiilor sale poetice se supun unui echilibru care, dacă ar fi să fie perceput ca un simplu reflex al ancorării sale în real şi cotidian, ar ajunge să lumineze întregul ca pe un amănunt luminos şi de sine stătător.

Şi totuşi, un anumit primat al realităţii planează peste scriitura ei, iar numerotarea - interesantă şi chiar ciudată a poemelor - trădează un spirit matematic, intervenţia cerebrală şi tăioasă în anumite versuri şi poeme fiind pe deplin justificată.

Poeta e tentată să dea verdicte, să se erijeze în cunoscătorul a tot şi a toate, un anumit aer sfătos, revendicativ chiar amprentând pe alocuri scriitura: „Realitatea începe de aici,/din dreptul ferestrei cu geamuri termopan (patru/anotimpuri),/în spatele căreia poţi citi o poezie... În linişte”, sau: „Realitatea începe de aici./Din punctul acesta în care echipa Smurd semnează/ceva într-o carte şi totul se întâmplă repede,/atât de repede, de pacă nici nu a existat”, sau: „realitatea începe de aici, de lângă standul acesta de/flori,/cu o lecţie de ontologie”.

Interesant sau nu, dar Florina Isache desprinde din cenuşiul cotidian stampe ce merită a fi imortalizate, intervenţia ei poetică în cotidian având menirea de-a colora spaţiul şi timpul în care-şi duce vieţuirea, un spaţiu îmbibat de spiritualitatea lui Marin Preda, Zaharia Stancu, Gala Galaction sau Alexandru Popescu Tair.

Această repetiţie nu este sărăcie imagistică sau de limbaj, ci numai o dorinţă a ei de a sublinia o stare, de-a trage tuşe impresioniste pe o anumită viziune poetică.

Versurile cu acelaşi timbru trădează o persoană ancorată la pulsaţia vieţii, decupajele ei poetice - unele făcute abrupt, altele cu fineţea bijutierului sau chirurgului - se complinesc fericit cu latura onirică, în care idealizează.

Florina Isache descarcă visele în propria vieţuire cotidiană, o trece prin cea poetică şi, fără a se detaşa de ea însăşi şi fără a se decorpoliza cumva, face din ea un nou mod de a fi.

Trecerea de la fulguraţii de gând la poemele de respiraţie e bruscă, de parcă poeta ar păşi într-o cu totul altă dimensiune poetică, parcă voind a se elibera de anumite forme fixe, de tipare impuse sau sugerate.

De altfel, în prefaţa cărţii maestrul Gheorghe Grigurcu (ad)notează: „Invocând din capul locului realul, Florina Isache se confruntă în fapt cu o criză posibilă a acestuia. Tema (feminină, corporală) că omnipotentul, discreţionarul real ar putea dispărea dintr-o clipă-n alta se insinuează în versurile d-sale. Existenţa ar putea fi doar un miraj al inexistenţei, cu atât mai mult cu cît aparenţa de soliditate a celei dintîi e mai constrîngătoare”.

Mai mult, aş zice eu, poeta împinge scriitura până la limita notelor confesive, ideea de *jurnal de noapte* venind de la sine, context în care revelaţiile capătă contururi de forţă, imaginile şi mataforele au consistenţă şi greutate.

Cred că păcătuieşte în momentul în care-şi încarcă poemele de pusee aforistice, mai cred că acestea afectează limpezimea de până acum.

Făcând asta Florina Isache intră uşor în contradicţie cu partea de început a cărţii, iar acest fals jurnal nocturn pare să aibă un corespondent diurn, context în care-şi păstrează lectorul pe aceeaşi lungime de undă, sub aceleaşi auspicii imagistice.

Un alt leit-motive este pentru ea *drumul*, prilej de apropiere sau depărtare, cale pe care conceptul de drum, de cale (în)spre sine însăşi devine relevat şi revelator: „Trec peste liniile de tramvai,/traversez prin zone interzise,/pe sub linii de înaltă tensiune,/ca să ajung la mine,/dincolo de mine tot eu,/îmi aşez imaginea ta în ochi,/ca pe nişte lentile de contact”.

O abordare discursivă, iar senzaţia de interogaţie, de dialog cu persoana iubită sau cu cititorul se înşurubează-n poem, scriitura căpătând valenţe de gravitate şi prospeţime-n acelaşi timp.

Fulguraţii revelatorii găseşti la tot pasul în poemele ei, imaginaţia luxuriantă ia în stăpânire întregul, iar tuşele de realism rămân imperative.

O poezie marcată evident tocmai de dramatismul confesiunii, motivele bolii sau ale morţii, tema sfârşitului venind de la sine, ca o prevestire, dar şi ca o subliniere a ideii de drum iniţiatic, de la naştere prin viaţă, până-nspre veşnicia morţii.

Este provocatoare nota cu care încheie poeta această carte, iar amprenta inevitabilului sfârşit te face să te gândeşti dintr-o dată la o realitate relativă şi nu la una percepută corect, senzorial.

Din această interferenţă absolut organică se naşte (şi) o interesantă balansare creativă între real şi imaginar, câştigător ieşind de departe de pe această scenă lectorul, cel ce se vede nevoit a avea la îndemână mai multe planuri, drumuri şi căi de tălmăcire a unei poezii vădit marcate de biografism.

Ioana Geacăr

În viteză & cu Gela Enea

După premiul de debut în 1996, oferit de Inspectoratul pentru Cultură Dolj, prezentă la concursuri şi în publicaţii literare mai mult decât editorial, Gela Enea publică două volume în 2015, după 18 ani, apoi un al patrulea volum în 2016 şi, în acelaşi an, această antologie, „Cocoşul are dreptul la o secure ascuţită”, Editura Aius PrintEd, Craiova!

Antologie parcimonioasă, graţioasă, de buzunar, deci foarte selectivă, pe ce e bun şi reprezentativ, cu un titlul şocant, moral-cinic.

Poemele sunt narative, dramatice, înregistrând realul biografist, sau socio-politic de dincolo şi dincoace de 1989, fiindcă poeta vine dinspre mijlocul secolului trecut să depună mărturie de cronicar ale celor trăite, cu durere, nostalgie, umor, cinism ascuţit sau difuz. Făptura animală distruge poezia: „din palmele calde şi moi/ ne crescuseră labe”(„mărturisire”); femeile moştenesc de la generaţiile anterioare, feminine, nu numai filozofia de viaţă, ci şi rochia de mireasă, dar poeta aparţine unei generaţii răzvrătite: „născută cu alt cod sufletesc/ am sfâşiat cămaşa,/ şi-am înnodat/ de gâtul crucii femeilor ce m-au născut pe rând/ un steag alb/ într-un cântec negru.”(„steag alb/ într-un cântec negru”); timpul trebuie îmblânzit ca un prunc sau ca un iubit: „timpului să nu-i torni în pahar/ otrăvuri lente/ pune-l între sâni/ să simtă presiunea dulce a cărnii/ şi e al tău”(„timpul tău”); femeia îşi primeşte înapoi iubitul care o înşeală, „pentru că tot la mine se întoarce”(„dacă nu grăbeai aşa”), adeptă a filozofiei amare, tradiţionale: pe la oricâte amante ar trece, el aduce banii acasă, la copii şi la soţie, iar dorinţa de a părăsi nu–i stă în fire femeii penelope; filmul relatărilor poetice e dat şi înapoi, cu nostalgie, spre timpul când „beam brifcor la kil/ balul din sala de mese a cantinei” („staţia cu numărul 18”), un rewind lent care apoi revine ca o bandă Moebius, cum doar poetul îşi poate programa structurile memoriei.

În neomodernism, cu ironie, pe urmele lui Marin Sorescu, jocul poetei se integrează cel mai bine: „umblu prin mine/ ca prin muzeu naţional”, „lasă tată va trece şi asta/ toate bolile trec/ unele cu medicamente/ altele/ cu puţină moarte”, „ de la sud mama tace/ ea se pricepe cel mai bine/ să deseneze pe ape/ soldaţi dezertori/” („exponate de muzeu”), „îţi fixezi drept ţintă viaţa/ alegi arma/calibrul/ muniţia/ tragi/ dar de pe ţeavă iese un mare sictir/ apeşi încă o dată pe trăgaci/ observi cum se răsuceşte-n aer alt sictir mai/ mic/ şi tot aşa/ până vezi cum iese doar fumul/ stările din arhivă trec la trăiri clasificate/ alunecând toate pe gâtul istoriei” („trăiri clasificate”), sau cu tragism: „îşi aminteşte cum raţia lui săptămânală s-a tot/împuţinat/ pân-a ajuns o bomboană mentolată/ nu-l mai răcorea pe dinăuntru/ nici când o spărgea în bucăţi foarte mici/ din această cauză fusese lăsat la vatră/ dar nu şi-a mai găsit nevasta/ atunci/ a adus în casă altă femeie/ una care/ năştea în fiecare dimineaţă câte-un pui/ de-ntuneric/ până i-a umplut ograda/ casa/ şi sufletul” („patriotism”); solemnitate: oamenii au alt fel de a fi/ acolo/ ţin câte o pasăre cântătoare în piept/ când stau în bătaia vântului/ sunetele se umflă prin cămaşă ca nişte vele/ care duc departe corabia”(„acolo/ în calendare”). Dar atinge şi poezia minimalistă, cât şi suprarealismul: „la colţul verandei, două cucuvele spandasine/ tăiau elegii în porţii mici”(„vârste”). Sfinţii atât de îndurători în timpul vieţii, în cea de apoi, iconică redevin oameni: ”ăştia încep să clipească/să se strâmbe unii la alţii/ şi să/şi strige/ ce nu şi-au strigat când nu erau oameni”.

Ca şi maestrul, originar din acelaşi spaţiu, Gela Enea are cultul metaforei şi claritatea ideii: “sicriul fluid al lacrimilor”, “preţ de câteva secunde vieţile noastre/ încăpeau în inelul de sticlă al paharului”(“scrisoare nedeschisă mamei”) şi, în plus, o voce puternică, nume la fel, un discurs stăpân pe sine, siguranţa ludicului şi cinismului.

Pe lângă versuri antologice, versul mai dă uneori în stamba înflorată a expresiei de periferie: ”cu ele o zgâriai pe faţă pe coana mare” („timpul tău”), îmi crescuseră mâinile până la stele”, „nu aveam un cer de rezervă” („staţia cu numărul 18”). Cu înţelegere târzie, după ce a trăit în timpul manivelelor: „mereu am vrut să fiu prima/ neînţelegând/ că nu e un loc privilegiat/ deoarece timpul ţi se contorsionează/ şi-ţi împinge extremele/ către alte puncte de pornire”(„fals tratat despre inocenţă”), poeta dă cu flit morţii: „abia acum înţeleg măreţia morţii,/ când o provoci, trebuie să ai cu ce”.

Încă mai are planete nedescoperite optzecismul românesc, dovadă această apariţie târzie a unui filon autentic, cu înălţimi şi abisuri.

Gela Enea, „Cocoşul are dreptul la o secure ascuţită”, Editura Aius PrintEd, Craiova, 2016

Marian Victor Buciu

Ion Negoițescu în Cer©ul literar

Când speră să aibă o revistă, a doua după aceea din studenţie, Ion Negoiţescu îi explică lui Radu Stanca de ce vrea şi chiar trebuie ca ea să se numească Euphorion. Acesta este, în Faust de Goethe, fiul lui Faust şi al Elenei, întruchipând „sufletul poetului" – 28 mai 1946. Iar poetul este totul, este în totul, în literatură, mai cu seamă, dacă nu exclusiv, prin sufletul lui.

Istoria literaturii române recunoaşte bine *Cercul Literar de la Sibiu*, capitol marcant în diacronia noastră literară, obiect de monografie a grupurilor creatoare. Ion Negoiţescu este şi el cunoscut drept punctul iradiant al Cercului. Dar cum îl simte, înţelege, cunoaşte, formează? Răspunsul direct ar fi: ca pe el însuşi. Cercul este, într-o măsură, el însuşi. De aceea, Cercul, pentru *cabotinul cosmic* (am arătat înainte că aşa se închipuie singur) este când real, când părelnic, alcătuit când din toţi ceilalţi, când doar din el şi (şi din complezenţă?) Radu Stanca. În Cerc, Negoiţescu trăieşte creator ca în Cer. Cercul literar se deschide şi se închide în Cerul literar. E, într-un anume fel, ca în *Faust* de Goethe, un *Prolog în cer*. Aici, un prolog în Cer©. Iar Cerul literar există deasupra Cercului literar. Iată de ce îl văd pe *cabotinul cosmic* Negoiţescu în *cer©ul literar*.

Cu această lămurire, ajung la datele istoriei literaturii noastre. *Cercul Literar de la Sibiu*, deschis în studenţie, după această perioadă pare că se destramă, pare şi că se întremează. Cercul este când închis, când redeschis. Foştii sau actualii membrii au existenţe care, în definitiv, nu se pot închide într-un cerc literar, oricum mai strâns sau, cu vocabula lui Eminescu, *strâmt*, decât cel al vieţii, în ale cărei valuri sunt aruncaţi.

Într-o scrisoare (*Un roman epistolar*, Albatros, 1978), la 8 septembrie 1946, Negoiţescu îi arată în pierdere de număr: „m-am convins, vai, cât de târziu! că <cercul> nu există, ci numai noi câţiva". Trăieşte el în *cercul* ori în *cerul* literar? E vorba de cer, mai mult decât de cerc, pentru el, cel care se defineşte drept o *fiinţă cu rădăcină cosmică*. Nicio referire la program, deşi gândul la el nu dispare. Iar peste un an, la 13 august 1947, el vizează nu o revizuire şi restrângere, dar o extindere, prin impunerea unei căi dominante. O spune cel care trece, nu doar pentru sine, drept *spiritus rector*: „să orientez Cercul spre un fel de laborator de studii asupra problemelor legate de moral, tragic etc.".

Când speră să aibă o revistă, a doua după aceea din studenţie, Ion Negoiţescu îi explică lui Radu Stanca de ce vrea şi chiar trebuie ca ea să se numească *Euphorion*. Acesta este, în *Faust* de Goethe, fiul lui Faust şi al Elenei, întruchipând „sufletul poetului" – 28 mai 1946. Iar poetul este totul, este în totul, în literatură, mai cu seamă, dacă nu exclusiv, prin sufletul lui. Poeticul va fi, ca atare, dominant, deopotrivă la modul extensiv, ca şi intensiv. Genuri şi speciile practicate par doar simulacre, oricum ele rămân secundare, varietate în unitate, cu o formulă cunoscută în expresia inversă, unitate în varietate.

Radu Stanca, după un an, vrea pentru revistă un titlu „nu prea sunător" – 29 mai 1947. Înţelege şi mai ales admite să descopere mersul istoric, contextul care cere abilitate ca răspuns la agresivitate. Ion Negoiţescu nu cedează, întrucât nu abandonează, mai întâi propria gândire, intensă, extinsă, consecventă. Dacă Stanca nu află şi nu propune un nume pentru revistă, Negoiţescu, repede, în numai câteva zile, la 3 iunie 1946, vine cu o motivaţie programatică: „*Euphorion* e un simbol bogat şi cerchist. El simbolizează tot ce e nou pe plan spiritual (<Poezia în sine>, fără timp, loc şi persoană, cum spune Goethe într-o convorbire cu Eckermann), romantismul şi Revoluţia fraceză." Goethe, romantism, Germania, iată mai curând o relocare naţional-artistică, nu o occidentalizare sau universalizare, ca arc de cerc literar. Iar dincolo de spaţiu, un timp blocat la premodernitate sau admiţând una filtrată *sui-generis*, fără raportare largă în spaţiu şi actualizată în timp. Trecând peste avangarda zisă azi istorică, din interbelic, nu altfel decât procedează E. Lovinescu şi toţi ceilalţi critici literari semnificativi.

Sceptic, acum, este chiar I. Negoiţescu, privind înfiinţarea revistei: „nicio nădejde" – 2 noiembrie 1946. R. Stanca mai speră, îi reactivează şi lui încrederea, pe care o mai împărtăşesc, notează la 13 noiembrie 1946, Cornel Regman şi Ştefan Aug. Doinaş. Speranţa se stinge însă curând, deşi la 21 decembrie 1946 mai poate afirma, într-o ultimă reverie istorică, faptul că *Euphorion* este „copilul florilor noastre onirice" şi „rodul nesfârşitelor tratative". Însă istoria devine rapid intratabilă.

La 5 februarie 1946, Negoiţescu aminteşte că a avut o „explicaţie cu Sîrbu", acesta arătându-se „negativ în ce mă priveşte". Nu şi în ceea ce îl priveşte pe Radu Stanca. Dimpotrivă, despre el Sîrbu spusese: „tu eşti geniul în Cerc şi unicul care nu te vei rata dintre noi".

La 25 mai 1946, ne face să citim într-un portret caracterial, care induce ideea unei flexibilităţi întemeiată pe parvenitism carierist: „Sîrbu a început a deveni de-a dreptul ridicol cu serviciile gen <Dinu Păturică> ce le face şefului de la estetică." Survine ridicolul gândirii sale. „Sîrbu nu poate ieşi din <problema> intelectualului." – 3 iunie 1946.

În amintirile din *Straja dragonilor*, 1994, are trebuinţă de altă imagine, una de sprijin pentru chiar cursul existenţei sale. Acolo, Ion D. Sîrbu este îndepărtat de împotrivire şi ridicol, ajunge chiar un mentor politic, ideologic, necesar, fiind (re?)cunoscut ca acela care i-a ironizat eficient legionarismul. Ironie la ironie, ca şi ridicol la ridicol...

Ion Negoiţescu a polemizat – dacă se poate credita termenul, sub controlul ideologic comunist – în mod repetat cu Valeriu Cristea, cel care îl acuză că l-a sprijinit la un premiu pe Cornel Regman, un coleg de grupare literară. O afacere între critici, înainte de a fi una critică? Şi, în acest exerciţiu, Negoiţescu pare a se crede pe altă lume, decât aceea neliberă, devreme ce precizează că „nimeni nu e obligat să-mi împărtăşească opiniile critice" (*Engrame*, Albatros, 1975, p. 254). Iată o mostră de gândire insurgentă, anarhică, chiar şi într-o societate liberă, darmite într-una totalitară, unde totul, mai cu seamă critica, se află sub cenzură. Şi acolo, în democraţie, opiniile sunt acceptate, sub semnul unui program, de o publicaţie. Nu-i mai puţin adevărat că şi acuzatorul este himeric, cerând o desolidarizare cu un autor afin, un coleg de grup artistic. Iese bine, în acest fel, regimul politic. Prin revista care primeşte disputa, se probează mascarea cenzurii critice.

Dar cum scrie criticul despre „concerchiştii" literari? Cât de critic, cât de prietenos? Aş spuje că scrie critic, într-adevăr, dar altfel decât cu şi altfel decât fără cenzură, mult mai liber în exil decât în patrie. Faptul se vede şi în *Scriitori contemporani*, 1994, o incompletă panoramă de ori din exil. Nu lipsesc ieşirile din panoul autorilor-ţintă, demne de luat în seamă.

Scriind despre Ovidiu Cotruş, Ion Negoiţescu ia atitudinea memorialistului şi evocă un moment cu Lucian Blaga din 1944. Găseşte loc totodată să prindă esenţa programului de grup, anume faptul că „principial, estetica *Cercului literar* nu a fost decât răsfrângerea unor clarificări din domeniul axiologic". Filosofic, doar o parte a ei, teoria valorilor, iată ce circumscrie propriu-zis Cercul lor întemeiat la Sibiu şi păstrat în spirit oriunde şi oricând.

Scriind despre Radu Enescu, precizează tot în spirit programatic: „Estetica lui Schiller stătea la baza doctrinei *Cercului*, prin idealismul ei, prin acea conjugare superioară, moştenită din secolul al 18-lea, între aspiraţiile estetice şi morale ale omului." Descoperim o comuniune atemporală, trans-istorică, nicidecum politică şi ideologică, între esteticul, totuşi, primordial, şi moralul secundar, deşi relevant. Cum spune el: o estetică unită, conjugată, cu o etică. Dar nicidecum o *est-etică*. Conjunctura însă va transforma conjectura, prima ajungând sigură, cea de-a doua, în pofida certitudinii iniţiale, devine şi rămâne nesigură.

În cronica la o culegere de foiletoane ale ironicului Cornel Regman, fixează succint tipologia mult râvnită şi disputată a aşa-numitului critic-artist. În critica neştiinţifică, literară, de creaţie, crede Negoiţescu, parcă într-un mod ostentativ substituind (de)mersul intuiţiei cu cel al raţionalului, „excelenţa unui critic constă mai puţin în precizia diagnosticului (ce nu trebuie totuşi nicidecum neglijat) şi mai mult în coherenţa demonstraţiei sale". Creaţia cerebrală o înglobează şi pe cea senzorială, afectivă.

Când, trebuie precizat, dintr-un spaţiu exterior, îl citeşte, ca acum, pe criticul Cornel Regman, Negoiţescu evocă şi totodată săgetează societatea comunistă pe care o califică drept „cumplită". Literatura nuvelistică, dintr-o antologie realizată de C. Regman, „doar prin refuzul" adevărului „proclamă nelegitimitatea societăţii care o produce". Ar face excepţie numai nuvela lui Ion D. Sîrbu, *Şoarecele B.*, unde se „consemnează tragedia şi aberaţia societăţii româneşti contemporane".

Se vede şi aici glisarea lui Negoiţescu de la esteticul moral spre esteticul politic sau spre *est-eticul* disidenţei comuniste.

Cum voi dezvălui şi argumenta numaidecât, despre „concerchişti", poeţi, prozatori, dramaturgi sau critici, uneori încercaţi sau izbutiţi în mai multe genuri, el scrie în general cu măsură – critică, avizată, pătrunzătoare. Rar decade în encomion. Încep cu un astfel de (ne)caz.

Poeta Cercului Literar de la Sibiu, Eta Boeriu, capătă un rol impresionant, ea ar umple un imens vid literar şi spiritual. Scrie „texte de rezonanţă mistică unice în literatura noastră", care şi-a pierdut religiozitatea. Continuă linia cea mai înaltă a poeziei româneşti, posedă de (ori pentru) aceea „viziunile senzuale angeloide" ale lui „Eminescu plutonic". Accede la „misticismul erotic eminescian al zonei plutonice". Reface „arhetipuri eminesciene". Vizionarismul ei, constat că apropiat prin expresionism, aşadar în siajul lui Blaga, posedă, pe o latură mitologică greco-romană, „intensitatea quasi-morbidă a sensibilităţii de gorgonă şi eumenidă".

Hrănit de estetism şi de o morbideţe marca Al. Macedonski, Radu Stanca, în poezie, este un „Romantic stihuitor de fapte insolite produse de o inteligenţă în continuă ebuliţiune". Teatrul său, istoric, în descendenţa lui Iorga, şi religios, în linia lui Blaga, ajunge în mod dominant unul „ludic, fantezist".

Înclinaţia lui Dominic Stanca, cel care a fost şi actor, spre literatură este esenţială până la a-i substitui biografia „Existenţa lui Dominic Stanca pare doar o lungă şi permanentă fază de pregătire în vederea operei...". Totuşi, ea nu l-a scos pe învăţăcelul unor Ion Agârbiceanu, Pavel Dan, Dinu Nicodin (serie epică tare în canonul critic al lui Negoiţescu) de sub caracterul dominant – termenul este al său – artizanal.

Un „martir", fără ghilimele, dar şi un „histrion al gândirii", astfel îl descoperă pe Ion D. Sîrbu. Nuvelistul din *Şoarecele B.* este în totul, de la substanţa epică la stil, un cerebral. *Jurnalul unui jurnalist fără jurnal*, în linia lucidă a lui I. L. Caragiale, Paul Zarifopol, D. Drăghicescu, conţine „premisele actualităţii post-utopice". Criticul concherchist ştiuse operele de sertar ale lui Sîrbu, scrise la începutul comunismului, în perioada stalinist-dejistă: „trebuie să recunosc că faptul de a le fi citit mi-a băgat frica în oase", notează el, disidentul şi exilatul.

→

studii

Geo Vasile

Alchimie lirică a românităţii

Între 2002 şi 2012, scriitorul nemţean Ioan Ouatu (n.1954) a scris şi semnat, printre altele, şase cărţi de poezie. Cartea la care ne vom referi, a şaptea, *Depărtări sfinţite cu lacrimi,* Editura Fundaţiei Cultural Cancicov, Bacău, 2017, este o antologie de autor, în care acesta a selectat cele mai reprezentative texte poetice pentru crezul său despre lume, viaţă şi moarte, iubire şi credinţă, de fapt temele eterne ale poeziei din toate timpurile. Scriitura sa se află în siajul marii şcoli de poezie interbelică românească, cu precădere Lucian Blaga, dar şi Octavian Goga şi Ion Pillat etc. Putem vorbi astfel despre o reabilitare a tradiţionalismului, inclusiv a universului acestuia până în interstiţiile sale lexicale. Poetul reactualizează cu succes vocabule, chiar dacă uneori, uitate, vestuste, căzute din păcate în desuetudine. Şi totuşi cuvinte tip năier, ciutură gorun etc. îşi au farmecul lor indelebil.

Rădăcinile sufleteşti ce au generat, după modesta noastră părere, culegerea de faţă sunt: tăcerea, candoarea, lumina aducerii aminte, clipa: "Aidoma zeilor exilati în pustie/ tăcerea se pierde în chilia memoriei/hipnotică si ireală/precum fulgerul unei clipe"

Fiu de învăţători de ţară, Ioan Ouatu este prin definiţie un poet liric, ombilical legat de amintirile sfinţite cu lacrimile ascendenţilor săi, dar şi cu roua peisajului unic, înduhovnicit: „Pe tărâmul acesta/ cu stânci înstelate de vreme/vulturii aduc fire subţiri de lumină şi oase de îngeri în plisc". Tărâm înmiresmat de flori de crini, de nufăr, de tei, sonorizat de izvoare, străbătut de triunghiul cocorilor. Poetul excelează prin calitatea sa plastic-vizuală şi ritmica muzicală a prozodiei ("Lumini verzi/ca merele/rostogolite în iarbă"), această carte reunind culori, tablouri, personaje şi corole de minuni a ceea ce vom numi românitate: "Brazii au coborât din păduri/ pe pârtii de tinere stele/ să celebreze/ lumina din ochii copiilor/ purtată pe umeri de părinţi şi bunici; / aduc în palmele bătucite mirosind a lapte şi miere/ inele şi brăţări şi legende (...)". Un credo estetic ce prin solemnitatea dicţiunii cvasi blagiene capătă, ca şi la poetul din Lancrăm, conotaţii metafizice ce nu exclud suprafirescul cosmogonic: "Numele tău/ rotund ca aurora/peste nordul polar// păşim pe falii de timp/ cu umerii/ acoperiţi de gânduri" sau "Arde pădurea de patima privirilor tale,/ tânăra flacără/ la izvoare stelele amurgului scapără". Nu putea lipsi din acest athanor identitar istoria, în speţă, zeitatea tutelară a plaiurilor nemţene, Ştefan cel Mare şi Sfânt, şi limba română ("sărutul de pâine şi sare al limbii române"), toate aceste sacre identităţi fiind riidicate la puterea cosmică a mitului: "Seara cade pe dealul Golgotei/ asemenea unui gas de taragot/ unduitor nevăzut.../ Peste livada de vişini,/ gândurile noastre o iau razna prin lume/ trecându-şi condurii de aur/ peste apele Bistriţei./ Iată de-acum ne-ntâmpină luna/ cu chip orgolios de centaur/ ne-aşteaptă să urcăm treptele de marmură albă/ la Curtea Domnească/ unde Ştefan cel Mare/ zăboveşte de câteva veacuri/ rezemându-şi tâmpla încărunţită/ pe zidurile albe tencuite cu stele".

Cu atât mai mult surprind concesiile făcute unor expresii fals temerare, căci ele sunt de fapt figuri de stil prea puţin elaborate, barochiste, decorative, demonetizate prin uz şi abuz de-a lungul istoriei poeziei noastre, tip stelele de jar, sclipiri de argint, hora anotimpurilor, altare de dor, boare de-azur, lebede ne însoţesc *concrete*, acest ultim adjectiv fiind folosit de dragul rimei. ŞI totuşi, dacă o mare parte din texte se constituie într-o partitură a iubirii, la fel de intensă este partitura iubirii de limba română şi de meleagurile româneşti.

Precum un Coşbuc redivivus, poetul Ioan Ouatu poate declama, fireşte, în cheia sol a vremurilor noastre ("mileniu confuz") mesajul ce domină prezenta antologie, din celebrele versuri: "Sunt suflet în sufletul neamului meu/Şi-i cânt bucuria şi-amarul -/În ranele tale durutul sunt eu,/ Şi-otrava deodată cu tine o beu/Când soarta-ţi întinde paharul./Şi-oricare-ar fi/ drumul pe care-o s-apuci,/ /Răbda-vom pironul aceleiaşi cruci/Unindu-ne steagul şi larul,/ Şi-altarul speranţei oriunde-o să-l duci, /Acolo-mi voi duce altarul". Un credo estetic asemănător al poetullui nostru se deconspiră în "Autoportret", poem ţesut din jocul nuanţelor şi metaforelor, din imaterialitate şi concretitudine : „Sunt o fărâmă/din fulgerul rătăcit/ în furtună, ecoul cuvintelor//sunt veghea somnului,/din cântecul ce doare,/ lumina lăcrimată/cioplită din sare". Să citim încă o autodefinire, de data aceasta în spiritul „Hronicului şi cântecului vârstelor": "Sunt cel de-acum/ şi parcă/ totuşi altul/ mă năpădesc/ tăcerile de scrum/ şi-mi tot râvneşte/ sufletul înaltul,/ un inorog/ de taină/, taciturn!". Aspiraţia ascensională a spiritului poetului îşi dă mâna cu fabulosul cantemiresc. Veritabilul poet Ioan Ouatu, aflat în clipa fastă a inspiraţiei şi expresivităţii, dă proba gratuităţii şi lirismului pur, întrebându-se: "Încotro, Doamne, mă petrece/ triunghiul cocorilor/ Încotro, salcie, îţi apleci pletele lucitoare,/ lumina cernită ce doare ". Structural, Ioan Ouatu este un romantic ce se prevalează de vis (a se revedea cartea deja clasică a lui Albert Béguin, despre Sufletul romantic şi visul) în emiterea majorităţii poeziilor sale aflate sub zodia minimalismului, a unei frumuseţi enigmatice: "Am visat o idee/ şi i-am cioplit/ chipul în piatră// În dimnieaţa aceea/ o orhidee a plâns". Titlul poeziei este , fireşte, Brâncuşi, geniul tutelar al românităţii proiectate pe fundalul artelor universale.

Ca şi poeţii români mai sus amintiţi, poezia sfârşeşte prin a fi expresie a iubirii, elan ascensional spre o nouă Beatrice, rugăciune, căci iubirea este adevărul luminii lumii. Astfel îl definea Părintele Stănilaoe într-o carte celbră pe Fiul lui Dumnezeu.

Coborând pe pământ, poetul Ioan Ouatu ne încredinţează că veşnicia se rosteşte în fiecare vişin înflorit. Încheiem aceste note de lectură semnalând cititorului poeme indubitabil antologice: "Depărtări sfinţite cu lacrimi ", cel ce dă titlul acestei antologii de autor, "Portret cu tata întors din război" sau "Scrisoarea unui pelerin poposit în Agapia".

Poetul reactualizează cu succes vocabule, chiar dacă uneori, uitate, vestuste, căzute din păcate în desuetudine. Şi totuşi cuvinte tip năier, ciutură gorun etc. îşi au farmecul lor indelebil.

→ Scriitorul german, născut în Croaţia şi mort în Spania, Wolf von Aichelburg, autor de poezie, proză, teatru – complet: comedii, drame, tragedii –, îl reţine, mai cu seamă, întrucât gândeşte lirismul. Acesta este tocmai marota, se ştie, a literatului Ion Negoiţescu. El, autorul de limbă germană, „consideră lirismul ca o stare specifică, indiferentă comunicării a ceva prin mijloace *potrivite*; mai degrabă o luare de poziţie faţă de tăcere, o *permanentă* şi *schimbătoare* <îngrădire a tăcerii>, o stare vie, care nu stă – şi de aici caracterul ei excepţional –, o încercare singulară de a desprinde din natură tâlcuri, prin însuşi felul acestei stări de a fi natură". Stare de comuniune cu sensul cosmic, presupun că în siaj expresionist. Însă reperele reperele „lirice" sunt anterioare. Wolf von Aichelburg îl respinge pe Mallarmé şi îl apropie pe Valéry.

Ajung şi la critici, eseişti. Ovidiu Cotruş, care a semnat despre Mateiu I. Caragiale o „carte importantă", este calificat, pentru masivul tom *Meditaţii critice*, evident subiectiv, un eseist de nivelul lui Tudor Vianu şi Mircea Eliade.

O lectură completă, preponderent credibilă, însă nu fără exagerare, îi face lui Radu Enescu. Eseul monografic despre Franz Kafka este (auto)cenzurat. Autorul lui, însă, rămâne criticul-filosof numărul unu, la noi: „nu cunosc mai superbă vocaţie filosofică în critica noastră, decât cea a lui Radu Enescu". Hibridul disciplinar pare şi viabil, nu doar posibil, s-ar spune că filosofia devine chiar obligatorie în domeniul critic. Dar este Radu Enescu un critic, în sensul bun, într-adevăr *suficient*? Nu este el un critic prea filosof? Da, este „prea pur filosof, spre a se putea mişca cu înlesnire prin furcile caudine ale ideologiei oficiale comuniste". Are şi filosofia părţile ei vulnerabile.

Dincolo de informaţie şi înţelegere, în *Critică şi valoare* „limba de lemn începe să clănţăne fioros". Iar stilul, ştim că supune ori cel puţin sugerează Negoiţescu, face critica, precum tonul muzica. Lauda politicii înţelepte a partidului unic şi a căii lui spre progres etc., sunt taxate inclement drept „izbucniri bolnăvicioase" ale criticului-filosof (sau invers?) care plăteşte, necritic, obolul conjuncturalului. Vizibil mai ales în limbaj. *Ab urbe condita*, peste cunoaşterea filosofică şi poetică, menţine „o anumită stânjenire expresivă, sechelă probabil a inhibiţiilor epocii (*sic*) de lemn". Există însă aici o mai bine formulată lectură a lui Kafka şi „un fel de odă filosofică adresată libertăţii de gândire". Cartea de călătorie în SUA, dintr-o într-o vreme în care graniţele patriei erau pentru aproape toţii românii ferecate, cu un titlul de enormă deschidere, *Între două oceane*, 1988, este scrisă „limpede şi salubru". Iată un fel de cadou co(n)semnat de autor şi regim. Nici cenzura nu-l mai constrânge pe „noul călător (care) e covârşit de civilizaţia materială" americană.

Metamorfozele scrisului îi sunt evidenţiate mai cu seamă lui Cornel Regman, în foiletonul despre volumul, foiletonistic, *De la imperfect la mai puţin ca perfect*. Stilul i-ar fi devenit mai scriptic, „mult mai greoi adesea, din păcate, deşi mai puţin pedagogic fiindcă mai estet". Portretist, critic epic, dar nu după modelul – cum altfel decât artistic, creator? – al lui G. Călinescu, nici după cel al lui E. Lovinescu, deşi acest nume nu apare transcris, Regman are datele să fie clasat la ademenitoarea „critică de artist". În sensul foarte lărgit, devreme ce încape în ea şi „semnificaţia pedagogică a criticii lui Regman". Ironia variabilă, „calambur, băşcălie, parodie", îl defineşte în ochii mulţimii critice. Negoiţescu găseşte că ironia „funciară" l-ar face cel mai bun memorialist din şi totodată despre *Cercul de la Sibiu*. N-a (prea) fost să fie.

Cam acesta este şi cazul lui Negoiţescu, cel autoperceput drept un *cabotin cosmic*, într-un (re)strâns Cer© literar. Faţă de acesta, criticul a rămas pertinent, mai puţin părtinitor, în orice caz, fie el general, fie individual.

În *Scriitori contemporani*, 1994, Negoiţescu este prezent şi cu o dare de seamă intitulată *Un număr din „Viaţa Românească"*. Din 1948, revista aceasta, notează el, devine „o masivă revistă teoristă, terorizată şi terorizantă". Sever, criticul dezvăluie o „insignifiantă vegetare" petrecută după „liberalizarea" 1965-1970. Se referă la nr. 5 din 1983, „cu abilitate salvat pentru literatură", şi dă multe nume de critici şi poeţi. Constată „lipsa dezbaterilor sau a temelor creatoare". Redactorii actuali sunt calificaţi drept eroici, martiri. Redactor şef era „concerchistul" Ioanichie Olteanu, cel care fusese sancţionat ca editor pentru că-i publicase necenzurat volumul *Engrame*. Ceva din dispariţia revistei Cercului Literar de la Sibiu pare a se recupera acum la Viaţa Românească, sub direcţia celui mai modest, literar, dintre membrii grupării, ajutaţi şi de el ca să existe într-un sens memorabil.

(Din vol. *Ion Negoiţescu: singularitate şi (l)abilitate*, în curs de apariţie la Ed. Tracus Arte)

Metamorfozele scrisului îi sunt evidenţiate mai cu seamă lui Cornel Regman, în foiletonul despre volumul, foiletonistic, De la imperfect la mai puţin ca perfect. Stilul i-ar fi devenit mai scriptic, „mult mai greoi adesea, din păcate, deşi mai puţin pedagogic fiindcă mai estet".

Ion C. ŞTEFAN

ÎNTRE TERESTRU ŞI ABSTRACT

Când mi-a încredinţat, pentru prima dată, un nou volum de versuri, pe care să-l public la Editura Arefeana, m-am întrebat surprins dacă un filosof de talia academicianului Vasile Tonoiu, deja afirmat pe câmpul gândirii superioare româneşti, de peste o jumătate de secol, cu profunde studii de specialitate, la interferenţa dintre filosofie, fizică, matematică, astronomie, religie sau informatică, profesor universitate competitiv şi în topul celor dintâi intelectuali, poate să apeleze, la vârsta de peste 70 de ani, la poezie - cu acelaşi succes ca şi în creaţia sa abstractă, mai puţin accesibilă oamenilor de rând?!

Un gânditor de talia sa, informat şi preventiv, puternic ancorat într-o evoluţie constantă, nu se formează în câteva zeci de ani, trudnici şi progresivi, printr-o acumulare constantă, chiar dincolo de dotarea sa intelectuală, cu un efort permanent de a se situa deasupra nivelului obişnuit, de unde începe recunoaşterea ca filosof propriu zis, adică având un sistem de gândire şi exprimare ştiinţifică personală, care să-l diferenţieze de toţi ceilalţi de până la el, intrând într-un dialog permanent cu marii gânditori ai lumii... Deci, cum să treacă un astfel de om de la reflecţia abstractă la forma luminoasă, sprinţară şi convingătoare a poeziei moderne? Cum să-l înţeleg mai bine pe savantul care, acum, încearcă să urce pe aripile larg deschise al inspiraţiei poetice, într-un zbor de înălţare spre metaforic, invitându-ne să ne deschidem sufletul, lăsând frumuseţea demonstraţiei să îmbrăţişeze muzica şi culoarea privirii şi sentimentelor, într-o creaţie altfel liberă, pentru a deveni, la bătrâneţe, un poet liric deosebit de convingător?

Este o întrebare la care vă voi răspunde, pe măsura elaborării acestei forme de întâmpinare a noului său volum de versuri, *Timp grăbit,* referindu-mă, în mod deosebit la formele sale specifice de exprimare, fiindcă, la început, am crezut că este vorba tot de un *Joc secund*, cum se exprima, la tinereţe, vestitul matematician Dan Barbilian, devenit apoi un poet modern european.

Pe un creator de talia intelectuală a lui Vasile Tonoiu şi de profunzimea gândirii sale abstracte nu trebuie să-l judeci sau să-l interpretezi însă doar prin limbajul comun al criticii literare curente: referindu-te la el, trebuie să porneşti uneori poate mai sus de posibilităţile tale de analiză, fiindcă: ”Totul a survenit / în visul acela teribil / care mi-a dat brutal de veste / că peste puţină vreme / va să mă cheme / petrecerea mare / unde voi servi de mâncare / micilor armonici zeloase / curioase, / prietenoase, / gata să-l ia în primire / pe noul mire” (*Nu priviţi înapoi,* p. 23). Să fie acesta un subtil cântec de lebădă, pe care-l putem corela cu titlul cărţii şi cu testamentul sentimental al ciobănaşului Mioriţei? Poate! Dar poetul este hotărât să nu cedeze oricum: ”Hotărâre: Nu vreau să dau îndărăt, / curaj am leilor să mă arăt, / Afla-vor înşişi cu cine au onoarea; / Şi chemai sângele să-mi şteargă paloarea “(*Timp a fost, era înalt*, p. 29). Poetul ne sugerează astfel că lupta cu timpul poate deveni dramatică, deoarece nu este vorba doar de-o îndepărtare a trupului într-un neant necunoscut, ci de străduinţa ca măcar sufletul, gândirea şi conştiinţa sa să rămână printre noi: ”Azi-noapte a fugit o parte din mine. / Am găsit urme pe fâşia de graniţă, / urme de poticneală trudnică” (*Dar toţi mai trag nădejde*, p. 78). Şi, mai departe: “Du-te înapoi la stea / în albastru. // Lasă-mă-n chilia mea / de sihastru”. Astfel se ajunge până la un dialog cu divinitatea, care-i răspunde: ”Ascult[-mă / firea lor, dăruită de Mine. / Pune pământ în adâncul urechi, / om bun, şi aruncă acolo sămânţă de flori. / Eu râsul acela pot şi voiesc / să-l răzbun / cu miroase/ cuvioase. / Comori îţi fie / până-o să mori.”.

Acesta este mesajul *omului bun*-filosof Vasile Tonoiu, într-un dialog cu noi şi cu divinitatea, dorind să ne dăruiască măcar câteva dintre comorile sale sufleteşti.

Ion Calotă

Neo-modernismul metaforei

Daniela Toma publică recent volumul de poeme *fragile*, (Editura Art Creativ, 2017). În ciuda titlului, poeziile sale nu sunt deloc fragile ca structură, deşi sunt îndrăzneţe, enunţând desigur emoţii ce transpiră fragilitate în urma unor experienţe umane complicate, dar trasând pe parcursul cărţii un circuit stilistic de mare forţă, o poezie de concepţie, laborioasă, un act poetic aproape iniţiatic, o incursiune spre un simbolism neo-modern rar întâlnit, dar stăpânit cu o măiestrie fină.

Cartea aceasta de poezie zguduie aşteptările, prezentându-se sub aparenta structură a unui roman, cu capitole distincte, cu o curgere neînfrânată a textelor din fiecare capitol şi o narare fluentă, apropiată de tehnica romanului. În plus nu ar trebui să fim surprinşi că pe parcursul cărţii vom găsi şi scene de dialog sau monolog, ca-ntr-un veritabil spectacol de teatru.

Titlurile capitolelor sunt ele însele poeme într-un vers, ce condensează poetic anvergura acestui volum, de exemplu: “am un tatuaj permanent cu mine însămi”, “tăcerea mea nu-mi mai este fidelă”, “o Ană desculţă desenează în aer prima ninsoare”, “tentaţiile se află toate într-o ramă, prefăcându-se că mă iubesc” sau “trăiesc în partea frumoasă a lumii, am dinţi de flori”.

Versurile acestui volum au o muzicalitate complexă, cântă o simfonie lirică, onirică, polifonică, dar au şi picturalitate. Am întâlnit imagini surprinzătoare, pline de nuanţe coloristice cu care nu suntem obişnuiţi, de tonuri cu un policromatism inedit, alegorii lirice nemaiîntâlnite, orchestrate maiestuos: “dau înapoi cântecul soarelui”, “verdele acela cu care te înţelegi din priviri”, “din tablou va atârna coapsa unui fluture”, “un pictor priceput tocmai a pus soarele în livada cu ceai”.

Limbajul poetic se sincronizează mereu cu universul imaginar al autoarei, exploatând interiorul ei hipersensibil şi creând în final un discurs atipic, cu o spaţializare extrasenzorială: “ascultam duminica urcând înăuntrul meu”, “nu încăpeam singură pe un drum drept”, “trupul se face apă şi beau însetată din mine, îmi cântă oasele şi mi se scurg râuri spre cea nenăscută”, “în mod sigur de aici nu lipseşte nimeni doar nişte vechituri umblă desculţe prin mintea mea”, “poţi aşeza fericirea cu faţa spre nord acolo unde liniştea e întreagă şi lumina se varsă toată”.

Retorica versurilor are un mecanism bine articulat, deşi este atât de inovativ. Modernismul lor ideatic celebrează creaţia ca pe o ţintă vitală a omenirii, precum şi nevoia de puritate: “îmi chemam de peste tot ochii flămânzi”, “gâtul fragil al pământului”, “inelul de pe mâna mea dansează singur”, “îţi refaci chipul într-un ciob de oglindă atingându-l cu teamă să nu-ţi mai crească din obraji anii lacomi”.

Focul feminităţii fertilizează versurile şi dau o perspectivă simbolică şi idilică naraţiunii textului, mergând spre un nou misticism fecund: “noaptea face de fiecare dată din trupul meu alt trup de femeie tânără”, “nu mă fardasem deloc / să ţin departe hoţii de frumuseţe”, “într-o zi vei bea vinul aşa cum dezbraci o femeie”, “dragostea se scrie direct de pe front”, “rochia mea mai tânără aşteaptă să-i desenez vedenii pe mâneci”, “trasez linii lângă un zid, ele se învârt în jurul meu şi mă ridică pe vârfuri, se strâng tot mai mult peste coaste, în văzul tuturor”.

Contrastul între fericire şi durere, confruntarea dintre lumină şi uitare sau dintre raţiune şi instinct ne sunt relevate printr-o surprinzătoare regie a antitezelor ce făuresc o lume relativ fragilă: “în carnea mea, o furtună pe tocuri”, “trupul meu, un intrus într-o văpaie flămândă”, “lumea s-ar umple cu mai mulţi TU”, “îmbrăcam lumea în desfrunziri”.

Obsesia poetei Daniela Toma pentru scrisului metaforic, reinventarea metonimiei, compresia expresiilor, improvizaţiile spontane, toate descriu bagajul literar cu care vine această carte: “aduni flăcările de pe jos una câte una”, “sunt şi nu sunt trup de duminică”, “glasul tău nu este acolo ci în jurul gâtului meu să-mi dea de înţeles cum se simte aerul”.

O carte ca aceasta poate uneori să te renască, să te rescrie, poate să te ducă din cotidian într-o lume virtuală cu o dimensiune apocaliptică: “puteam să fiu drumul îndărăt dar n-aveam de unde să ştiu cum se fac alianţe cu timpul”, “mă îmbrac cu trupul meu şi el mă apasă ca un obiect ce-l port în mine”.

Vocaţia poetei de a crea texte vii, organice, transformă seminţele sintetice ale versurilor abstracte şi a cuvintelor sterile în jocuri de limbaj magic, în universuri paralele ale imaginaţiei voluptoase: “în definitiv, era mai bine aşa / aş fi putut risca să ajung un sentiment”, “umbra ta nu va scăpa din labirint”, “mi-am împrăştiat furtunile peste tot”, “în loc de braţe, port crengi înverzite până la brâu, îngrop adânc insomnii şi seminţe”.

Cititorului îi va fi mereu greu să empatizeze cu acest tip de poezii, pentru că necesită o pregătire, o asumare a necunoscutului, a depăşirii limitelor, o cheie pentru descifrarea sensurilor. Acest volum urmăreşte consecvent distanţarea de clasicism, de platitudine, cu riscul de a-şi îndepărta unii cititori, de a nu oferi confortul unei lecturi relaxate.

Experienţa acestei lecturi va marca totuşi orice cititor, iar unele versuri va trebui să le luăm ca pe o cuminecătură: “cuvintele de dinainte şi din urmă vin dintr-o crucificare”, “o amiază îmbrăcată sumar”, “timpul creşte şi descreşte undeva, într-un capăt de lume”, “prin crăpăturile lutului sorbi cu lăcomie suflete vesele”.

Sunt unele imagini şocante şi pline de profunzime, după care simţi că nu are rost să mai scrii altceva, că poţi rămâne blocat definitiv într-o emoţie: “sar încă peste herghelile de raze sălbatice”, “te muţi în aerul pe care l-ai desenat într-o duminică bună gândindu-te că nu vei lăsa niciodată oglinzile să adoarmă, nu vei lăsa luminile neculese”, “cândva, femeia frumoasă îndepărta cu graţie coaja întunericului, purta parfumul îmbrăţişării despicat în fâşii mici sau scria legi pentru umbre înalte”.

Poate că această recenzie abundă în citate, dar ele relevă cel mai bine substanţa lirică a acestor versuri, depăşind orice discurs descriptiv, orice încercare de refacere a universului terapeutic ingerat prin lectură. Citind această carte tind să cred că poezia nici nu ar mai putea fi scrisă vreodată altfel şi că putem miza pe această reuşită literară remarcabilă a poetei Daniela Toma.

Pentru final am păstrat aceaste citate-întrebări emblematice pentru autor şi pentru acest volum: “de ce trebuie Ana să fie o femeie când de fiecare dată toţi suntem înzidiţi în pereţii imaginari ai unui trup pe care nu-l alegem?”, “de ce ar trebui să ies din mine ca să mă pot cuprinde în umerii celorlalţi şi cum să mă am mai mult dacă mă privesc zilnic în alt personaj şi mă sufocă propria lui viaţă?”.

Viorel Nica

Iubire aurorală într-o lume crepusculară

Apărut la Paris în 2012, tradus din franceză în română de Cristina Radu, publicat de IBU Publiching în 2013, romanul *Veşnicia ne aşteaptă*, de Francois Cheng (scriitor francez de origine chineză, născut în 1929) nu este doar o inocentă „poveste de dragoste în timpul dinastiei Ming" (cum îl subintitulează modestul său autor), ci şi o ficţiune extrem de rafinată, în perimetrul căreia protagoniştii originali îşi exprimă opţiunea pentru un mod de existenţă liberă, spontană, relaxată, îşi conturează viziunea asupra lumii dintr-o perspectivă mai degrabă taoistă decât confucianistă, bazată pe comunicarea deschisă, pe iubirea neîngrădită, pe respectul reciproc, pe credinţa în transcendenţa eliberatoare, pe comuniunea cu natura păstrată intactă, nesupusă vreunei transformări spectaculoase.

Coborând de la munte la şes, medicul Dao-sheng „se gândea că încă era în viaţă" (la vârsta de 54 de ani), încerca „pe de o parte, o senzaţie de libertate faţă de constrângeri şi, pe de altă parte, nevoia de a alege totuşi o direcţie, de a se întreba unde avea să-şi petreacă noaptea". Ajuns la Jie-shi, a zăbovit la un han nespunând nimic „despre statutul său de semitaoist care respectă regimul vegetarian", potolindu-şi omenească „frică de a înfrunta necunoscutul". Revenind în „capitala provinciei" după circa treizeci de ani, resimţise teroarea acelui „loc blestemat", unde, cu mulţi ani în urmă fusese umilit, mai mult decât atât, „condamnat şi trimis la muncă silnică" pe nedrept. După ce s-a stabilit la o mânăstire taoistă, i-a cerut Marelui Călugăr permisiunea să practice medicina şi divinaţia. De vreme ce se afla „în aşteptare, viaţa sa căpăta un fel de rutină". Revăzând de aproape chipul lui Lang-ying (devenită doamna Ying)" pe care îl purtase în suflet atâţia ani de-a lungul peregrinărilor sale prin lumea de mult mai multe ori ostilă decât prietenoasă, „regăsea întreaga puritate a trăsăturilor chipului şi întreaga sensibilitate a privirii care cândva îi frânseseră inima", s-a emoţionat profund, s-a întristat găsindu-şi iubita de odinioară „ofilită din cauza tristeţii" acumulate în suflet în urma mariajului nefericit cu un bărbat infidel şi neînţelegător, s-a simţit „bântuit" de privirea ei neîntinată. După aproape o lună a constatat că ea încă nu-l recunoscuse. Ceea ce l-a făcut să se nelinişteasca simţitor, să ajungă „în culmea disperării", vidat de „energia de care avea nevoie ca să facă faţă obstacolelor" ivite în calea sa, „complet neputincios" (într-un mediu refractar celor mai bune intenţii ale sale). De la o zi la alta, „îi era de nesuportat acest sentiment permanent de spaimă, mai insuportabil încă decât sentimentul neputinţei". De îndată ce a auzit că doamna Ying era grav bolnavă şi că niciun medic din partea locului nu izbutise s-o vindece, i-a sărit în ajutor, măcar că a întâmpinat o seamă de piedici până să ajungă în casa ei, cât mai aproape de patu-i de suferinţă. Faţă în faţă cu bolnava, s-a încredinţat că „totul se petrecea după voinţa sa, cu toate că era conştient de limitele pe care nu le putea depăşi". După câteva săptămâni de îngrijire meticuloasă, a reuşit să amelioreze starea pacientei, ba chiar să realizeze destul de lejer cu aceasta „un fel de armonie aproape instinctivă". În virtutea unei evoluţii fericite a stării de lucruri, „pe durata lunilor care urmară, medicamentele, alături de forţa iubirii, acţionară asupra pacientei şi-o scoaseră din abis", spre marea bucurie a celui ce-o tratase grozav de emoţionat. Din cale afară de bucuros că fusese, în sfârşit, recunoscut de „fiinţa visurilor" sale, Dao-sheng trăia un moment de euforie intensă, de deplinătate sufletească, socotea că-i găsise vieţii lui un sens ascendent. La rândul său, Lan-ying îi împărtăşea bucuria, „era intimidată de perspectiva de a-l revedea pe bărbatul care era de acum centrul existenţei sale". Mulţumindu-i Cerului de nenumărate ori, cei doi se bucurau deopotrivă „de fericirea limitată care le era permisă", intrând în rezonanţă, lăsându-se conduşi de iubire „către extazul secret", regăsindu-şi, cu încântare sporită, „deplinătatea fiinţei", opunându-se din răsputeri îmbătrânirii inevitabile, umilitoare, redescoperind bucuria de a trăi în sânul naturii aflate într-o abia perceptibilă prefacere (asupra căreia priceputul romancier ne atrage destul de des atenţia cu discreţia de rigoare), gustând fericirea după îndelungi ani de nefericire, emanând adeseori „un fel de strălucire transparentă şi senină, semn al unui trup înflorit în secret", admirabil regenerat sub pavăza dragostei generoase. Deşi paralizat, răutăciosul soţ al lui Lan-ying, s-a străduit să dezlege misterul regenerării consoartei sale, ba chiar să-l savureze într-o oarecare măsură. Urmărind-o cu asiduitate, el a observat că urmărita zăbovea câtva acolo unde obişnuia să-şi petreacă vremea medicul taoist, s-a arătat obsedat de „nevoia de a supune pe cineva capriciilor" şi resentimentelor sale, râvnea cu tot dinadinsul „să se poată bucura din nou de plăcerile de altădată" (de o trivialitate ofensatoare), i-a trecut prin gând ceva senzaţional: „s-o violeze pe femeia cu care era deja căsătorit", dar pe care o neglijase şi o umilise atâta vreme. Ratându-şi planul pervers, s-a impacientat nevoie mare, s-a pomenit într-o situaţie mai mult decât ridicolă. Ca unul care a avut ocazia să trateze un misionar creştin, Dao-sheng a aflat câte ceva despre creştinism, despre valoarea iubirii în cadrul acestuia, s-a trezit felicitat de către călugărul occidental pe motiv că, pe lângă „arta de a vindeca trupurile", era preocupat de „aspectele esenţiale ale vieţii", şi-a întărit propria credinţă în iubire.

Măsurând, într-o bună zi, profunzimea schimbării care se produsese în el, s-a simţit îndeajuns de mulţumit de ceea ce i se întâmpla de la o vreme, de faptul că-şi identificase în iubire „fundamentul vieţii sale" pline de sens, adânc rostuite. De îndată ce se reîntâlnise cu persoana iubită, „sentimentul care îl cuprinsese era chiar acela pe care l-ar simţi pământul la întâlnirea apei purificatoare: gratitudinea". Graţie prinosului de iubire „viaţa lui căpătase un nou ritm, slujind un ţel pe care îl depăşea". Conştient fiind de „transformarea care avusese loc în fiinţa lui", „simţea, grefată la rădăcina fiinţei lui, o altă fiinţă care îşi dorea să se dezvolte, pătrunsă de virtute, de înţelepciune. Chiar şi după aproape trei ani, „prezenţa lui Lan-ying îl surprindea pe Dao-sheng prin aspectul său proaspăt, de parcă o vedea pentru prima oară", emoţionându-l „asemenea unui dor unic", descoperind că „adevărata frumuseţe era elanul însuşi către frumuseţe, izvor vizibil şi, în egală măsură, invizibil, ţâşnind în fiecare secundă din adâncul fiinţelor prezente". Solicitat şi, totodată, provocat fiind să-l vindece tocmai pe bolnavul şi coruptul soţ al femeii iubite, şi-a dat silinţa „să stăpânească situaţia cu demnitate", evitând să se coboare „la nivelul acestui om uscat de ranchiună", care în urmă cu trei decenii îl trimisese, pe nedrept, la închisoare. Decât că, în pofida celor mai bune intenţii sale sale, bolnavul Zhao îl abordase cu mefienţă şi violenţă, după ce-l recunoscuse, percepându-l nu ca pe un binefăcător consecvent şi scrupulos, ci ca pe un rival de temut şi de urât, mai mult decât atât, îi ceruse concubinei sale Fu-chun să-l denunţe pe medicoul taoist ca pe un infractor primejdios şi să-i toarne arsenic în ceai doamnei Lan-ying. Mai înainte de a muri, ticălosul Zhao a încercat să-şi sugrume soţia nevinovată. Auzind „cumplita veste", Dao-shung i-a sărit în sprijin victimei inocente şi a reuşit s-o readucă la viaţă după câteva competente manevre resuscitante. Văzând-o iar vie şi frumoasă, „îşi dorea ca momentul acela unic să se prelungească la nesfârşit", savura intens miraculosul, amânându-i preschimbarea în ceva de ordin banal. Odată cu plecarea ei la mânăstire, el a căutat să-i respecte alegerea, să fie răbdător, să dea dovadă de înţelegere maximă. În acelaşi timp însă „fu cuprins de o amărăciune pe care nu o mai cunoscuse vreodată". Drept urmare, „realitatea exaltantă pe care o trăise timp de trei ani îi părea dintr-odată o himeră, gata să dispară, ca un buchet de nori". Având nevoie de alinare, îl căutase pe misionarul creştin pe care-l vindecase cândva. De la acesta aflase că „fiinţele care se iubesc cu adevărat nu sunt îngrădite nici de spaţiu, nici de timp". Pe deplin mulţumit de spusele celuilalt, „toate întrebările existenţiale care îl frământaseră i se păreau acum neînsemnate", „predispoziţiile sale fizice şi mentale se schimbaseră fundamental", resimţea „un amestec de regret, de nostalgie, de consimţământ şi, oricât ar părea de ciudat, de „fericire", se încredinţase că avusese norocul să dezlege „misterul Femininului", în afara căruia „tot restul i se părea lipsit de importanţă şi de semnificaţie", „pas cu pas, deveni contemplatorul unei pasiuni mistice, care se desăvârşea în el şi, în acelaşi timp, înaintea lui. Dornic să o revadă, s-a îndreptat, cu ultimele-i puteri, spre mânăstirea ce-i găzduia iubita.

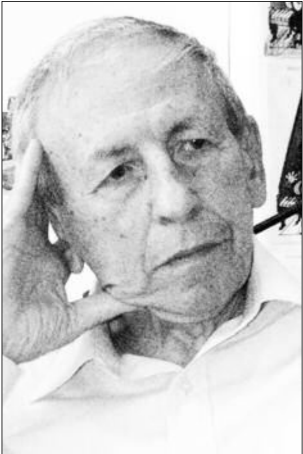
Proiectând „o poveste de dragoste" aureolată într-un decor mundan crepuscular, subminat de contradicţii neaplanabile, viciat de patimi obscure, de instincte posesive, de constrângeri irezonabile, gata să se descompună dintr-un moment într-altul, să-şi scoată la iveală toxicitatea, precaritatea, spectralitatea, maturul romancier Francois Cheng recurge (în meticulos elaboratul său roman *Veşnicia ne aşteaptă*) la tehnica inspirată a contrapunctului admirabil mânuit spre a reprezenta, respectiv evoca, un colţ de lume mai aparte, unde frumuseţea se vede nevoită să cohabiteze cu urâţenia, unde ordinea straşnică, sfidătoare ameninţă să scoată din rostul său viaţa mai puţin ordonată, spontană şi mlădioasă, unde iubirea constantă, tenace, dornică este obligată să coexiste cu ura, cu resentimentul, cu ranchiuna, unde ascendentul sens al existenţei se pomeneşte adeseori blocat de nonsens şi absurditate, unde Fiinţa e frecvent ameninţată de Nefiinţă, împingându-i spre disperare pe cei ce ar dori cu tot dinadinsul să-şi cucerească un statut de fiinţători lejeri, mlădii, despovăraţi.

...o ficţiune extrem de rafinată, în perimetrul căreia protagoniştii originali îşi exprimă opţiunea pentru un mod de existenţă liberă, spontană, relaxată, îşi conturează viziunea asupra lumii dintr-o perspectivă mai degrabă taoistă decât confucianistă, bazată pe comunicarea deschisă, pe iubirea neîngrădită, pe respectul reciproc...

cronici

Marin Ioniţă

DIN LUMEA COPIILOR PREMATURI

Există o altă lume, dincolo de cea văzută, auzită, gustată, pipăită, iubită, gândită cu mintea de fiecare zi. Lumea ideilor pure...

I. FATA CARE A VĂZUT IDEI

De data aceasta, ucenica lui Platon este o elevă din clasa a şaptea la o şcoală de cartier.

Care nu l-a citit pe Platon. Care nu l-a cunoscut. Care a ajuns pe acelaşi drum nebâjbâit, călăuzită de propria inteligenţă. Este eleva ***Isabela Dumitru*** de la Şcoala Nr. 8 din Piteşti :

Predefinit

Mentalitate neptuniană.
Progrese.
Suntem inhalaţi de predefinit
În timp ce ne prăbuşim în propria voinţă.
Ne retragem în particularităţi de esenţă
Adâncind fiecare simplitate cu o îndoială,
Conturând poeziile cu idei singuratice.
Iar singurătăţile mint mult.
Când realitatea se devorează pe sine
În imaginaţia noastră complementară.

Intens

Împreună. Mereu doar eu în înălţimi
Ne scufundăm în adâncurile eternităţii
Cristalizându-ne decada de nemurire
Dar consumând câte un veac în minutul de amorţire
Al intensităţii.

Dominator

Nimic mai atractiv
Un Dumnezeu cu salopetă albastră
Efortul ar transpira reprimare emoţională
Un Dumnezeu dominator şi atât
Idealul masculin
Al submisivităţii feminine.

II. ÎN GENEZA OBSCURĂ

Din lumea ideilor pure în lumea materiei absolute. Încă o dovadă că nimic nu este interzis poeziei. De la Arghezi care isca din bube, mucigaiuri şi noroi, frumuseţi şi preţuri noi. Copila asta pătrunde cu bisturiul estetic dincolo de tegumente, în adâncurile cele mai întunecate ale fiinţei biologice, în mâzga viscerelor în care se plămădeşte existenţa. Fără această lume nebuloasă, care pare inconştientă de sine, amorfă în gândire, nu ar exista nici lumea ideilor pure.

După cum îmi este cunoscut, nici un poet adevărat nu a scormonit în această genune. Ca să nu vorbesc de literatura surogat a autorilor de literatură obscenă şi decadentă.

Eleva ***Mihaela Alexandra Ilie*** din clasa a XI-a, Colegiul Zinca Golescu din Piteşti, este fascinată de miracolul începutului...

Gândul de la miezul nopţii

În Salem plâng fecioarele,
că mor
sub greutatea păcatelor lumeşti,
sortiţii lor;
ce nu au mai apucat
să se nască
din pântecele căptuşite ale
femeilor fecundate.
În mine plâng organele.
Ficatul, inima, plămânii
se sparg sub voluptatea
vulgară a privirilor tale,
şi îmi inundă colivia
de păsări oarbe
ce se mănâncă între ele,
de dragul tău...

III. NISIPUL PĂMÂNTULUI, NISIPUL CERULUI

Nicole Stroe

Sufletul cenaclului anul trecut. Azi, studentă în Bucureşti. Şi mai avem noroc de ea din când în când.

Nisipul cerului

Cade nisip din cer.
Fire fine şi albastre
Se preling pe boltă.
Fără grabă,
Ca nişte lacrimi uscate,
Plânset fără substanţă
Îl privesc cum se destramă.
Oare atât de nesincer
Poate fi văzduhul ?
Simbolul înălţării,
Pierdut-am noi speranţa ?
Zarea cu valuri pufoase, înspumate,
A devenit ea oare,
Nisip mişcător?
Se amestecă piesele mozaicului
Sau e doar o furtună tăcută ?

Iar cum furtunile trec...

IV. JOCUL ÎNTRE A FI ŞI A NU FI

Alexandra Ondrea

Poate să nu fie nici ea scutită. Frumoasa Alexandra Ondrea, un ghem de întrebări, de unde venim, unde ne ducem, cine suntem, destinul, universul. Şi răspunsuri la întrebări care nu au mai fost puse.

Frumoasa Alexandra Ondrea, un ghem de întrebări, de unde venim, unde ne ducem, cine suntem, destinul, universul. Şi răspunsuri la întrebări care nu au mai fost puse.

VOID ...

O gaură neagră,
Un nimic ce fură tot.
O stea, încă puţină lumină,
Absolutul în neant
Şi nimicul tot acolo.
Cu cât iei, cu atât cauţi
Să acaparezi universul.
Strălucirea ochilor
Nu-mi are înlocuitor.
Soarelui îi dai târcoale
Sub o umbră transparentă,
Dar iau foc
Şi lumina te acaparează.
Yin şi Yang arzând, echilibrul rupt ;
Balanţa se înclină.
Haos, tăcere, mimica unei supernove,
O stea pe moarte,
Soarele unei galaxii.

V. ŞI DRAGOSTEA, BAT-O VINA !

Aurora Elena Vasile

Nu există poet care să nu fi scris şi despre această sublimă năpastă. Poeziile Ucenicilor Vrăjitori dau în clocot de iubire. Aurora Elena Vasile, veterană a cenaclului literar şi de jurnalism, pe care îl frecventează de pe când era elevă. Azi juristă într-o importantă instituţie culturală.

*

Şi tot aşa, nu ne-ar ajunge paginile acestei reviste, de am publica măcar câte un poem sau un fragment de proză narativă : *Maria Alexandra Bulgar, Denisa Coroja, Bianca Dobrescu, Oana Dumitrescu, Mihaela Ilie, Marius Ionescu, Alexandra Ondrea, Marina Pantazi, Eliza Celestyna Poltorak, Maria Magdalena Rada, Ralph Ioan Rădulescu, Stroe Nicole, Aurora Elena Vasile, Teodora Vasilescu, Isabella Dumitru, Iulia Andrioae, Lucian Dorin Bolbea, Alina Elena Cârstea, Smaranda Iuliana Consuela, Andreea Miu, Marian Valentin Neagoe, Ştraub Ioana Patricia, Teodora Vasilescu, Vigu Georgiana Nicol, Mihaela Ilie.*

Dar mănunchiul lor de flori alese se află în volumul al doisprezecelea al antologiei Ucenicii Vrăjitori, care mai miroase încă a cerneală tipografică. Editat de Casa de Cultură a Sindicatelor din Piteşti (director Nicolae Creţu) care adăposteşte Cenaclul literar şi de jurnalism al elevilor şi studenţilor , cu chemare literară, din Piteşti, Mioveni, Costeşti, Topoloveni, Curtea de Argeş şi alte localităţi, în coordonarea profesorului Marin Ioniţă, membru al USR.

Nu ştiu câţi dintre aceşti autori vor rămâne cutreieraţi de muze. Dar faptul că numai în ultimul an au apărut două cărţi scrise de pe băncile şcolii şi peste douăzeci de-a lungul anilor, precum şi volumul de faţă, este o garanţie.

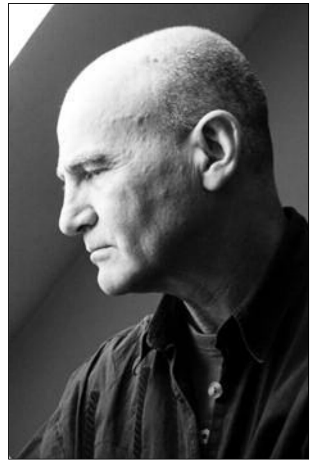
De dor

Mi-e dor şi doare de-o zi cu soare,
de-un zâmbet larg, de-un vechi catarg
cu vise legate de briză-mbătate
de-un suflet bun, de rumm, tutun,
de-o frunză târzie în bucla-mi aurie...
Mi-e dor şi doare de nopţile goale,
de luna cea plină, de lumina ei lină
de mângâieri divine împletite-n suspine
de tot ce apune în prag de răpciune...
Mi-e dor - să mă las uşor,
pe braţele tale şi privirea agale
să-ţi cadă pe chipul meu
şi-un sărut derbedeu să-mi dai !
Fericirea plouă peste mine,
ceaţa mă îmbată în senzaţii reci,
cerul trosneşte când te ating
şi stropii se preling –
vii să mă petreci ?

litere

Alexandru Jurcan

Realitatea ca un magnet

Svetlana Aleksievici (n.1948), jurnalistă şi scriitoare belarusă, a primit Premiul Nobel pentru Literatură în 2015, pentru „scrierile ei polifonice, memorial al suferinţei şi curajului în epoca noastră". Unii au contestat distincţia pentru profesia ei de jurnalistă, pentru opera de nonficţiune. Autoarea crede că „pot fi simultan scriitor, reporter, sociolog, psiholog şi preot". Afirmă că „realitatea m-a atras mereu ca un magnet, m-a torturat şi m-a hipnotizat, mi-am dorit s-o fixez pe hârtie".

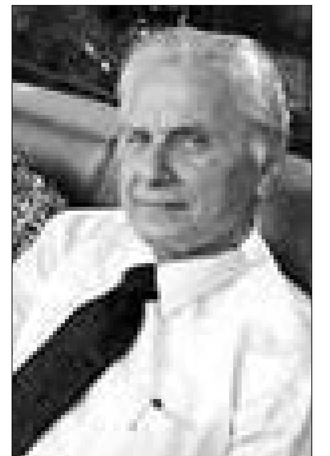
Născută pe teritoriul Ucrainei, Svetlana Aleksievici a început cu reportaje, care mai apoi s-au constituit în cărţi, în care ea a luptat cu ideologia comunistă. La noi au fost traduse *Vremuri second-hand, Războiul nu are chip de femeie, Dezastrul de la Cernobîl, Ultimii martori, Soldaţi de zinc.* În raport cu oficialii, ea a avut rolul de oponent. În 1990 a violat unul din ultimele tabu-uri ale ex-URSS şi anume mitul războiului din Afganistan. Am citit cartea în versiunea franceză (Christian Bourgois editor) – *Les cercueils de zinc / Sicriele de zinc* . Între 1979-1989 un milion de militari sovietici au trecut prin Afganistan, provocând distrugeri uriaşe. Televiziunea îi arăta pe soldaţii sovietici plantând pomi în sate, dar ei aruncau grenade în casele de argilă. Morţii erau trimişi în URSS în sicrie sigilate de zinc. URSS era atunci un stat militarist, camuflat. Cartea Svetlanei i-a lipsit pe „eroi„ de aura falsă. Au fost numiţi mai apoi brute, asasini, violatori.

Autoarea aduce mărturii şocante, astfel că procesul contra ei a fost iminent. Totul a pornit de la spectacolul conceput după carte, jucat la teatru, înregistrat şi dat pe canalul naţional. Atunci grupele de mame ofensate au început atacul. Că adică Svetlana le-ar fi deformat spusele. Că „tu devii celebră, iar noi ne-am pierdut copiii". Că „vrei să demonstrezi că suntem mame de asasini". În fiecare noapte e asaltată de telefoane : „Cum îndrăzniţi să acoperiţi cu noroi mormintele băieţilor noştri? Vreţi să vă faceţi un nume de glorie cu sângele fiilor noştri?"

Svetlana Aleksievici e necruţătoare denunţând absurditatea războiului .„Am plecat dintr-un stat care avea nevoie de acest război şi am revenit într-un stat care nu mai avea nevoie..." – afirmă un soldat. Ei se credeau...eroi! Eliberatori. Svetlana s-a documentat, a plecat în Afganistan şi a aflat crudul adevăr : soldaţii nu plantau arbori, ci ucideau. Ea adună mărturii diverse : „Da, am ucis, am ascultat ordinele, dar..de ce să se afle? Avem avantaje ca eroi". Altul se îngrozeşte povestind de mirosul fetid al intestinelor în plină căldură - „mirosul excrementelor şi al sângelui omenesc nu poate fi eliminat de nicio leşie". Li s-a pus o armă în mână. Li s-a spus că servesc o cauză nobilă. „Ni se ordona: nu povestiţi prea mult, e un secret de stat". Au zis că-i duc la Taşkent şi au ajuns în Afganistan. Un interlocutor se întreabă : „Care e culoarea strigătului? Care e gustul lui ? Şi cel al sângelui? Un rănit îşi pierde repede sângele, ca un borcan spart" (traducerea citatelor din versiunea franceză îmi aparţin).

La proces, un anumit Oleg îi cere bani: „Tu ai drepturi de autor, noi trecem drept asasini. Sunt erou sau criminal? Acum se zice *eroare politică*". Un soldat spune că a început să bea în memoria morţilor; nu mai găsea bucuria de a trăi. Sigur că la început tinerii doreau să devină eroi. Mai apoi s-a instalat luciditatea infernală. Svetlana ştia că procesul era politic. Adică o farsă bielorusă pentru protecţia onoarei şi demnităţii. Orice adevăr despre „cenuşa jăratecului sovietic"costa enorm de scump.

Serghie Bucur

Apoetoză

Nu se adună aşa melcii –
Mi-a zis Ion Barbu /

Învaţă să mături mucigaii –
M-a apostrofat Tudor Arghezi /

Te-am prins la Necuvinte –
Mi-a tras un şut Nichita Stănescu /

Du mormântul Eminescului
La malul Cerului şi ascultă
Cum se cunună teii –
Mi-a vorbit Dumnezeu
Cu înţelegere... ///

Călătorind

Ce cauţi pe-aici fără licărul de nădejde –
M-a luat la rost şoferul cursei locale
Mânjit pe gânduri cu funinginea disperării /

Ce vrei din toate acestea –
M-a-ntrebat curioasă vânzătoarea
Prinzându-mă cu ochii printre visele copilăriei /

Ce vrei să mai repari bătrâne –
S-a uitat ceasornicarul la mine
Cu mutră din Bruegel /

Cum ieşi la plimbare cu nepoţii fără să-i numeri –
Mă privea încruntat poliţistul cu paşaportul
Uzat de refuzurile dinainte de 89 /

Te-am aşteptat dinainte să apară ferparul tău –
M-a înfruntat arătătorul de sub furoul vecinei
Pensionată în visările cu viagra /

Pentru locul de veci când vii să negociem –
Tocmai ieşea din cimitir preotul paroh
Aghiazmuindu-mi rătăcirile ///

Circuit

Soarta umblă pe hartă
Urcă la ultimul etaj al hotelului
Dă buzna în metrou
Calcă pe umbre poliţaii
Se travesteşte în bagaje
Şi află cine de ce
Stă de trei zile la
Scara avionului /

Portretul ei robot
E fotografiat de frica din mine
Poleită cu nervi ///

Teatrul zilelor noastre

”All inclusive”

Cinci, pe val, actualmente, pe scene dând randamente. Mirela Oprişor, Medeea Marinescu şi Diana Roman. Marius Manole şi Vlad Zamfirescu. Într-o comedie d-a contemporană, cu titlul de mai sus. Împrumutat adecvat din comerţ turistic. Un text nimerit despre ale vieţii. Iubire, familie, neînţelegeri. Singurătate-n doi, relaţii pe de lături şi încurcături. În fond, chestii de soartă, curente, frecvente. Da` şi-o sarcină pretinsă, deci un prezumtiv copil. Motiv isteţ de farsă că n-ai luat nota zece. Pornind de la biletu` ce ţi-a picat la test...

Personaje din vest, autor român. Alexandru Popa. Regie decentă şi eficientă (tot Vlad Zamfirescu). Jocu`, nuanţat, cursiv şi legat. Umor neforţat şi îmbelşugat. Reţetă perfectă pentru aplauze vii. Căci venim la teatru să ne regăsim. Să râdem şi să gândim la ce replici auzim. Să ne şi evaluam, să mai şi evoluăm. De spirit să nu uităm şi mereu să-l dezvoltăm. Că d-aia Creatoru` ne-a dat, unicat, nu doar pântecu` de săturat...

”Micul infern”, plăcut etern...

De vreo patru ani încoa`, artişti de la Naţionalu` bucureştean au readus, binevenit, în atenţia noastră această comedie autohtonă nemuritoare şi mereu cuceritoare. Iscată peren în veacu` trecut, spre mijlocu` lui. Creaţie savuroasă, pe deplin armonioasă, despre viaţa de cuplu. Cu lumini şi umbre veşnic existente. Cu soacră şi secretară, răvaşe necitite, iubiri neîmplinite. Cu văpaie la juneţe, scleroză la bătrâneţe...

Mircea Ştefănescu, tătânele ei, a clădit-o inspirat, cu umor îmbelşugat. Parfumu-i de epocă păstrându-se viu, bogat, romantic, nealterat. Iară Mircea Cornişteanu, regizoru` de acu`, făcând din el şi din replici, înc-o dat`, echilibrat, motiv de succes constant. Fără de excese ori denaturări, nesilind colegii la niscai sforţări. Se joacă decent şi cu randament, astfel că la fine se bate din palme lung, incandescent...

Cine-a fost pe scenă? Ileana Stana Ionescu, meritat în frunte şi, întemeiat, cu ovaţii multe. Apoi, Liviu Lucaci şi Ilinca Goia, straşnică pereche. Mai ales bătrâni cam într-o ureche. Marius Rizea, Dragoş Stemate, Daniel Badale, Fulvia Folosea, fiecare-n parte umblând ca la carte. Comicu`, spumos, râsu`, copios. Textul, excelent, cu tâlc aferent. Talent evident, firesc, suculent. Produs de echipă cu entuziaşti. Un ”mic infern”, minunat, unanim apreciat. Teatru românesc clădit sănătos, veşnic arătos...

ADRIAN SIMEANU

Ion Popescu-Brădiceni

Relecturi

Aurel Ştefanachi, prinţ al Sărbătorii numită Metapoetica

Aurel Ştefanachi scrie o poezie a străfunzimilor aproape insondabile; se pogoară ca să recupereze, ca Orfeu „termeni pentru neființă", „predispoziţii" , „imagini feerice" vâscolite şi viscolite de imaginaţie sa... monstruoasă, avatarică / atavică, de creatica / creativitatea sa în acelaşi timp emoţională (sentimentală, empatizând cu... măria sa cititorul...

1. Din perspectiva noii paradigme transmoderniste

Ah, fiindcă-l cunosc pe Aurel Ştefanachi, fiindcă i-am pătruns oarecum stările-i sufleteşti ca pe intertextualităţi fertile în eon.

Ah, fiindcă m-am dumirit de complexitatea scriiturii şi a transcriiturii sale funambuleşti, fiindcă l-am contemplat înlăuntrul unei mănăstiri pe mal de râu înspumat şi învolburat ca o iederă.

Ah, fiindcă e un om autentic şi un tovarăş de cale de-o exemplară paideie, fiindcă, pentru Dânsul, Poezia există numai graţie Filosofiei dedinspre Orient, dar şi numai graţie Fenomenologiei dedinspre Occident.

Ah, fiindcă se teme de „lăcomia Destinului", doreşte a-şi îndepărta nefasta, inevitabila înfrângere cu o armură de limbaj, călare pe un cal metalingvistic şi evident transretoric, şcolit şi azi peripatetic ca un Prinţ al Sărbătorii numită (Meta)POETICĂ.

Deh, Aurel Ştefanachi e un poet pe care, după ce-l reciteşti, te apuci realmente cu mâinile de cap şi scrutezi profunzimile labirintice codificate, sparte în mii de cioburi, practic, în cele din urmă, inviolabile în esenţa lor străpură, arhetipală, arheică.

Deh, e un poet – în mod cert chiar un mare poet, – dar am văzut că unii critici contemporani nu-l înţeleg pre măsura valorii sale de vizionar, de descoperitor al altor aspecte ce ţin de poiein dar şi de poiesis.

Deh, şi, acuzat probabil iar de lipsă de modestie, consider că e, totuşi, cazul a mă pronunţare şi Domnia-mea, din perspectiva noii paradigme transmoderniste, fie că nu le-o place unora, iar alţii râde-vor ca proştii în târg după ce-au văzut o girafă îmbrăcată ca o mireasă.

2. Tanscendere şi luciditate

Prin urmare „am văzut cartea" ca pe o „hologramă" / „holografie"; ca pe un uriaş catastif cu „însemnări existenţiale", cu repovestirea unor „scene de vânătoare" care se vădesc a fi „schiţe pentru autoportret".

Poemul e liniar, e „cântec despre vis", e „oglindă şi mască", e ludic, epifanie, „sudoare şi artă", e o „repede vedere în istorie", e o „fereastră îngheţată" cu vedere spre „cele opt forme ale visului", e un „studiu" în „bibliotecă", e consecinţa „izgonirii din paradis" (e substitutul paradisului – n.m.), e un cântec al geometriei frigului, e adică o „scriere impersonală" care reflectă „ipostazele gândului", e „hierofanie", „a doua descriere a memoriei", cu „concluziile" antihanatice de rigoare" mai degrabă oscilaţie / revelaţie / imperfecţie ca-n „Lecţia despre cub" (Nichita Stănescu).

„Dar astăzi s-a şi făcut ora unsprezece" trecute fix, iar bietul meu pix cu pastă neagră îşi manifestă brusc strania dorinţă de a se metamorfoza în fir de nisip ca să-şi lase urmele distincte pe el „broasca ţestoasă" şi „regele Thanatos", ori Hypnos, Celălalt, ori René Char, Iisus Hristos, motanul Guguri şcă, ori poetul în persoană aflat în simultană „transcendere şi luciditate", originar din „ţara verbului şi a umilinţei", „ţărm invizibil"; locuind în „casa de vis", descoperindu-şi clipa de extaz şi comunicând-o într-un „poem analitic".

Sau într-o „carte înlocuitoare", „cantilenă", „poem încercuit de o piatră", „poem nescris ce-şi preumblă fiinţa" după „semne de dinaintea cuvântului", „psalm care a început să meargă" în direcţia unor „perfecte închipuiri".

Poemul-cisternă, dicteu mereu derizoriu, „dublare", „manuscrisele iluminându-se", poemul antiorfic, „întreprindere onirică", poemul-imensă cădere de zăpadă (ca s-o îngroape de vie pe Albă ca Zăpada – Yinul Yangului Ştefanchi – n.m.), poemul diluvial, bocet, repecusiune-eglogă (adică antiscriptural, renunţiativ? – n.m.), format din „istovitoarele versete ale magiei" dar şi diseminările, rupturile, schizoismele unei tehnici exogene, centrifuge – sunt câteva din identificările-mi topologice / tipologice / toposoidale / inventatrice.

Hibrisul poetului este deosic şi deontic, şi-l asumă autotelic, prin centrii livreşti colindând ori petrecând într-o întemeiere alchimică (aceasta înlocuind cântecul „cu aripile-i tremurând în văzduh").

3. Cartea – rug şi metaforă a jertfei

Aurel Ştefanachi scrie o poezie a străfunzimilor aproape insondabile; se pogoară ca să recupereze, ca Orfeu „termeni pentru neființă", „predispoziţii", „imagini feerice" vâscolite şi viscolite de imaginaţie sa... monstruoasă, avatarică / atavică, de creatica / creativitatea sa în acelaşi timp emoţională (sentimentală, empatizând cu... măria sa cititorul, dar şi cu mine (re)lectorul de... serviciu, intrat într-o tensiune insuportabilă exact precum intensiunea propriei sale scriituri, care fuge de tautologie, care în „Camera cu Magnolii" se dedă unui expresionism... cuantic, infinitezimal, unui limbaj care se joacă cu gramatica, îi schimbă regulile, dar nu postmodernist ci... transmodernist (atent la nuanţe – şi-l felicit public pentru acest aspect... critic – Liviu Leonte în spune moderat / ponderat „înscriere mai degrabă într-una din direcţiile modernităţii") şi în descendenţa suprarealismului şi a dicteului automat.

Măi, mânca-v-ar tata de critici (căci sunteţi inteligenţi şi mă intimidaţi pe cinstea mea: Emil Iordache, Ioan Holban, Mircea A. Diaconu – n.m.), mai am şi eu câte ceva de adăugat, aşa că, rogu-vă, imploru-vă, a-mi ierta cutezanţa perfect antimimetică şi intracritică (a se vedea eseul dedicat lui Aurel Pantea şi lui Constantin Brâncuşi în numerele din ianuarie şi februarie ale „Confesiunilor" – n.m.), ba pe alocuri chiar oarecum frondistă şi avangardistă.

Cartea ca rug e o metaforă a jertfei. Cartea infinită se rescrie necontenit, îndepărtează formele sorţii, înalţă aripile. „Această carte tot în afară / tot înăuntru fiind / prin bazinele nopţii scriindă" (Carte, p. 7).

Poetul e un descriptor al increatului, iar în „melodioasa vale a plângerii" scribul „coboară să ridice argintiul cuvânt" „credincios pământului, verbului".

Iar poemul e poiein, e o facere ori „scrisul / comprimat / săpând tranşee"; „coala de scris mi-a asimilat carnea / citiţi curgerea sângelui meu"; „peste maluri revărsând Biblioteca din Alexandria... compun orchestraţia lumii/ din flăcările cetitului un «ins» subînţelege cauza poeziei / primind în schimb o saltea umplută cu paie".

Şi tot năzuind a defini scrisul, înţelegem că rolul lui este utopie, combustie internă, transmigrare, „mersul răsfrânt în pământ / al celuia care a început scrisul / în răsfrângerea apei de cristal, / în cântecul crud al sferelor"; „pământul" fiind „materia verbală".

Cele de mai sus, prelevate metodologic, demonstrează extraordinara cultură po(i)etică a lui Aurel Ştefanachi, asimilată strat peste strat, de la cel de jos mitologic, înspre suprafaţa textului, până la cel pur semiotic.

Revendicându-se dintr-o „sfântă tradiţie"europeano-românească, desigur că, pe alocuri, poezia şi arta (şi poetica aferentă) par greu accesibile „maselor largi de muncitori şi ţărani". Ei, şi ce dacă? Când descifrezi materia verbului (dacă auzi „scrisurile în ziduri şi clopote înălţându-se, conchizi, ca şi poetul mărturisitor „împotriva ideilor / a început naşterea verbelor mele") (Însemnări existenţiale, p. 17).

4. Emergenţa formei întrevăzute

Scriu eu însumi poezie (vezi „Grădina de(-) mentă", mai recent apărută, şi tot la Editura Tipo Moldova şi încă în pre(ten)ţioasa colecţie „Bibliofil" – n.m., I.P.B.) şi cam ştiu ce-nseamnă sintagma „Semnificaţia numelui" şi „pierderea numelui". Poemul cu acest nume e o veritabilă „ars poetica". Doar în asemenea texte un poet îşi demonstrează vigoarea şi – cum ar afirma Marius Ghica – forţa de cristalizare, de aranjare sui-generis, ieşită din hazard.

Aurel Ştefanachi trăieşte bucuria de a găsi în sine însuşi lucruri neaşteptate, imprevizibile, desigur preţioase. E capabil să-şi valorifice subconştientul. Ceea ce survine accidental el resimte ca o necesitate, însă nu uită să-l încadreze întregului, căci reprezintă un fapt catalitic pentru emergenţa formei întrevăzute.

Şi în cazul lui Aurel Ştefanachi, „văr primar", ca poet, cu Aurel Dumitraşcu şi „nepot de frate" oarecum lui Paul Celan (cel din „Mac şi memorie"), creaţia poetică este un proces inventiv care înaintează prin încercări repetate. Fiecare descoperire deschide noi posibilităţi de expresivitate fie ea voluntară ori involuntară. Ştiind să aleagă între diversele virtualităţi ale poemului, actualizând-o şi împlinind-o pe cea care slujeşte cel mai bine creşterii organice a poemului, Aurel Ştefanachi se pricepe şi la ingineria genetică încât să nu neglijeze legea internă a genomului poetic.

Iată, se conformează teoriei de mai sus (Ghica, 1985, 37-43) „ars poetica" de care vorbeam: „Abstras rigorii punctului: între libaţii şi crizanteme, / iubind vastele forme ale cuvântului (cuvântul / singur în univers

fără ezitare s-a dedat / invizibilului şi miezului – «pătrunde suind în / regatul cuvântului. acolo / sunt poemele care aşteaptă / să fie scrise: sub razele devoratoare limpezindu-se»...)//... // rememorez" (Ştefanachi, 2011, 18).

În cele peste 240 de poeme din masiva antologie „Lăcomia destinului", poetul constată că „din centrul tavanului s-a coborât un poem" (chagallian?), iar el redactează astfel doar „a doua parte a unui discurs metafizic" în care „cade cuvântul ca o halebardă" într-o „posibilitate de elegie", speriat, zău, că „un înger care s-a întors şi nu a găsit pe nimeni" ar putea recurge la „corp fosforescent", iar el, poetul, l-ar preveni grijuliu: „acum fără să te ştiu / te-am desăvârşit: / verb sau decadenţă".

Cât priveşte lectura-mi comparată cu Paul Celan, apreciez corect că e veridică. Dan Flonta îl încadrează la categoria celor care se inspiră din aducerea-aminte şi din memorie; practică ruptura în limbaj; o întrebuinţează naiv fără a-i refuza artificiul stilistic; limbajul însuşi este parte a structurii temporale discontinue; procedeele poetice dislocă şi reorganizează limbajul uzitat şi ideologizat sub comunism.

Regăsi-vom – la o relectură totală – şi în poezia lui Aurel Ştefanachi – procedeele de ermetizare specifice liricii celaniene:

– condensarea expresiei,
– reducţia sintactică,
– metafora, repetiţia,
– fragmentarea limbajului,
– întrepătrunderea limbajului referenţial cu metalimbajul,
– dezvoltarea alternativă a unui limbaj ba mimetic ba antimimetic,
– ciocnirea paradoxală dintre afirmaţie şi negaţie,
– reputaţia de poet obscur, greu de înţeles şi de interpretat, dacă hermeneutul nu recurge, revoluţionar, ca şi poetul, la funcţiile: politică, socială, culturală etc.

5. În „familie" franceză

Eu cred că Aurel Ştefanachi nu e numai surrealist, în sensul expandat de Marcel Raymond. Crezul său poetic, ce-i drept, pare să fi zăbovit în zonă: „în haos / floarea carnivoră împodobindu-mă" (Poem linear) dar el schimbă prompt macazul „aşa de aproape fiind / toate maşinăriile / toată forţa istoriei". Limpezeşte teascurile şi arhetipurile, demonstrează folosul chintesenţei, deschide alte orizonturi, totemic – citez „încât dintre havuzuri să apară o vietate; // definitiv să-mi lumineze calea / într-o veşnică restituire" (Oglindă şi mască).

Şi specificul poeziei celaniene constă – ca şi la Aurel Ştefanachi – în depăşirea dihotomiei tradiţionale dintre poezia angajată şi poezia absolută. Creaţia lor îşi capătă dimensiunea politică tocmai în calitatea ei de poezie absolută care-şi reclamă libertatea. Şi modelul auctorializat de Aurel Ştefanachi mizează pe un ezoterism dialogic. Lirica sa se întredeschide către lume după cum se deschide celui care zăboveşte în preajma ei, în contemplarea ei, şi reflectează asupra ei ca alteritate. Acest dialogism îl include pe cititorul devotat ori întâmplător, dar şi intertextual cu mari poeţi moderni ca Robert Desnos, Philippe Soupault, Roger Vitrac, Paul Eluard, Tristan Tzara, Saint-John Perse, Leon-Paul Fargue, Pierre-Jean Jouve, Jules Supervielle ş.a. (Raymond, 1998, 268-300).

Într-o astfel de familie – deocamdată franceză – îl văd eu reevaluabil, ca poet total şi ambiţios, pe Aurel Ştefanachi. Aşa să stea totuşi lucrurile? Trebuie să demonstrez, nu? da! Ca şi Louis Aragon, Aurel Ştefanachi a făcut curăţirea prin murdărie, a răsturnat o mare hazna în grajdurile lui Augias. Ca şi André Breton, s-a lăsat pradă automatismelor psihice; valuri scurte de imagini se sparg de malul poemului; dezordinea e a unui regim transoniric, în care rezidă ideile preconcepute.

Hazardul lui Ştefanachi e obiectiv, de o stranie intensitate morală din ce în ce mai emoţionantă în poezia maturităţii intelectuale. „Şuviţa de sânge scriind / cuvântul scriind / moartea scriind – // frunza pe gura mea / etanşă... / (nu strig) / nu te cânt – / şi dintr-o dată / cuvântul / şi sângele / sapă în carnea mea / drumul tău de catifea – / de moarte scriindă / de rob şi osândă –" (Domino).

Ca şi Robert Desnos, ieşeanul lasă cuvintele să gândească pentru ele însele; ai senzaţia că asişti la fanteziile unui inconştient colectiv ce se revarsă (dar la Ştefanachi nu peste margini ci tot înlăuntrul formei turgescente – n.m.) gâlgâind, bolborosind, mirosind a pucioasă dantescă dar şi a parfumat abur de retortă.

Această miraculoasă repoziţionare soupaultiană îl ajută pe interiorizatul poet român să asigure poemelor sale şi o aură muzicală; dar, bineînţeles, simt, eu criticul „încarcerat" în biblioteca-mi de blestem asumat şi tu, cititorul benevol şi vădit antimediocru, la fel vei simţi efortul de a percepe, la limita spiritului, chipul Marii Poezii Ontologice: „"Părul tău galben resfirat pe masa / de scris încât nu-mi mai găsesc / mâinile"; sau „iar noi inventăm o poveste amară, un / drum de cenuşă, zidim până la epuizare / tronul regelui Baaal"; şi „Numele meu o zi din Antarctica / frunze şi aripi vânturând / cămaşa morţii – / lege a ţărânei / lege a cuvântului – / numele meu s-a lipit de pietre – mama / trecând / macină toate pietrele / pământului" (Fum).

Climatul, paradoxal oricum, poeziei ştefanachiene este puritatea de ordin metafizic dar şi acea elementaritate stihială, sălbatică, de un extraordinar desfrâu lingvistic „Sub fiecare piatră – consideră Trista Tzara – se află un cuib de cuvinte, iar substanţa lumii e formată din rotirea lor rapidă". Aurel Ştefanachi are multe poeme cu... piatră: „Poem încercuit de o piatră", „O piatră hexagonală", „O lespede pe faţa-mi". Citez catrenul final de la „O piatră hexagonală" de unde orice realizează că poetul scrie „o a doua biblie" umanităţii: „Aşteptând să descriu o piatră hexagonală / ai venit tu / o a doua biblie... / şi nu te-am aflat decât rug, / înfrigurată grădină plutind în cer...". Să fie poetul un avatar a lui Sfântu Petru. Sau să fie el Iisus Hristos însuşi, iar oricare cititor un sfânt Petru al său?

Înc-o dată repet, poezia lui Aurel Ştefanachi este eminamente transmodernistă, sacrificială, recuperatoare a sacrului. Am în continuare încredere în (pro)misiunea poetului: „Mâine vor reîncepe muncile poetice" „muşuroiul atotcuprinzător dintre cărţile scrise şi cărţile nescrise". Vor reîncepe „introspecţiile filosofice", „viitorul ce se povesteşte" el însuşi, poetul fiindu-i doar scribul oficial, „alcool, viaţă, durere, scris – scris, durere, viaţă, alcool –", „transmigraţie sau transfiguraţie? / viaţă sau extaz?". Cerc hermeneutic, adică?

În plus de toate, cele arătate deja, în eseostudiul-mi compensatoriu (dar pe baze temeinice – n.m., I.P.B.) şi justificat integral, trebuie să adaug pledoaria percutantă a lui Aurel Ştefanachi pentru o neopoetică a imaginarului, căci, fiind scriitură a imaginarului. Poezia Sa urmează deopotrivă unor Apollinaire, Michaux, Sait-Pol Roux, Saint-John Perse, căci trasează noi cărări în imaginaţie.

Dar, de aici încolo, ar putea începe alt articol, întrucât cel de faţă e gata. Et punctum (Burgos, 1988, 250-460).

Ca şi Robert Desnos, ieşeanul lasă cuvintele să gândească pentru ele însele; ai senzaţia că asişti la fanteziile unui inconştient colectiv ce se revarsă (dar la Ştefanachi nu peste margini ci tot înlăuntrul formei turgescente – n.m.) gâlgâind, bolborosind, mirosind a pucioasă dantescă dar şi a parfumat abur de retortă.

Bibliografie:

1. Aurel Ştefanachi: *Lăcomia destinului*; Ed. Tipo Moldova, Iaşi, 2011
2. Paul Celan: *Mac şi memorie*; trad. de Mihail Nemeş, George State; pref. de Dan Flonta; Ed. Paralela 45, Piteşti, 2006.
3. Marius Ghica: *Facerea poemului*; Ed. Scrisul românesc, Craiova, 1985
4. Marcel Raymond: *De la Baudelaire la suprarealism*; trad. de Leonid Dimov; stud. introd. de Mircea Martin, Ed. Univers, Bucureşti, 1998
5. Jean Burgos: *Pentru o poetică a imaginarului*; trad. de Gabriela Duda şi Micaela Gulea; pref. de Gabriela Duda; Ed. Univers, Bucureşti, 1988

Domnului Profesor, cu dragoste!

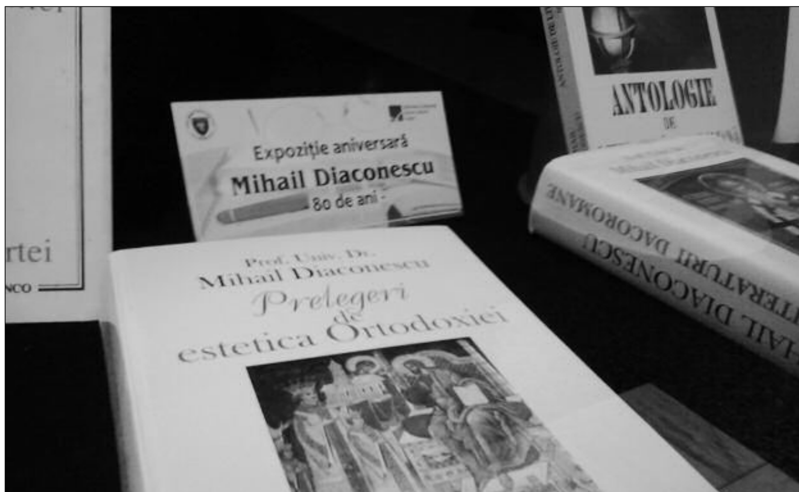
Miercuri, 8 noiembrie 2017, când toţi creştinii sărbătoresc ziua Arhanghelilor Mihail şi Gavril, noi am avut bucuria să aniversăm o personalitate cu deosebite calităţi literare şi ştiinţifice, care a împlinit venerabila vârstă de 80 de ani - marele scriitor Mihail Diaconescu.

Astfel, în holul central al Bibliotecii Judeţene *Dinicu Golescu* Argeş, am organizat o expoziţie aniversară de carte, cuprinzând cele mai importante momente din creaţia polivalentului om de cultură argeşean.

Volumele, expuse cronologic, alături de multe alte ediţii, au confirmat personalitatea creatoare a romancierului, teologului, esteticianului, criticului şi istoricului literar, muzicologului, criticului de artă şi fondatorului de reviste de cultură.

Printre tomurile cu dedicaţii şi autografe se găsesc: tratatul *Prelegeri de estetica ortodoxiei* (distins de către Academia Română cu Premiul pentru Filosofie *Mircea Florian*), *Istoria literaturii daco-romane, Teologia ortodoxă şi arta cuvântului.*

Sunt expuse: traduceri în limba germană, opt monografii dedicate autorului şi vastei sale opere şi câteva articole extrase din revista

literară şi de cultură *Argeş*, pe care scriitorul Mihail Diaconescu a înfiinţat-o în 1966 şi a coordonat-o cu atâta pasiune.

LUCREŢIA PICUI

litere

Mariana Şenilă-Vasiliu

Paradisul pierdut (II)

Aurul a înălţat şi a prăbuşit imperii, pentru el au fost nenorocite etnii şi popoare întregi.

Până aproape de Abrud, cu foarte mici pauze, treceam printr-un tunel umbros de verdeaţă şi răcoare, ba prin mici pădurici de foioase, ba prin copleşitorii codrii de brad. O singură surpriză pe acest parcurs, pe dreapta văii Ampoiului, într-un intrând nu prea adânc, se înalţă singuratic şi abandonat un castel. Nu e vreunul din acele castele vechi peste care timpul şi-a aşternut patina, ci o replică relativ recentă a ăstui tip de construcţie. Se vede asta după faţadele acoperite cu cărămidă dură, gălbuie şi roşiatică, şi după austerele ancadramente ale ferestrelor. Am trecut în drumurile mele de mai multe ori pe lângă castel, dar cu tot spiritul meu iscoditor n-am reuşit să aflu nici cine l-a ridicat, nici când şi nici de ce a fost construit într-un loc atât de izolat, departe de orice aşezare omenească. Şi, mai cu seamă, de ce după atâta efort şi cheltuială a fost abandonat. Abia recent am aflat răspuns la aste întrebări. Castelul a fost construit de Ion Gigurtu (1886-1959) între 1936-1939, deci supoziţia mea că este vorba de o clădire mai recentă a fost corectă. De ce a fost ales modelul unui castel pentru sediul Societăţii Miniere „Mica”, al cărei director general fusese Gigurtu, n-am prea înţeles, mai cu seamă că moda arhitecturală a acelor ani fusese cea „cubistă”. Om politic de dreapta, Gigurtu a avut parte şi de o carieră meteorică de prim-ministru în 1940. Spun meteorică pentru că ea n-a durat decât 40 de zile. După 1944, în castel a funcţionat la început o societate minieră, apoi o şcoală, devenind în cele din urmă cazarmă. După abandonarea de către armată a castelului, acesta nu şi-a mai găsit nicio utilitate. Spoliat de tot ce putea fi furat, distrus pe dinăuntru, cu geamurile sparte, astăzi nu-i decât o ruină care face călătorul să întoarcă privirea uimit de prezenţa sa. Singurul care şi-a amintit de castel a fost regizorul, bataillist Sergiu Nicolaescu care s-a servit de el ca decor pentru filmul „Noi, cei din linia întâi”. Din tot filmul, cele mai bune şi mai reuşite scene sunt cele turnate în castel.

Pe marginea şoselei, primăvara înfloresc răchitele, nu doar cele cenuşii lipsite de aromă, ci unele acoperite de motocei mari, pufoşi, galbeni şi foarte parfumaţi, mirosind a rai dat în floare. Nu ştiu cum s-a făcut, dar de fiecare dată am văzut răchitele astea înflorite tocmai în săptămâna pascală, indiferent când cădeau Paştile. Pentru mine, aroma lor puternică şi totuşi blândă înseamnă superlativul în materie de parfum. Obsesia pentru mireasma lor ţine, probabil, de amintirea copilăriei, când, de Florii duceam la biserică buchete de mâţişori culese chiar din pădurea din apropiere, sau de cele care ne parfumau casa în zilele de Paşte. Odată impregnat în memoria olfactivă, mireasma lor a rămas pe viaţă. Tot aşa cum persistă mirosul unui parfum în sticla unui flacon demult golit.

Ca o sumbră premoniţie privind viitorul munţilor, dăm în drum peste o carieră de piatră. Sfârtecată până în vintre, carnea muntelui are o culoare sângerie, ca o rană care nu se vindecă rămânând mereu deschisă. Odată despuiată, piatra nu are puterea să se tămăduiască aşa cum face natura şi rămâne aşa, căscată dureros. Astfel de lucruri au asupră-mi un impact tulburător, mă înfioară şi mă afectează ca o durere personală şi asta pentru că munţii au fost leagănul copilăriei mele. Înainte de a mă juca cu păpuşile, m-am jucat cu pietrele, cu conurile de brad şi de pin, cu cartofii în care, înfigând beţe de chibrit îi transformam în vite, oi sau purcei. Slăbiciunea mea cea mare erau însă pietricelele colorate şi mătăsoase pe care le culegeam din valea care curgea prin dreptul casei părinteşti. Le adunam încântată de culorile lor care, în apă, semănau cu pietrele semipreţioase. Spre marea mea disperare, de cum începeau să se usuce, îşi pierdeau şi culoarea şi momitoarea lor strălucire dată de mica din compoziţie. Înciudată le aruncam înapoi în apă unde îşi recăpătau brusc virtuţile. Văzându-mi interesul pentru pietre, bănuind în mine un viitor geolog, tata a început să-mi aducă de prin locurile unde îl mâna ocupaţia, mai toate centre miniere, fragmente de rocă şi de flori de mină care însoţesc îndeobşte zăcămintele metalifere: pirite, calco pirite, pirite cu galenă - mă încânta albastrul galenei -, calcite şi ce vor mai fi fost, din care mi-am alcătuit o colecţie. Nu era singura mea colecţie, aveam ierbar făcut cu tot dichisul, insectar, colecţie de timbre şi naiba mai ştie ce, toate menite să-mi satisfacă nevoia de cunoaştere şi curiozitate specifică gemenilor. Mulţi-mulţi ani mai târziu, căutând ceva în podul casei am descoperit cu înduioşare fostele mele colecţii, printre care şi cea pompos numită „geologică”. Atracţia pentru pietre mi-a rămas pe viaţă, culorile lor atât de spectaculoase mă atrag megnetic. Mă atrage şi argintul în care s-au realizat atâtea capodopere artistice. Cu aurul, lucrurile stau diferit. Exceptând operele deosebite de orfevrărie, pentru metalul propriu-zis am o aversiune, îl găsesc vulgar - ce de cercei, inele şi „lănţicuri” banale purtate nu pentru vreo calitate artistică deosebită, ci pentru valoarea lor comercială. Şi apoi, se comportă ca o târfă, se oferă cu indiferenţă oricui, fără discriminare. Dar mai cu seamă mă înfioară truda, transpiraţia şi suferinţa pe care o înglobează fiecare bucăţică de aur. Aurul e malefic, pentru el s-au comis crime, s-au purtat războaie, - unii istorici susţin că adevărata cauză a războaielor purtate de romani împotriva dacilor a fost cantitatea uriaşă de aur extrasă de aceştia. După al doilea război cu dacii/106 d. Hr., prada în aur şi argint se ridica la 165 de tone, cu care s-au plătit peste 200 de zile de distracţii la Roma şi din care s-a construit forumul lui Traian, başca tezaurele descoperite ulterior. Aurul a înălţat şi a prăbuşit imperii, pentru el au fost nenorocite etnii şi popoare întregi. Aurul stârneşte lăcomia, invidia şi alimentează vanitatea; din cauza lui sunt distruse sentimentele umane cele mai nobile, stârneşte vrajba, surpă bunele relaţii din societate, sapă prăpăstii între oameni, otrăveşte legăturile de familie şi presară discordia; îi înalţă nemeritat pe cei care îl posedă şi îi umileşte pe ceilalţi. Aurul nu ţine nici de foame - vezi legenda regelui Midas - şi nici de sete, cum spunea un bătrân descendent al incaşilor mirat de îndârjirea cu care se caută încă tezaurul lui Atahualpa. Cel care vrea să trăiască liniştit se fereşte de aur precum dracu de tămâie: „Dacă sala e plină cu aur şi cu jad, nimeni nu este în putere să-i asigure paza”, scria Lao Tzî. Tot aşa şi cu Munţii Apuseni al căror aur a dus la nefericirea locuitorilor săi. Îmbuibarea şi foamea, bogăţia şi sărăcia lucie sunt feţele aceleiaşi medalii pe care scrie aur.

Puternicul ataşament al moţilor pentru munţi a fost unul genetic. Asemeni străbunilor daci, despre care istoricul roman Florus scria că se agaţă de munţi/„Daci innerent montibus”, ei nu s-au putut smulge din nişa lor ecologică cu niciun preţ; pentru moţi, muntele era trupul părintelui de care se agăţau cu dragoste şi disperare. Aşa sărac cum e, el îi hrănea şi îi ocrotea ascunzându-i în pădurile sale greu de pătruns. Dacă Sofronie din Cioara, călugărul care incita la răscoală ameninţându-i profetic pe imperiali: „Aşteptaţi numa' voi să înfrunzească pădurile”, şi pentru austriecii conştienţi de primejdia ce-i păştea pădurea însemna acelaşi lucru. „Vom fi norocoşi, scria un jude, dacă aceştia (răsculaţii - n.n.) vor putea fi prinşi *înainte de a înverzi pădurea*, căci altfel e de temut ca nu cumva şi ceata acestora *să înmugurească deodată cu arborii* şi să producă fructe şi mai amare decât cele de anul trecut (1784 - n.n.). Îngrozit de cele petrecute în 1785, într-o publicaţie ungurească, cineva foloseşte expresia *„înverzirea lui Horea”*. Sic!

După înfrângerea răscoalei, o parte din moţii răsculaţi au fost, pentru siguranţa imperiului, deportaţi în Banat. Nici pământul roditor şi nici viaţa mai puţin grea de acolo nu i-au putut convinge să rămână, chiar din primul an au început să fugă înapoi în munţi. Fugeau, erau prinşi şi aduşi înapoi să-şi ispăşească pedeapsa, după care iar fugeau. Cel puţin Ion Nicula, fiul lui Horea, şi soţia acestuia au fugit în 1786 de câteva ori şi tot de atâtea ori au fost capturaţi şi întorşi în Banat. De câte ori erau prinşi, primul gând al moţilor era doar cum să evadeze din nou. Ce s-a întâmplat până la urmă cu fiul lui Horea, n-am aflat... Mai mult încă, în loc să încerce să scape de odiosul simbol al furcilor cu care fuseseră marcate hainele de pănură ale răsculaţilor spre a fi uşor recunoscuţi, moţii au continuat să-l poarte mult-mult timp după, până când infamul semn a devenit element decorativ. Nu l-au purtat doar răsculaţii, el a fost asumat de întreaga populaţie bărbătească din Apuseni de nu se mai ştia care erau răsculaţi şi care nu. Copil fiind, am mai apucat să văd un astfel de suman pe spatele căruia era aplicat semnul furcii, un fel de „Y” din stofă, cusut vizibil. S-au păstrat şi denumirile locurilor în care au fost executaţi răsculaţii, la Alba Iulia se află „dealul furcilor” unde au fost omorâţi în chinuri cumplite Horea şi Cloşca, iar dealul de deasupra bisericii din Criscior se numeşte tot „dealul furcilor” sau „la furci”. Dacă autorităţile austriece şi ungureşti şi-au închpuit că marcându-i pe moţi ca pe vite îi vor îngrozi, apoi amarnic s-au înşelat. În 1848 au pus moţii mâna pe furci vârând spaimă şi groază în ţanţoşii honvezi ai lui Vasvari Pal şi Hatvany. Avram Iancu a avut şi militari profesionişti, lăncieri în rândurile ei, însă baza au fost tot moţii de rând înarmaţi doar cu topoare, furci şi... tigăi. Lipsa tunurilor era acută şi dacă n-au avut bronzul sau metalul necesar din care să-şi făurească această temută armă, au făcut altele, din lemn de cireş, concepute şi executate de Ioan Sterca Suluţiu. Dar mai presus de orice armă a fost hotărârea şi dârzenia populaţiei de a-şi apăra „sărăcia şi nevoile şi neamul”, forţa interioară şi credinţa nestrămutată în conducătorul lor. Iancu a intrat foarte repede în folclorul local, moţii arătându-şi veneraţia şi credinţa în el. Au făcut-o uneori într-un mod stângaci, dar plin de umor, care punea în antiteză vitejia lui şi laşitatea „domnilor”: „Puşcă Iancu prin butuci/Fug domnii fără păpuci/Puşcă Iancu prin burene/Fug domnii şi nu li-i lene”. Ce-ar fi putut face cele patru tunuri de cireş ale lui Sterca Suluţiu contra tunurilor lui Hatvany şi furcile sau topoarele împotriva armelor de foc ale lui Vasvari Pal de moţii n-ar fi fost mânaţi de forţa interioară şi dorinţa de a răzbuna umilinţele înghiţite atâta timp? Cum ar fi putut izbândi asupra armatei lui Vasvari Pal la Fântânele de n-ar fi existat acele amazoane care bătând din tigăi, suflând din buciume şi răcnind cât le ţineau bojocii au pus pe fugă două mii de honvezi făloşi, din care mulţi şi-au lăsat oasele în acel loc.

Moţii au păstrat până în ziua de azi nesmintit simţul cutumiar asupra pământului, pădurilor şi munţilor: toate, indiferent şi chiar contra legilor date, continuă să le considere ale lor. Singură poziţia lor înseamnă cu adevărat „restitutio in integrum”, restul e o aberaţie prin care inşi venali, fără nicio legătură cu presupuse moşteniri au tulburat buna ordine din societatea postrevoluţionară. Prin acte false sau cumpărări de titluri de proprietate au făcut un târg oneros cu statul, această entitate fără chip concret, punând mâna pe bunuri asupra cărora n-aveau *de facto* niciun drept. În baza legii cutumiare, cu toate riscurile, moţii au continuat să taie lemn de foc sau de construcţie din pădurile care le-au aparţinut. Legea îi declară infractori. În schimb, când firmele străine, în special Holtz Schweighofer Industry beleşte munţii până la

piatră se cheamă că au, prin lege, dreptul să o facă. Năucit, te întrebi cine-i de fapt adevăratul infractor: moţul care taie lemn pentru nevoile sale sau firma austriacă pornită să jupoaie munţii precum lupul scăpat în stână, care omoară tot ce-i iese în cale? Care-i adevărata lege, cea cutumiară sau maldărul de legi cu chichiţe prin care se poate fura cu acte în regulă?

Muntele e mai mult decât o formaţiune geologică, el induce locuitorilor săi o anume stare de spirit, o morală şi un mod de a trăi aparte, cu alte cuvinte o viziune asupra lumii deosebită de a restului oamenilor. Ori iubeşti, ori urăşti muntele, cale de mijloc nu-i. Pentru că muntele impune o afecţiune necondiţionată întreţinută însă cu o trudă perpetuă. Pământul Apusenilor e dur şi sărac şi asemeni lui au fost şi moţii: aproape monosilabici în răspunsuri, fără exaltări şi efuziuni, aspri din fire şi inflexibili. La ei da e da şi nu e nu. Vorba ocolită, atitudinea piezişă, comportamentul ambiguu şi linguşeala le sunt străine. Nu degeaba spune Mircea Eliade că s-a săturat de melancolia moldovenească şi de şmecheria muntenească, viitorul ţării după el era tot în Transilvania. Cum să traduci afirmaţia lui Eliade? De se ia în considerare faptul că fără răscoala lui Horea şi fără revoluţia lui Iancu istoria românilor din Transilvania se reduce la exploatare şi umilire, devine limpede la care Transilvanie se referea Eliade.

Dacă ardeleanul e, în general, domol şi cumpătat la vorbă, apoi moţul, cu rare excepţii e aproape taciturn, nu vorbeşte neîntrebat şi până să răspundă rumegă cuvintele până dă de înţelesul lor adevărat. Iar când răspunde, o face tot aşa, zgârcit. Chemarea la luptă a lui Iancu a fost scurtă şi concisă: „No, merem? Noi, haida ha". Atâta doar, dar a fost înţeleasă pe deplin de moţi. Poate călătorul, comod aşezat în autoturism, ce admiră peisajul din fuga maşinii, înţelege toate astea? Doar cel care s-a născut şi a trăit printre moţi poate să pătrundă felul lor de a fi şi de a gândi, ce şi cum simt şi în ce fel reacţionează, altminteri lumea lor e închisă în sine. Însoţită de tovarăşa mea de călătorie de la Râmeţi, am ţinut morţiş să-i arăt paradisul copilăriei mele de pe dealul Certegii (numele de Certege se repetă în mai multe locuri în Transilvania, inclusiv în Maramureş). Ceea ce mie mi se părea a fi raiul de pământ, trebuie că prietenei mele, orăşeancă, i se va fi părut destul de sărac, însă fiecare îşi imaginează paradisul după propria-i simţire. Al meu era o gâlmă de munte străjuită de un ulm uriaş, cu dealurile din jur acoperite de fâneţe şi un cer imens ca o cupolă nemărginită. Dealul Alexăndreştilor era atât de rotunjit încât semăna cu asteroidul Micului prinţ; doar mutându-te câţiva metri într-o parte sau în cealaltă a coamei, aveai în faţă peisaje complet diferite. Din vârf cuprindeai întinderea vineţie a munţilor până hăt departe, spre Vulcan. Ecoul sunetului clopotelor de la gâtul vitelor sau al talăngilor oilor scoase la păscut pe vreunul din dealurile din jur, răsuna molcom şi plăcut ca o muzică suavă venind din depărtări. Liniştea cea mai desăvârşită învăluia toate acestea.

Sus pe culme, m-am întâlnit cu o veche cunoştinţă. Bucuros de oaspeţi, ca orice moţ, ne-a poftit la o ţuică tare de-ţi lua gâtul foc, servită direct pe iarbă. Dând ocol cu privirea, am început să-l întreb de cei din crâng pe care îi cunoscusem în copilărie, cine mai trăieşte, cine s-a dus... Dintr-una în alta, discuţia a alunecat la pământurile din jur, cine a mai vândut, cine, cât şi de la care a cumpărat, cui îi aparţine la ora actuală cutare bucată de pământ şi care mai e preţul hectarului de fânaţ sau de pământ de arat. Până la plecare doar asta am discutat. Pe drumul de întoarcere, amica mea s-a mirat foarte tare de cele discutate cu omul din deal şi mai cu seamă de răbdarea de care am dat dovadă vorbind doar despre pământ. M-am oprit o clipă şi, ironică, am întrebat-o dacă nu cumva s-ar fi cuvenit să combat cu moţul, din vârful dealului, despre filosofia lui Heidegger, că tot era la modă subiectul ăsta. „Nu, mi-a răspuns, dar eu te ştiam altfel". „Ascultă, i-am retezat-o, când stai de vorbă cu oamenii, te dai după ceea ce-i interesează pe ei şi nu pe tine, vorbeşti pe limba lor, iar nu pe a ta. Nu te duci la biserica altuia cu biblia ta. Pentru omul ăla, singurul lucru care contează şi în jurul căruia i se axează viaţa este pământul, sărac cum o fi el, dar care îl hrăneşte. Cu teoriile filosofice moare de foame şi frig la iarnă". Mi-a dat dreptate până la urmă, dar n-a contenit să se minuneze de reacţia mea. Uitase, probabil, că sunt de-a locului, că sunt născută moaţă şi că oricât pospai de civilizaţie aş pune pe mine, în substanţă rămân fiica muntelui.

În efortul său de a urca dealul, autobuzul începe să gâfâie din ce în ce mai tare. Lăsăm în urmă pădurea de fagi şi carpeni cu semiumbra lor blândă şi, deodată, ca şi cum Cel-de-Sus ar fi tras o linie de demarcaţie, intrăm într-un capăt de codru de brad. Cetina se întreţese deasă într-o pătură de clorofilă verde şi întunecată ce împiedică lumina să mai răzbată printre trunchiurile brazilor ce acoperă protector muntele. Din luminişul ce se deschide în vârful muntelui pe care l-am urcat, peisajul se vede ca în palmă până hăt, înspre Abrud. Curba largă şi sinuoasă pe care tocmai o coborâm face autobuzul să valseze şi pe noi odată cu el, azvârlindu-ne când într-o parte, când în cealaltă, după legea forţei centrifuge. Odată ajuns în vale, autobuzul se aşterne cuminte la drum.

Abrud, Roşia Montană, Câmpeni sunt capsule ale timpului istoric. Cu toate eforturile înnoitoare, din perioada ceauşistă - blocuri cutie de chibrituri, fără niciun stil şi fără nicio priză arhitecturală cu „vechiul" -, în esenţă ele continuă să conserve prin urbanistică, construcţii şi felul de a fi al locuitorilor trecutul. Tandemul regizoral Dan Piţa - Mircea Veroiu a găsit la Abrud, de-a gata, decorul perfect pentru filmul lor „Duhul aurului", bazat pe nuvelele lui Ion Agârbiceanu, „Vâlva băii" şi „Lada". Pentru că, în mare, Abrudul păstrează încă, pe alocuri, atmosfera de acum un secol şi jumătate. Cu uliţe strâmte şi întortocheate, mărginite de casele vechi cu faţade adesea coşcovite, înghesuite unele în altele, ce ascund în spatele porţilor curţi interioare de pământ bătătorit, din care o scară de lemn dă în târnaţul casei, cu odăi mici, scunde şi întunecoase, cu toatele restituiau cel mai autentic decoar capabil să-l introducă pe spectator în atmosfera adesea sumbră şi dramatică a povestirilor lui Agârbiceanu.

Rădăcinile ultraprovincialului orăşel din Apuseni coboară adânc în timp pe vremea dacilor care îşi aveau aici mai multe puncte de minerit. Se zice că aurul cărat la Roma după înfrângerea definitivă a Daciei ar fi provenit chiar din exploatările miniere rudimentare din minele din jurul Abrudului şi Roşiei Montane. Romanii l-au numit Alburnus Minor, Alburnus Maior fiind denumirea dată Roşiei Montane. Apropierea dintre cele două centre miniere şi numele asemănătoare au creat la un moment dat confuzie, adesea suprapunându-se în actele oficiale. Ba uneori intră în acest joc al confuziilor chiar şi Zlatna, aşa cum s-a întâmplat după ocuparea Transilvaniei de către regii maghiari, când în documente cele trei mine figurează sub un singur nume „Terra Abruth", iar ceva mai târziu, în 1556, să apară în acte sub denumirea ungurească de „Abrugbanya Aurarum". Dacă se ia în considerare mărturia scrisă a vicarului episcopiei Alba Iulia de la 1518, pe atunci Abrudul era un „târg bogat în aur, în jurul căruia munţii sunt atât de fericit încărcaţi de un belşug minunat, încât cu bună dreptate s-ar putea spune că este tezaurul naturii atotroditoare şi visteria nesecătuită a unei măreţe împărăţii" (apud Vasile Netea).

Dincolo de faima de „târg bogat în aur", Abrudul este vestit pentru că a fost al doilea centru important al revoluţiei de la 1848, primul loc revenind Câmpenilor, unde-şi avea cartierul general Avram Iancu. Fostă posesiune a lui Gelu, în secolul X, şi a voievodului Matei în secolul XIII, Abrudul a încercat de-a lungul timpului să-şi păstreze identitatea românească, chiar şi plătind pentru asta *urbura* sau *decima de aur* cum se numea dijma către Mitropolia romano-catolică de la Alba Iulia. Cum mulţi din locuitorii „Obruthbanya" nu aveau posibilitatea de a achita florinul de aur cerut, aceia au devenit iobagi. Colonizarea cu mineri saşi şi unguri în detrimentul populaţiei băştinaşe româneşti a dus la repetate revolte precum cea din 1727 când moţii au cerut administraţie românească. Lesene de înţeles că austriecii n-au acceptat aşa ceva, iar după, situaţia românilor s-a înrăutăţit. Treizeci de ani mai târziu, ereticul călugăr Sofronie din Cioara cutreiera munţii chemând la răscoală împotriva administraţiei habsburgice. După alţi douăzeci de ani, Apusenii erau aureolaţi de vâlvătăile răscoalei lui Horea. În acelaşi an, 1784, la începutul lui noiembrie, răsculaţii au pătruns în Abrud, centrul administrării minelor şi al schimbului aurului condus de unguri şi austrieci, cu o minoritate etnică străină destul de numeroasă, au dat foc la casele „domnilor", au dărâmat şi au incendiat arhiva localităţii. Prinşi pentru trădare, capii răscoalei, Horea şi Cloşca, au fost duşi mai întâi la Abrud unde au fost ţinuţi o noapte întreagă în lanţuri şi abia apoi la Alba Iulia unde au fost judecaţi, condamnaţi şi executaţi prin tragerea pe roată. Excitată de ură, nobilimea maghiară s-a arătat nemulţumită de felul în care decurgea execuţia cerând prelungirea supliciului. Chinurile lui Cloşca au durat o oră, însă când a venit rândul lui Horea, din ordin împărătesc, execuţia a fost rapidă, după doar patru lovituri date direct în piept acesta şi-a dat duhul.

Rolul cel mai important jucat de Abrud a fost în timpul revoluţiei lui Avram Iancu. Principala revendicare a abrudenilor, conform programului prezentat de Bărnuţiu era recunoaşterea naţionalităţii române, adică a dreptului la autonomie şi a Abrudului ca municipiu românesc. Însă adevăratul erou al revoluţiei în Abrud a fost Ion Buteanu. Secondat de Simion Balint, protopopul Roşiei Montane, a reuşit să convoace, într-un timp foarte scurt, populaţia moţească la adunarea de la Blaj, unde s-a hotărât constituirea a 15 legiuni militare. Buteanu a fost numit prefectul legiunii a III-a din Zarand, care îşi avea reşedinţa la Abrud. În fruntea a 2000 de lăncieri şi 600 de puşcaşi, Buteanu a organizat apărarea Abrudului, violent atacat de armata mahgiară, pe care a respins-o.

Castelul de pe valea Ampoiului

Cu toată vitejia şi curajul de care a dat dovadă Buteanu în luptele purtate, acesta a fost în cele din urmă capturat de maiorul Hatvany şi, legat de un tun, a fost dus la Baia de Criş, apoi în satul Iosaş unde, din ordinul aceluiaşi, a fost spânzurat. Singura mângâiere a lui Buteanu în momentul morţii, scria Vasile Netea, au fost cele două victorii câştigate la Abrud de Avram Iancu. Contra honvezilor lui Hatvany!

Pe tot timpul revoluţiei de la 1848, Abrudul, ca şi Câmpenii, a fost în continuă fierbere, iar evenimentele se succedau cu rapiditate, când cu victorii vremelnice ale armatei ungureşti - trimis de generalul Bem, colonelul Farkas Kemeny a reuşit în mai 1849 să intre o dată în Abrud - , când cu victorii ale moţilor - după doar opt zile, încercuit din toate părţile de luptătorii lui Iancu, Hatvany a dat bir cu fugiţii cu toate că era însoţit de nu mai puţin de 7000 de infanterişti şi un escadron de artilerie. Bălcescu însuşi a venit la Abrud şi apoi s-a dus la Câmpeni într-o încercare disperată de a-i împăcat pe Avram Iancu şi pe generalul Kossuth. Victimă a bunei credinţe, în încercarea de a media între Kossuth şi Avram Iancu, tras pe sfoară de Kossuth Lajos, a căzut deputatul guvernamental Ioan Dragoş, personaj tragic mai rar pomenit în istoria revoluţiei. Tensiunile milenare dintre populaţia română şi ocupanţii unguri, neîncrederea şi ura semănate milenar între ei şi-au spus atunci cuvântul: n-a mai fost posibilă nicio împăcare! Revoluţia de la 1848 odată încheiată, se părea că Abrudul avea să fie înghiţit de uitare, dar n-a fost aşa. El a fost centrul românismului din Transilvania, spre care şi-au îndreptat atenţia personalităţi din cele mai marcante ale culturii, istoriei şi politicii româneşti, de la Timotei Cipariu, George Bariţiu, Iosif Vulcan, Octavian Goga, numeroşi actori şi cântăreţi. Apusenii au continuat să rămână conectaţi la viaţa românească prin personalităţi de talia lui Iosif Hodoş sau a memorandiştilor. Ajuns deputat în Camera de la Budapesta, I. Hodoş a cerut „organizarea românilor din imperiul habsburgic într-un corp naţional, pe un teritoriu unic, dreptul la unire, libertate şi independenţă fiind propriu fiecărei naţiuni". Dezideratul politic al lui Iosif Hodoş avea să se realizeze definitiv şi plenar abia prin Marea

Abrud, Roşia Montană, Câmpeni sunt capsule ale timpului istoric. Cu toate eforturile înnoitoare, din perioada ceauşistă - blocuri cutie de chibrituri, fără niciun stil şi fără nicio priză arhitecturală cu „vechiul" -, în esenţă ele continuă să conserve prin urbanistică, construcţii şi felul de a fi al locuitorilor trecutul.

hoinar

Ştiri de la Centrul Cultural Piteşti

■ Centrul Cultural Piteşti, prin Clubul de Istorie „Armand Călinescu" şi redacţia revistei-document „Restituiri Piteşti" a organizat colocviul cu tema „Incursiune în istoria loialităţii", în cadrul proiectului cultural-educativ, sub genericul „Istorie şi istorii cu Marin Toma". Evenimentul, susţinut de lector univ. dr. Marin Toma, redactorul şef al revistei Restituiri a reunit un public format din elevi, cadre didactice de la Colegiul Naţional Zinca Golescu, istorici şi pasionaţi de istorie. „Când vorbim de loialitate, ne raportăm la cineva sau ceva. Suntem loiali unei persoane, unei cauze, unor idei, pentru că, în esenţă, vorbim despre idei; a-ţi fi loial ţie însuţi, înseamnă să te cunoşti şi să ai puterea lăuntrică de a face ceea ce consideri că trebuie. Putem vorbi la un moment dat despre limite, ori conflicte ale loialităţii, în funcţie de situaţie. Putem analiza loialitatea prin prisma limitelor; putem vorbi despre loialitatea oarbă şi condiţionată. Iar istoria ne oferă multe exemple de loialitate; sunt figuri precum domnitorul Constantin Brâncoveanu, care a ales să moară cu famila sa, decât să renunţe la valorile sale morale şi religioase", a spus Marin Toma.

Trivale Fest

■ Centrul Cultural Piteşti a organizat în Sala Ars Nova, lansarea cărţii de versuri cu titlul „Sine Divin, Care M-Asculţi...", de Simona Vasilescu. Originară din municipiul Curtea de Argeş, autoarea a absolvit Facultatea de Construcţii Civile Industriale şi Agrozootehnice din cadrul Universităţii Bucureşti, precum şi cursurile Şcolii de Arte Piteşti, Secţia Canto, fiind membru al Corului Ars Nova. Desfăşoară activităţi literare şi de creaţie încă din şcoala generală, iar în timpul facultăţii a participat la multe concursuri studenţeşti de poezie, publicând până în prezent trei volume de versuri. Despre noua apariţie editorială au luat cuvântul poeta Denisa Popescu - moderatoarea evenimentului, preşedintele Ligii Scriitorilor Români Filiala Argeş, medicul-poet Adrian Mitroi, poetul Ilie Ionuţ, pastorul Constantin Aninoiu şi autoarea. „Este o carte a definirii şi a devenirii de sine, având un caracter de volum de rugăciuni laice, fiecare poem trădează adoraţia, iar autoarea pare că vine dintr-o lume intermediară, a îngerilor, cu o misiune specială", este concluzia vorbitorilor.

Piteşteam 2017

■ Centrul Cultural Piteşti a organizat în Sala Ars Nova, lansarea cărţii cu titlul „Trecutul, Prezentul şi Viitorul Lumii", de G.F.Gaudibert, tradusă din franceză în limba română de pastorul piteştean Constantin Aninoiu. Evenimentul editorial a cuprins o prezentare a lucrării, susţinută de lector. univ. dr. Neculae Bâldea şi de traducător, spre delectarea publicului format din prieteni şi admiratori ai venerabilului pastor. Despre învăţăturile transmise în carte şi despre activitatea culturală a pastorului Constantin Aninoiu au mai luat cuvântul istoricul Constantin Vărăşcanu, directorul săptămânalului Jurnalul de Argeş, publicistul Cristian Vasile şi actorul Vasile Pieca. „Autorul acestei cărţi, G.F.Gaudibert s-a dovedit un mare cercetător al istoriei, dar am descoperit că multe detalii şi analogii privind planeta noastră i-au fost revelate de Dumnezeu prin Duhul Sfânt. De 80 de ani urmăresc istoria lumii, şi am constatat că o parte din minunata interpretare a Apocalipsei din cartea sa, în ultima sută de ani, a fost matematic împlinită", spune traducătorul Constantin Aninoiu.

■ Centrul Cultural Piteşti a organizat Simpozionul Şcolii de Vară Piteşteam 2017, manifestare organizată de Primăria Municipiului Piteşti, în perioada 16-31 august. Aflată la prima ediţie, Şcoala de Vară Piteşteam a cuprins activităţi recreative şi ore de istorie, geografie, biologie şi desen, susţinute de profesorii Ionuţ Enache şi Elvira Mătieş, la care au participat elevi de la unităţi de învăţământ din Piteşti. La simpozionul de la Casa Cărţii, profesorul de geografie Ionuţ Enache a susţinut o prelegere tematică şi a dialogat despre utilitatea acţiunii cu elevi care s-au bucurat de orele de instruire, iar profesoara de arte plastice Elvira Mătieş a organizat şi vernisat o expoziţie a lucrărilor realizate de copii în timpul Şcolii de Vară Piteşteam.

■ Centrul Cultural Piteşti şi Asociaţia Solidaritatea Umană Nova au organizat simpozionul cu tema „Migraţia şi Familia Mixtă", la care au participat migranţi căsătoriţi cu argeşeni şi reprezentanţi ai autorităţilor locale. Evenimentul, coordonat de preşedintele de onoare ASUN, col.(r) Niculae Jianu a cuprins o dezbatere tematică, în cadrul căreia, migranţii au fost invitaţi să-şi prezinte povestea de viaţă. Manifestarea, moderată de Kazina Marin, o migrantă din Kazahstan, căsătorită cu un cetăţean român, cu domiciliul în comuna Bradu, a stat sub semnul aniversării a 18 ani de la înfiinţarea Asociaţiei Solidaritatea Umană Nova, ocazie cu care conducerea a oferit diplome colaboratorilor la activităţile derulate de-a lungul timpului.

■ Centrul Cultural Piteşti şi Clubul Româno-Arab de Cultură şi Presă au organizat o dezbatere publică, în cadrul proiectului cultural-educativ, sub genericul „Cultura Violenţei şi Violenţa Culturii", iniţiat şi coordonat de jurnalistul şi scriitorul de origine palestiniană, Ahmed Jaber. La eveniment a fost invitată Mioara Roman, jurnalist şi profesor universitar de limba arabă. Publicul format din creatori, consumatori de cultură, elevi şi cadre didactice de la Colegiul Economic Maria Teiuleanu a fost cucerit de prestaţia distinşilor invitaţi. Ahmed Jaber a susţinut o emoţionantă prezentare a ţării natale, Palestina, iar Mioara Roman a venit cu informaţii interesante despre situaţia din Orientul Mijlociu, dar şi despre interviurile pe care le-a realizat cu şefi de stat şi guverne, precum şi cu artişti excepţionali ai lumii arabe, precum Um Kultum, Farid al Atrach, Sabagh, Abdel Halim Hafez, pe vremea când era redactor radio.

■ Centrul Cultural Piteşti a organizat în Sala Ars Nova, lansarea cărţii de poezie cu titlul „Pe lângă muză" şi a volumului de proză intitulat „Călătorii de suflet", avându-l autor pe Nicolae Branişte. Născut în Piteşti, absolvent al Facultăţii de Horticultură din cadrul Institutului Agronomic Nicolae Bălcescu Bucureşti, autorul a fost director la Institutul de Pomicultură Mărăcineni din judeţul Argeş în perioada 1990-1995. A publicat peste 32 de cărţi în domeniu şi aproximativ 300 de articole în reviste de specialitate din ţară şi de peste hotare. Este membru al Ligii Scriitorilor Români Filiala Argeş şi a publicat până acum 12 volume de proză şi versuri. La dublul eveniment editorial au participat creatori, consumatori de cultură, elevi şi cadre didactice de la Colegiul Economic Maria Teiuleanu. Despre noile cărţi ale lui Nicolae Branişte au vorbit preotul Daniel Mazilu de la Parohia Jupâneşti, profesoara de limba şi literatura română Tatiana Marinescu, poeta Simona Vasilescu şi autorul. „Cartea de poezie cuprinde gânduri şi frământări ale mele, legate de evenimentele trăite; iar volumul de proză este un ghid şi o invitaţie de a merge spre îmbogăţirea sufletului la lăcaşe de cult din ţară, dar şi din Turcia, Israel, Iordania, Serbia şi Ucraina, acolo unde am fost în pelerinaj", mărturiseşte Nicoale Branişte.

■ Primăria Municipiului Piteşti şi Consiliul Local Piteşti au organizat prin Centrul Cultural Piteşti a treia ediţie a Festivalului Naţional de Muzică Folk „Trivale Fest". Evenimentul, desfăşurat la Centrul Multifuncţional Piteşti a cuprins un concurs de interpretare şi recitaluri extraordinare, susţinute de artişti consacraţi ai genului: Vasile Şeicaru, Victor Socaciu şi Tiberiu Hărăguş. La preselecţie s-au înscris 25 de participanţi, iar datorită numărului mare de concurenţi de valoare egală, juriul format din Vasile Şeicaru – preşedinte, Victor Socaciu şi Tiberiu Hărăguş a decis să admită 18 aspiranţi la premiile festivalului, şi nu maxim 10, ca la ediţiile anterioare. Concursul s-a desfăşurat pe două categorii de vârste: sub 18 ani şi peste vârsta de 18 ani. La categoria sub 18 ani au fost desemnaţi următorii câştigători: Premiul I - Mario Niculescu în vârstă de 12 ani, din municipiul Târgu Jiu; Premiul al II-lea – Vlad Bilous, în vârstă de 11 ani, din comuna Leordeni, judeţul Argeş; Premiul al III-lea – Cezar Ion Mircea, în vârstă de 13 ani, din municipiul Piteşti; Menţiune I – Alexia Andreea Păunescu, în vârstă de 11 ani, din municipiul Piteşti; Menţiune II – David Gojkovic, în vârstă de 10 ani, din municipiul Constanţa.

La categoria de vârstă peste 18 ani, au fost aleşi următorii câştigători: Premiul I – Octavian Broşteanu, în vârstă de 18 ani, din municipiul Alexandria, judeţul Teleorman, elev în clasa a XII-a, la Colegiul Naţional Alexandru Ioan Cuza din localitate;

Premiul al II-lea – Grupul Folk „Cântec Nou", din municipiul Ploieşti, judeţul Prahova, format din: Marius Glonţ, Cristina Trandafir, Rodica Boldorea şi Costin Dumitraşcu; Premiul al III-lea – Florin Thomits, în vârstă de 50 de ani, din municipiul Sibiu, manager internaţional; Menţiune I – Şerban Florian Goşa, în vârstă de 18 ani, din municipiul Alba Iulia, elev în clasa a XII-a, la Liceul de Arte Regina Maria din localitate; Menţiune II – Florian Sprinceană, în vârstă de 28 de ani, din oraşul Pucioasa, judeţul Dâmboviţa, fotograf, producător de imagine digitală şi artist folk la o casă de discuri din Bucureşti.

■ Centrul Cultural Piteşti a organizat lansarea volumului de versuri „Nopţi Albastre", de Constantin Teodor Craifaleanu. Originar din municipiul Braşov, autorul a absolvit Facultatea de Stomatologie din cadrul Institutului de Medicină şi Farmacie Bucureşti. A publicat până în prezent două cărţi de poezie şi este membru al Ligii Scriitorilor Români Filiala Argeş. La evenimentul editorial au participat oameni de cultură argeşeni, elevi şi cadre didactice de la Colegiul Naţional Zinca Golescu. Despre Constantin Teodor Craifaleanu şi noua sa carte au luat cuvântul scriitoarea Mona Vâlceanu, poetele Denisa Popescu, Allora Albulescu,

Centrul Cultural Piteşti - Clubul Româno-Arab de Cultură şi Presă: Dialoguri interculturale

Simona Vasilescu, profesorul de limba și literatura română Vasile Ghițescu, redactorul-șef al revistei Carpatica, scriitorul Nicolae Cosmescu, publicistul Constantin Băjenaru și venerabilul scriitor Mihail Ghițescu. „Sunt la a treia carte de versuri și sper să public și alte lucrări care să mă exprime", a spus autorul. „Constantin Teodor Craifaleanu are o scriitură de o muzicalitate definitorie; el caută acele împerecheri de cuvinte care pot produce muzică și are multă poezie de dragoste. Este foarte multă venerație, adorație în poezia sa, canalizată către cealaltă jumătate a ființei, în care-și dă măsura minții, a înțelegerii profunde", a spus poeta Denisa Popescu.

■ Centrul Cultural Pitești și Fundația literară Liviu Rebreanu au organizat lansarea volumului de poezie și proză, cu titlul „Dialoguri în peștera cu bal(c)on", de Mihai Victor Afilom, Monica Mihaela Minescu și Eugen Evu. Cartea cuprinde creații literare ale celor trei autori, dar și poeme și fragmente din operele unor mentori. Mihai Victor Afilom este din Hunedoara și este inginer de meserie, Monica Mihaela Minescu este din Pitești, absolventă a Facultății de Teologie Ortodoxă Sfânta Muceniță Filoteea, iar Eugen Evu a fost un remarcabil poet din Hunedoara, care s-a stins recent din viață. La evenimentul editorial au participat creatori de cultură, iubitori ai cărții și prieteni ai autorilor. Despre noua carte au vorbit și au susținut o lectură publică, președintele Fundației literare Liviu Rebreanu, poeta Allora Albulescu, profesorii de limba și literatura română Ecaterina Constantinescu și Vasile Ghițescu, promotorul cultural Adina Perianu, scriitorul Mihail Ghițescu și autorii Mihai Victor Afilom și Monica Mihaela Minescu.

■ Centrul Cultural Pitești a organizat simpozionul cu tema „O istorie a scrisului în Evul Mediu", în cadrul proiectului cultural-educativ, sub genericul „Istorie și istorii cu Marin Toma". Manifestarea a fost susținută de redactorul-șef al revistei-document Restituiri Pitești, lector univ. dr. Marin Toma, care a prezentat evoluția scrisului de-a lungul timpului, în diverse spații culturale. La evenimentul editorial au participat elevi, cadre didactice de la Colegiul Economic Maria Teiuleanu, istorici și pasionați de istorie.

■ Centrul Cultural Pitești a organizat lansarea volumului-document în format electronic, cu titlul „Cartea de Aur a Eroilor din Argeș și Muscel", de George Dănică. Originar din comuna Băleni, județul Olt, autorul este absolvent al Facultății de Inginerie a Transporturilor București și a publicat până în prezent volumele „Calendarele timpului milenar" și „Echilibre extreme". La evenimentul editorial au luat cuvântul venerabilul scriitor Mihail Ghițescu și autorul, care au evocat memoria eroilor care și-au dat viața pentru țară în cele două războaie mondiale, dar și în teatrele de operațiuni din Irak și Afganistan.

■ Centrul Cultural Pitești a organizat în Sala Ars Nova simpozionul cu tema „Toamna în horticultură", în cadrul proiectului cultural-educativ, sub genericul „Armonie și stil de viață". Dezbaterea, susținută de dr.ing. Adina Perianu, specialist în horticultură a captivat auditoriul cu o serie de informații și recomandări privind acțiunile terapeutice ale consumului de legume și fructe și mai ales modul de preparare a acestora. „Ceaiurile cu miere sunt eficiente în tratarea gripei și a răcelii; usturoiul, ceapa și prazul sunt antibiotice naturale; dacă așezați o ceapă spartă în patru pe o farfurie și o țineți lângă pat, gripa se ameliorează de seara până dimineața; sparanghelul vindecă 100 de boli, iar broccoli consumat în stare crudă combate tumorile canceroase și detoxifiază organismul", a precizat Adina Perianu.

■ Centrul Cultural Pitești și Clubul Româno-Arab de Cultură și Presă au organizat un dialog intercultural, coordonat de jurnalistul și scriitorul Ahmed Jaber. Invitat special la eveniment a fost publicistul Oreste Teodorescu. Manifestarea a mai cuprins o lectură publică din creațiile literare ale participanților. Jurnalistul Ahmed Jaber și publicistul Oreste Teodorescu s-au completat într-o prelegere pe tema prieteniei, a culturii și civilizației, cu referire la spațiile culturale palestinian și românesc. Poetele Denisa Popescu, Nicoleta Grigore și Daniela Voiculescu au citit din poemele publicate, precum și din volumele poeților arabi Mahmoud Darwish și Jabra Ibrahim Jabra, oferite de Ahmed Jaber.

Migrația și Familia Mixtă

■ Centrul Cultural Pitești a organizat un dublu eveniment cultural, avându-l protagonist pe graficianul și poetul Florin Nicolescu. Originar din municipiul Curtea de Argeș, Florin Nicolescu a absolvit Liceul Militar din Breaza și a lucrat în proiectare. Febra creației și talentul artistic l-au impulsionat să scrie zeci de poeme și să realizeze numeroase lucrări de grafică, de o minuțiozitate remarcabilă. În fața publicului format din elevi, cadre didactice de la Colegiul Național Zinca Golescu, prieteni și alți iubitori de frumos, autorul a pus în scenă o lectură-spectacol din creația sa literară, în interpretarea de excepție a poeților Simona Vasilescu și Constantin Teodor Craifaleanu. După ora de poezie, Florin Nicolescu a vernisat expoziția sa de grafică, sub genericul „Retrospectivă", bucurându-se de aprecierile călduroase ale celor prezenți.

CARMEN ELENA SALUB

"De când ochii tăi s-au stins"...

(urmare din p. 24)

casa mare, dreptunghiulară, de vis a vis și era însuși dr. Petru Groza. Îi părea cunoscut. La Petrila, oaza de verdeață a orașului chiar așa se și numea: „Parcul Dr. Petru Groza". E clar că omului cu nume de parc îi plăcea să flirteze și la o vârstă înaintată.

Porunca bunicii către nepoți: „Parla la tua!"

Nona Betta a ținut mereu la limba și la tradițiile de-acasă. Soacra ei, care era nemțoaică, proceda la fel. Când se întâlneau, se salutau dar nu-și puteau vorbi. Fiecare ținea la limba ei și niciuna dintre ele n-a vrut să învețe limba celeilalte. Cu nepoții proceda la fel. Chiar dacă i se adresau în românește, ea le răspundea în italiană. „Parla la tua!"/ „Vorbește limba ta!" era cuvântul de ordine în casa din Iscroni. Nona mergea la biserica catolică din sat deși nu înțelegea nimic. Preotul oficia în ungurește, Nona participa la slujbe și nu era curioasă ce zice popa. Ea comunica direct cu Dumnezeu. A trăit 96 de ani. După 1989, a fost de mai multe ori în Italia și a fost tentată, în repetate rânduri, de ai ei să se întoarcă acasă, la Codissago. N-au reușit s-o convingă. Într-o călătorie pe urmele italienilor din nord care au emigrat în România și Ucraina de azi, etnologul Renato Morelli a întâlnit o altă situație. O familie din Ucraina, pe nume Coradini, vorbea doar ungurește, mergea la biserică și de Crăciun, cânta și cântece de stea italiene. Cântau și nu înțelegeau o iotă din ceea ce cântaseră. Se maghiarizaseră complet...

Întâlnirea Margaretei cu Puiu „Bel Uomo"

Margareta Loy a fost, toată viața, o persoană retrasă. Așa era firea ei. Când era învățătoare avea, ca prietene, doar pe două dintre colege. Acestea erau niște domnișoare care voiau să se mărite cât mai repede. Ocaziile, rare, erau balurile care se organizau, la Petrila, de câteva ori pe an. Cavalerii erau, majoritatea dintre ei, angajați ai minei. La unul dintre aceste baluri, cele două prietene au insistat să vină și ea cu ele. S-a lăsat greu convinsă. La bal, un tânăr chipeș, Ioan (Puiu) Udrea, a invitat-o de câteva ori la dans și în zilele următoare i-a ținut calea. Puiu locuia la Căminul de nefamiliști de pe strada Sadoveanu, care era peste drum de școala la care preda Margareta. N-a trecut mult timp și a cerut-o de nevastă. Udrea era un fiu de chiabur din Mehedinți și i-a fost depistată originea socială nesănătoasă la facultate, pe când era în ultimul an. A fost trimis să-și ispășească vina la mina Petrila. Acolo a avut parte de o conducere înțelegătoare, care nu l-a trimis la munca de jos. L-au reținut la contabilitate și i-au dat și unele sarcini administrative. Puiu și Margareta au trăit fericiți până în 2006, când d. Udrea a sfârșit în Italia, în urma unui cancer care a evoluat galopant. În timpul acestui mariaj fericit, cei doi au fost de mai multe ori în Italia, la rudele nevestei. Puiu Udrea le-a făcut o impresie minunată doamnelor din Longarone care erau încântate de compania acestui "bel uomo" care le săruta mâna și care le învățase atât de bine limba. Soții Udrea au avut un fiu, Alin, care a fost un student strălucit în fizică atomică. A fost repartizat la Cernavodă dar a vrut să revină lângă ai săi. S-a transferat la o uzină de reparat utilaj minier din Petroșani, oraș unde a mai făcut și facultatea de programare și calculatoare. În 1990, a hotărât să se stabilească în Italia. Italienii dela Luxottica l-au testat și l-au angajat imediat. Ăia aveau calculatoare performante dar nu știau să le exploateze la întreaga lor capacitate. Alin le-a făcut programe adecvate și i-a ajutat să cucerească, pe internet, noi piețe de desfacere. S-a căsătorit cu o italiancă, Lorenza, și au avut un fiu. La trei luni după moartea tatălui său, Alin a fost găsit, la doar 42 de ani, fără suflare, în mașina cu care se întorcea acasă. Când i-a murit tatăl, Alin a vrut să-l îngroape în Italia ca să-i fie mereu aproape. „Ca să aibă pe mormânt mereu flori proaspete...", i-a spus mamei sale. A mai luat, cu acel trist prilej, cu fix 5.000 de euro, și un loc de veci pentru mama lui. Așa, ca pentru orice eventualitate... N-a știut că l-a cumpărat chiar pentru el.

Ce ar mai fi de adăugat...

Viața de azi a Margarei Udrea se împarte între Italia, (unde se odihnesc, întru Domnul, soțul și fiul ei) și România, unde sunt mormintele părinților și bunicilor ei. Odată, pe când erau tineri și fericiți, cei din familia Udrea au vizitat Verdun-ul. Acolo, ochii doamnei Udrea i s-au ațintit pe scrisoarea unei mame care-i scria fiului dispărut că „De când ochii tăi s-au stins, ochii mei n-au încetat să plângă." Margareta Udrea nu știe nici azi de ce dintre atâtea scrisori, reproduse în muzeul faimoasei bătălii, ochii săi s-au oprit doar pe acea scrisoare și au reținut doar această frază...

Nota redacției:
*O revistă are, în mod logic, un program estetic propriu. În schimb tendința scriitorilor actuali – incitați de tehnica ultramodernă – este să trimită același text la cât mai multe publicații. Ceea ce nivelează peisajul revuistic până la omogenizarea totală. De aceea, îi anunțăm pe colaboratorii noștri că **Argeș** nu publică decât texte originale, care nu au apărut inițial în volume, reviste etc., iar textele nu le primește decât în format electronic, cu diacritice.*

Număr ilustrat cu miniaturi de PICU PĂTRUȚ.

actualitate

Revista **ARGEȘ** poate fi procurată și prin comandă directă la sediu, cu plata ramburs, cheltuielile de expediție fiind suportate de către expeditor.

IMPORTANT! Vă puteți abona pentru anul 2017, costul abonamentului fiind de 42 lei/an.
Plata se face prin mandat poștal pe numele CRISTINA LINTESCU, Centrul Cultural Pitești, Casa Cărții, Pitești, O.P. 1, cod 110013. Tel./fax: 0248/219976.

ARGEȘ
- **Revistă lunară de cultură**
- Apare sub egida **Consiliului Local**, a **Primăriei Pitești** și a **Uniunii Scriitorilor din România**
- Editată de **Centrul Cultural Pitești**
- Membră **ARIEL**

Senior editor:
CALINIC,
Arhiepiscop al Argeșului și Muscelului
Redactor-șef: **DUMITRU AUGUSTIN DOMAN**
(augustindoman@yahoo.com, http://www.blogdoman.blogspot.com)
Consilieri editoriali:
NICOLAE OPREA, MARIN IONIȚĂ
Redactori: **MARIANA ȘENILĂ-VASILIU, MIRCEA BÂRSILĂ, AUREL SIBICEANU**
Tehnoredactor: **SIMONA FUSARU**

Redacția:
Pitești, Casa Cărții, Centrul Cultural Pitești;
http: www.centrul-cultural-pitesti.ro;
tel./fax: 0248/219976
ISSN: 1221-2350
Tiparul executat la SC Argeșul liber SA
ARG PRESS